

СПІВЗАСНОВНИКИ:

Державна наукова установа
"Книжкова палата України імені Івана Федорова";
Харківська державна академія культури

Шеф-редактор — Сенченко М.
Головний редактор — Давидова І.
Заступниця головного редактора — Васківська О.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Давидова І. — д-р наук з соц. комунікацій, проф.
(голова редколегії), Україна
Сенченко М. — д-р техн. наук, проф. (заступник голови
редколегії), Україна
Кобелєв О. — д-р наук з соц. комунікацій, проф., Україна
Гандзюк В. — канд. наук з соц. комунікацій, доц., Україна
Ільганасва В. — д-р іст. наук, проф., Україна
Киричок А. — канд. наук з соц. комунікацій, доц.,
Україна
Лопатовська І. — д-р філософії, доц., США
Мар'їна О. — д-р наук з соц. комунікацій, доц., Україна
Маркова В. — д-р наук з соц. комунікацій, проф.,
Україна
Мацюк Г. — канд. наук з соц. комунікацій, Україна
Сербін О. — д-р наук з соц. комунікацій, Україна
Ткаченко В. — д-р техн. наук, проф., Україна
Федушко С. — канд. техн. наук, доц., Україна
Шейко В. — д-р іст. наук, проф., Україна
Шпак В. — д-р іст. наук, проф., Україна

**Рекомендовано до друку вченою радою Книжкової
палати України (протокол № 3 від 28.03.2024).**

Відповідальна за випуск — Жданова Н.
Коректура — Панченко Є.
Комп'ютерні складання та верстання — Алексанян А.

Журнал "Вісник Книжкової палати" Атестаційною колегією
Міністерства освіти і науки України віднесено до наукових
фахових видань України в галузі соціальних комунікацій
(наказ МОН від 29.06.2021 № 735).

*Використання у будь-якій формі матеріалів, що опубліко-
вані в журналі, узгоджується з редакцією. Посилання на
видання обов'язкові. Авторські оригінали не повертаються.
Редакція не завжди поділяє точку зору авторів статей.*

Редакція, видавець і виготовлювач: Державна наукова
установа "Книжкова палата України імені Івана Федорова".

Адреса: просп. Л. Каденюка, 27, Київ, Україна, 02094
Тел.: +380 (44) 292-01-34 (приймальня),
+380 (44) 292-30-11 (редакція)
Факс: +380 (44) 296-71-15
E-mail: visnyk@ukrbook.net

CO-FOUNDERS:

Ivan Fedorov Book Chamber of Ukraine
State Research Institution;
Kharkiv State Academy of Culture

Editorial director — Senchenko M.
Editor-in-Chief — Davydova I.
Deputy Editor — Vaskivska O.

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

Davydova I. — Dr of Social Communication, Prof. (chairman
of the editorial board), Ukraine
Senchenko M. — Dr of Technical Sciences, Prof.
(deputy chairman of the editorial board), Ukraine
Kobieliev O. — Dr of Social Communication, Assoc. Prof., Ukraine
Handziuk V. — PhD of Social Communication, Assoc. Prof.,
Ukraine
Ihannaeva V. — Dr of Historical Sciences, Prof., Ukraine
Kyrychok A. — PhD of Social Communication, Assoc. Prof.,
Ukraine
Lopatovska I. — PhD, Assoc. Prof., USA
Mariina O. — Dr of Social Communication, Assoc. Prof., Ukraine
Markova V. — Dr of Social Communication, Prof., Ukraine
Matsiuk H. — PhD of Social Communication, Ukraine
Serbin O. — Dr of Social Communication, Ukraine
Tkachenko V. — Dr of Technical Sciences, Prof., Ukraine
Fedushko S. — PhD of Technical Sciences, Assoc. Prof., Ukraine
Sheyko V. — Dr of Historical Sciences, Prof., Ukraine
Shpak V. — Dr of Historical Sciences, Prof., Ukraine

**The Academic Council of the Book Chamber recommends
printing this Bulletin (Protocol № 3 from 28.03.2024).**

Editor — Zhdanova N.
Proofreader — Panchenko E.
Computer layout — Aleksanyan A.

The Board of Attestation of the Ministry of Education and Science
designed the Bulletin of the Book Chamber of Ukraine as the
professional scientific publication of Ukraine in the field of social
communication. (Order of the Ministry of Education and Science
of Ukraine No. 735 of June 29, 2021).

*You can use the materials printed in the Bulletin by an agreement
with editorial staff. A reference to publications is necessary.
Manuscripts are not returned. Editors are not always agreeing with
point of view of the author.*

Ivan Fedorov Book Chamber of Ukraine, State Research
Institution is the editorial office, publisher and manufacturer.

Address: Av. L. Kadenuk, 27, Kyiv, Ukraine, 02094
Tel.: +380 (44) 292-01-34 (reception),
+380 (44) 292-30-11 (editors)
Fax: +380 (44) 296-71-15
E-mail: visnyk@ukrbook.net

З М І С Т

СОЦІОКОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

<i>СЕНЧЕНКО М.</i> Ера домінування Розуму.....	3
<i>KYRYLOVA O., MYRONENKO V., HARKAVENKO Yu.</i> Electronic newsletter in the system of social communications: prospects for effective use	12

БІБЛІОТЕЧНА СПРАВА

<i>СЕНЧЕНКО Н.</i> Науково-методологічні підходи до створення контенту електронних бібліотек	19
<i>КЛИМЕНКО О., СОКУР О.</i> Функції науково-методичної діяльності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського	23
<i>МАТВИЄНКО О., ЦИВИН М.</i> Моделювання як метод дослідження: бібліотекознавчий науковий дискурс.....	29
<i>АНИСІМОВА О., ЯВОРСЬКА Т.</i> Стратегічне управління в діяльності бібліотек	37

З АРХІВУ КНИЖКОВОЇ ПАЛАТИ УКРАЇНИ

<i>ДОЯР Л.</i> Територіальні прирощення України на початку Другої світової війни у журнальній періодиці УРСР (1939—1941) (за матеріалами журналів "Червоний хрест" та "Вільна Буковина")	46
--	----

CONTENT

SOCIAL COMMUNICATION TECHNOLOGIES

<i>SENCHENKO M.</i> The era of the domination of Mind.....	3
<i>KYRYLOVA O., MYRONENKO V., HARKAVENKO Yu.</i> Electronic newsletter in the system of social communications: prospects for effective use	12

LIBRARIANSHIP

<i>SENCHENKO N.</i> Scientific and methodological approaches to the creation of electronic library content	19
<i>KLYMENKO O., SOKUR O.</i> Functions of the scientific and methodological activities of the Vernadsky National Library of Ukraine	23
<i>MATVIENKO O., TSYVIN M.</i> Modeling as a research method: a library science discourse	29
<i>ANISIMOVA O., YAVORSKA T.</i> Strategic management of libraries	37

FROM THE ARCHIVE OF THE BOOK CHAMBER OF UKRAINE

<i>DOIAR L.</i> Territorial increase of Ukraine at the beginning of World War II in the journal of the USSR (1939—1941) (based on the materials of the magazines "Red cross" and "Vilna Bukovyna")	46
--	----

УДК 316.324.8:[140.8:[13+165.173]](045)

Микола Сенченко,

директор Книжкової палати України, професор,
e-mail: director@ukrbook.net**Ера домінування Розуму*****Хвильовий процес еволюції Землі**

На думку вчених, буття є коливальним процесом з обов'язковою висхідною й низхідною фазами, що, як дві фази синусоїди, розділити неможливо, бо це означало б зупинку руху, припинення розвитку. Людство уже підходить до наступного моменту зміни знака: від мінуса до плюса.

За переконанням професора І. Яницького, "ми маємо справу із синусоїдальним астрофізичним процесом буття, в якому є й тупикові варіанти, здатні згубити цивілізацію. Проте вони необов'язково неминучі, оскільки перспектива потрапити у безвихідь чи оминати її значною мірою визначається нашою поведінкою.

Час переходу з однієї фази в іншу називається Апокаліпсисом. Це і є найвужче горло, яке людство зобов'язане пройти, якщо не хоче загинути у безвиході застою. Водночас це час перетворень. І людство вже увійшло в нього, зворотного шляху немає"¹.

Факт існування хвильової програми еволюції людства встановили й учені Міжнародного науково-дослідного інституту космічної антропоєкології (МНДІКА) під керівництвом академіка В. Казначеева². Довівши експериментально наявність паралельного (духовного) виміру, вони дійшли висновку, що людство та планета поступово переходять з одного простору (простір Ейнштейна — Мінковського) в інший (простір Козирева). Це нашоєму на думку, що з появою на планеті інтелекту, окрім генетичної програми, що формує білково-нуклеїнову суть (фізичне тіло), з'явилася ще космопланетарна, надгенетична програма як новий рівень висхідної еволюції. Перша програма реалізується у просторі Ейнштейна — Мінковського, а друга — у просторі Козирева.

Людина являє собою поєднання двох програм, двох феноменів космопланетарного масш-

табу, проте головною є польова форма. Ця польова надгенетична програма має назву соувінг (від англ. *sowing* — посів)³.

В. Казначеев зауважує, що "генетична програма — це програма видового безсмертя, пов'язаного з відтворенням поколінь. Особини, що породили нове покоління, еволюційно є лише обов'язковим суб'єктом гарантії його виживання (охорона, вигодовування, навчання, доведення до гарантійного рівня життєдіяльності). А далі — репродуктивне безсмертя цього виду та соматична смерть індивіда, тобто "мавр зробив свою справу, мавр може йти". Ця програма повністю реалізується в еволюції тварин"⁴.

Поява інтелекту докорінно змінює закономірності еволюції людини. Людський розум у фізичній упаковці мозку, що працює у просторі Ейнштейна — Мінковського, вербалізований і перебуває у владі семантичного поля, але виривається з нього, пересуваючись у простір Козирева. У міру зміщення мозок розпочинає повному відчувати, бачити, вирішувати та визначати свій стан у сьогоденні та майбутньому, розуміти негативні моменти, керувати ними, а також бачити й аналізувати минуле. Це дає можливість загальмувати непотрібні програми та відкрити нові, ширші, шляхи прогресивного космофізичного інтелекту.

Від 1965 р. науковці мюнхенського Інституту раціональної психології проводили дослідження функцій людського мозку й дійшли висновку, що він "...у прискореному темпі змінюється так сильно, що через п'ятдесят років матимемо інші людські тіла, які на основі інших мозкових структур інакше думатимуть, інакше відчуватимуть, інакше діятимуть". Схожих висновків дійшли й дослідники у франкфуртському Інституті фізики імені Макса Планка⁵.

* Продовження. Початок див.: Вісник Книжкової палати. 2023. № 9. С. 3—10; № 10. С. 3—9; № 11. С. 3—10; № 12. С. 3—11; 2024. № 1. С. 21—26; № 2. С. 31—37.

¹ Яницький І. Н. Фізика і релігія. Москва : Изд-во русского физического общества "Общественная польза", 1995.

² Казначеев В. П., Акулов А. И., Кисельников А. А., Мингазов И. Ф. Проблемы "Сфинкса XXI века". 2-е изд., перераб. и доп. Новосибирск : Изд-во Новосибирского ун-та, 2002. 463 с.

³ Казначеев В. П. Принцип Реди и проблема соувинга. Вестник МНИИКА. 2000. № 7. С. 11—21.

⁴ Там само.

⁵ Горизонты науки. Дети индиго — другая реальность. Наука и религия. 2007. № 1. С. 9—11.

Під впливом польової програми мета життя індивіда змінюється у бік продовження не лише роду, а й етносу, народонаселення. Просуваючись у простір Козирева, люди дедалі більше слухають і розуміють один одного, прямуючи до нового місця існування, психології та мислення, дедалі більше розвиваються їхня свідомість та інтелект. Людину починає турбувати екологія планети й Космосу як єдиного будинку; її не влаштовує дике прагнення до збагачення шляхом грабіжницьких воєн; вона протестує проти насильства та злості. Саме через просування у простір Козирева люди, які ще 300—400 років тому вирішували спірні питання тільки з мечем у руці, нині домовляються (принаймні прагнуть цього).

Інтелектуальна активність чинить вплив і на генетичну програму. Польові потоки соувінга стають пріоритетними у зміні функцій генетичного апарату. Експериментально доведено, що народження та функції нових популяцій клітин істотно лімітуються програмою соувінга. Її позитивний розвиток сприяє збільшенню тривалості життя, оскільки відтерміновує клітинно-матеріальну, тілесну смерть.

Соувінг — це програма космічної еволюції. Вона розвивається хвилеподібно, вбираючи хвилі протягом, найімовірніше, 15—20 поколінь. Ці хвилі можуть бути і з негативним знаком.

Ймовірно, епохи Відродження, Просвітництва, релігійні культові об'єднання, вірування, що переплітаються з культурою, способом життя, матрицею сім'ї, продовженням роду, реально відбивають хвилі соувінга в нашому світі.

Нині людство перебуває в негативній фазі хвилі, коли скорочується тривалість життя, зростають вияви антагонізму, нетерпимості, конфліктності, націоналізму, тероризму тощо. Перехід з простору Ейнштейна — Мінковського у простір Козирева та з однієї фази хвилі в іншу викликають занепокоєння учених.

Це те саме "вузьке горло", про яке зазначав І. Яницький. Чи зуміє людство безперешкодно й безпечно пройти крізь нього і що має зробити, аби його не спіткала доля легендарної Атлантиди?

Вихід є! Балансування між знаками плюс і мінус дало ученим підстави для висновку, що існують можливості певної нормалізації буття. Завдяки власним зусиллям кожен із нас, а цивілізація й поготів, здатні зменшити наслідки проходження негативної фази, нейтралізувати її згубний вплив і посилити позитивні аспекти. Виявляється, нічого нового не потрібно вигадувати, адже способи такого управління й нормалізації давно напрацювали наші предки на

основі високого астрономічного культу, що визначав початковий ведичний Світогляд.

Наприклад, дотримання десяти заповідей Божих нейтралізує негативні, проблемні ситуації буття та є тим рятівним колом, за допомогою якого людство може пройти будь-які "вузькі місця" без особливих втрат.

Заповіді Мойсея

Заповіді, що їх передав людям Мойсей, надзвичайно прості для розуміння й виконання. Якщо слідувати їм не механічно, а з повним усвідомленням, людство навіть не помітить переходу планети на іншу октаву вібрації. У цих законах не лише закладено мудрість життя, а й пояснено гармонію світів і, звичайно, любов до себе та ближнього свого.

"Програму Перетворення людства закладено в Десяти Заповідях, що визначають Кодекс поведінки людини на Землі. Це і є Код, який дає змогу безболісно перейти з Матерії в Дух, на вищий рівень вібрації" ("Одкровення людям нового століття").

Чи дотримуються люди цих настанов? Та обличте! Яке вже тут дотримання, якщо багато хто не знає їх взагалі чи у кращому разі знають три найпопулярніші: не убий, не вкради, не чини перелюбу.

Згадаймо Божі закони нашої поведінки.

1. Я є Господь Бог твій, нехай не буде у тебе інших богів, окрім Мене

Творець єдиний, і усі ми — Його діти, яких Він любить щиросердно, незалежно від релігійних переконань і кольору шкіри. Любить праведників і злодіїв, красенів і потвор, розумних і дурних. Він любить навіть войовничих атеїстів!

2. Не роби собі кумира і всякої подоби з того, що на небі вгорі, або на землі внизу, і що у воді під землею: не поклоняйся їм і не служи їм

Сучасні кумири насамперед зосереджені на накопиченні статків, матеріальному добробуті. Нувориші, які скуповують палаци, яхти й літаки; політики, які хизуються статусними швейцарськими годинниками та мобільними телефонами з діамантами; актори, готові заради високих гонорарів перейти межу моралі...

Чому можуть навчити молодь такі кумири, окрім поклоніння золотому тельцю? От і рветься молода людина до грошей, готова заради них на все, аж до вбивства; от і мріє молода дівчина стати будь-чиєю власністю, аби мати безтурботне й заможне життя.

3. Не згадуй імені Господа Бога твого даремно

Йдеться не про те, що іноді люди вимовляють ім'я Господа як вигук ("ой, Господи"

або "Боже"). Заповідь стверджує, що не можна тво рши зло на Землі в ім'я Бога. Скільки злочинів було скоєно в минулому в ім'я Господа (наприклад, інквізиція) і скільки здійснюється нині в ім'я Аллах а (тер ф ивм). А Бог є любо в Використання Його імені зі злими намірами насправді є бажанням оббрехати, принизити, пристосувати Всевишнього під особисті інтереси.

4. Пам'ятай день суботній, щоб святити його: шість днів працею і виконуй всю роботу свою, а день сьомий — для Господа Бога твого

Присвятити день Господові означає присвятити його духовному розвитку, а не сумнівним втіхам. Погуляйте з дітьми в лісі, помилуйтеся красою створеної Богом природи, зайдіть у храм, почитайте книги, які сприяють духовному розвитку. Не витрачайте часу даремно біля телевізора, не витрачайте дорогі хвилини й без того короткого буття на пияцтво та скандали, плітки та гонитву за багатством.

"Мені боляче дивитися на те, як ви марно тратно й бездарно пропалюєте своє життя, навіть не намагаючись зрозуміти його сенс, а найголовніше — ваше власне завдання (призначення) чергового втілення. Мені хочеться крикнути вам тільки одне: зупиніть безглузду витрату свого часу, що протікає марно" ("Одкровення людям нового століття").

5. Шануй батька твого і матір твою, і добре тобі буде, і довго житимеш на землі

Кожен із нас хоче бути впевненим, що на старість не залишиться самотнім і приниженим. Проте як часто вчиняють діти, котрі, як і їхні кумири, жадають лише грошей і слави, зі своїми старими та немічними батьками? Замість того, щоб огорнути їх турботою та увагою, здають у притулки, не підозрюючи, що програмують таку саму долю й собі. *Величезна кількість притулків, де люди похилого віку, які віддали сили й життя державі та дітям, доживають свої дні, забуті рідними та обібрані "опікунами" — це ганьба для суспільства, що прагне сповідувати високі моральні принципи та бачить своє майбутнє у колі цивілізованих держав.*

6. Не вбивай

Ця заповідь проголошує право людини на життя. Тільки Творець, який дав Людині життя, знає, коли і як закінчиться її земний шлях.

7. Не чини перелюбу

Дві закохані гармонійні людські половинки здатні не лише відтворити потомство, а й надати Космосу величезний імпульс Любові як найвищої енергії. У цьому разі йдеться про гармонію Духу та Любові, решта — примітивні сексуальні стосунки.

"Кожній людині потрібна пара для створення Гармонії, в якій жи є Світ. Не будьте фарисеями, адже Світ тримається на Любові при злитті двох енергій в Духовній Гармонії! Однак і цей імпульс щастя, імпульс Любові й Гармонії люди перетворили на хтивне побутове задоволення, не утруднюючи себе розумінням сенсу цього енергетичного злиття двох половин для Космосу й для Нього! Якщо з першим завданням ви впоралися успішно, то з другим не лише не впоралися, а й перетворили мету досягнення Гармонії статі на розпусту" ("Одкровення людям нового століття").

8. Не кради

Кожен повинен мати лише те, що заслужив і напрацював.

9. Не свідчи неправдиво проти ближнього твого

Всесвіт категорично не приймає брехні, яка знищує гармонію, порушує баланс енергій, створює вогнища нестабільності на тонкому плані та руйнує план фізичний. Деструктивною є навіть "брехня для порятунку". Якщо правда вкрай тяжка й немає змоги сказати її, ліпше промовчте, але ніколи не брешіть!

10. Не жадай дому ближнього твого, не жадай жони ближнього твого, ані раба його, ані рабині його, ані вола його, ані осла його, ані всякої худоби його, ані всього, що у ближнього твого

Не зазри, бо заздрість руйнує. Кожен має те, що заслужив! Навіть у думках не дозволяй мріяти про те, щоб чуже стало твоїм, бо занадто дорого доведеться платити.

"Рак — захворювання, що розпочинається на ментальному рівні, коли людина відходить від Бога, коли відчуває образу на кого-небудь чи заздрість і власне "Я" ставить понад усе", вважає доктор медичних наук, академік О. Машков.

Заповіді, передані людству Богом через Мойсея, вічні у часі й просторі, не залежать від змін релігії, моди, моралі, адже в них сконцентровано основні критерії поведінки й духовності, що відповідають вимогам світу духовного. Слідуючи Божим моральним законам людство розвивалося б у потрібному напрямі, і перехід на новий виток еволюційної спіралі стався б автоматично. Проте, на жаль, сьогодні суспільство підійшло до переходу таким, яке є.

Чи знають люди, здебільшого пересічні обивателі, про майбутню планетарну подію, чи готуються до неї? Безумовно, майже кожен щось чув, але одні не вірять у перехід, другі сподіваються, що все відбудеться само собою, треті вважають, що не доживуть до цього "кошмару",

який невідомо коли буде, та й чи буде взагалі! А він уже наближається, і про це на повний голос заявляють учені, які досліджували "симптоми" переходу нашої планети в інший стан.

Ці маркери доволі виразні, якщо проаналізувати, що відбувається довкола.

Чого варте руйнівне цунамі 2004 р., що зійшло на 14 країн, зокрема Таїланд, Індонезію, Індію, Шрі-Ланку, і забрало життя понад 280 тис. осіб? Чи серія землетрусів у Китаї в травні 2008 р., внаслідок якого загинуло більше ніж 87 тис. осіб?

Землетруси в Гаїті, Чилі, Мексиці, Китаї, повені в Пакистані й Центральній Європі, лісові пожежі в Португалії, Іспанії, Греції, США та інших країнах, селеві потоки й зсуви в Бразилії, виверження вулкана в Ісландії, який весною 2010 р. посипав попелом Європу. Минуло лише два місяці наступного року, і землетрус в Японії забрав 30 тис. життів, а радіація й досі виконує свою моторошну роботу.

Згідно з даними досліджень, за останні 15 років сталося стільки природних катаклізмів, скільки було за попередніх 150. У чому річ? Найімовірніше, у квантовому переході.

Характеристики переходу планети в інший вимір

Найочевидніші характеристики переходу планети в інший вимір¹:

1. Швидка зміна клімату.
2. Зміна стану Світового океану.
3. Підвищення основної резонансної частоти Землі ("серцебиття" планети).
4. Переполсування геомагнітного поля.
5. Падіння напруженості магнітного поля Землі.
6. Космічна розгерметизація.

Проаналізуємо, що відбувається навколо нас, і розпочнімо з так званого глобального потепління, спричиненого парниковим ефектом, що виник внаслідок збільшення вмісту в атмосфері вуглекислого газу. Надто багато в наш час автомобілів і промислових підприємств, що суттєво шкодять довкіллю.

Утім, чи правильно пояснювати кліматичні аномалії останніх років парниковим ефектом? Чи можна ним обґрунтувати морози в Бразилії, підвищення резонансної частоти вібрації планети (резонансу Шумана), зниження напруженості магнітного поля Землі, зміну напрямку майже усієї системи світових океанічних течій, зрос-

тання кількості землетрусів і вивержень вулканів? Чи може глобальне потепління, пов'язане з людською діяльністю, стати причиною природних катаклізмів?

Невже це все результат парникового ефекту, в якому винна Людина? А якщо це не так, то в чому причини? Спробуємо розібратися.

Глобальне потепління. Версія про те, що глобальне потепління зумовлено парниковим ефектом, викликаним продуктами діяльності людей, не витримує жодної критики. Не випадково США відмовилися підписувати Кіотський протокол, що обмежує кількість викидів промислових підприємств, але не через те, що американці люблять гроші понад усе, а тому, що знають: промислові викиди на потепління істотно не впливають.

Учені дослідили, що навіть за збільшення в повітрі змісту вуглекислого газу вдвічі (!) температура на Землі підвищилася б лише на 0,2°C, тоді як за останнє століття вона зросла в середньому на 4,5°C. Може видатися, що це зовсім небагато, проте порівняймо температуру людського тіла у 36,6°C і 40,5°C. У першому випадку людина здорова, відчуває себе комфортно, а в другому перебуває на межі смерті.

Важлива навіть не абсолютна цифра, а те, що цей процес розподілений по планеті нерівномірно: у тропіках температура зросла на 0,6—0,8°C, у середніх широтах — на 2,5—3°C, а в полярних областях — на 6—8°C. Розпочалося інтенсивне танення полярних льодів, і якщо раніше за 6—8 років сходив (танув і сповзав у воду) один величезний айсберг, то нині їх зникає по 5—6 за рік!

На території Арктики й Антарктиди розпочався бурхливий розвиток рослинного світу. У тайзі відновлюються хвойні ліси, вона шириться на північ, а разом з нею — і тваринний світ. Наприклад, у Канаді ліси пересунулися на північ на понад 100 кілометрів. Космічні супутники зафіксували зменшення периметра льодів Гренландії на 93 см. По що ж це на периметр материка й здобудете величезну площу, що звільнилася від льодів².

Доктор геолого-мінералогічних наук, фахівець із глобальної екології та швидкоплинних геофізичних явищ О. Дмитрієв зауважує: *"Надходять повідомлення про розширення полярних щілин (каспів) у магнітному полі, крізь які проникають потужні потоки космічної плазми, внаслідок чого відбувається різке потепління*

¹ Дмитриев А. Н. Изменения в Солнечной системе и на планете Земля. Выступление на конференции "«Живая Этика» и «Тайная Доктрина» в современной науке, практической педагогике и социальной жизни". Екатеринбург, 08—09.08.1999. Москва : Белые альвы, 2001.

² Інформація з орбитальних комплексів і наземних лабораторій, яку неможливо пояснити з погляду сучасної науки. URL: http://putipoznaniya.narod.ru/Gomo_sap/gom_12.htm.

території за Полярним колом (зима 1994/95 рр. характеризується різким підвищенням середньої температури на 9,3 градуса). Усі ці факти й природні події і є якістю того "зовнішнього Середовища", в якому почав вершитися Страшний Суд" (15 червня 1995 р.)³.

В. Грей, відомий американський метеоролог, який опікується питаннями прогнозування ураганів, у лекції студентам Університету Північної Кароліни наголосив: теорія глобального потепління як наслідок діяльності людини є промиванням мізків, за 10—15 років стане очевидним, що нічого спільного з істинним станом планети вона не має. Особливе занепокоєння В. Грея викликає той факт, що на тлі популяризації теорії глобального потепління учені не виступають проти неї відкрито, навіть якщо вважають помилковою, оскільки побоюються втратити фінансування.

На думку науковця, причиною глобального потепління є природні процеси: циклічне коливання температури води та концентрація солі у Світовому океані⁴.

Ситуація зі Світовим океаном. У ХХ ст. у Світовому океані стали відбуватися незрозумілі явища. У 1923 р. (глобального потепління ще не було) зафіксовано несподіване й нез'ясоване нагрівання води в Тихому океані, відтак з'явилася унікальна течія Ель-Ніньйо (іспанською "немовля").

За нормального перебігу Перуанська течія несла холодні води від берегів Південної Америки до Австралії. І раптом вона розвернулася та почала рухатися по поверхні океану у протилежний бік. Температура океанських вод у зворотній течії зростає в середньому на 6—8°C.

Чому народження цього "немовляти" призвело до катастрофічних змін клімату в південно-східній частині планети? Річ у тім, що так звана термохалінна система, в якій теплі води течуть по поверхні холодного океану, причому до семи миль у висоту, більше впливає на атмосферу, ніж на океан. Внаслідок цього на західне узбережжя Мексики й Південної Америки упродовж ХХ ст. сходила величезна кількість злив і ураганів, тайфунів і циклонів, тоді як південно-східні райони Австралії страждали від щорічних тривалих посух і пожеж.

Цікаво, що поява Ель-Ніньйо⁵ та пов'язані з цим природні катастрофи були передбачені в

календарі мая, і пророцтво справдилося із неймовірною часовою точністю!

Фахівці довго шукали в океані джерело тепла, що призводить до появи водних термічних клинів (термоклинів), які досягають глибин від 50 до 400 метрів і мають протяжність від узбережжя Перу й Чилі до Австралії. Нагрівати такий клин доволі складно. Теплового джерела не знайшли, але визначили, що виникнення термоклинів припадає на максимальні показники щільності та швидкості сонячного вітру⁶.

Науковці припускають, що в ХХ ст. Сонце стало випромінювати на Планету підвищену кількість енергії, яка скидається у Світовий океан. Чому раніше Сонце не спрямовувало цю енергію на Землю, а тепер раптово стало це робити? Виявляється, не раптово! Ще 1958 р. академік В. Амбарцумян зазначав, що простір, яким рухається Сонячна система, неоднорідний, а на цій траєкторії зосереджено величезне скупчення речовини. Це скупчення Сонячна система перетинає із середини 1950-х рр. і понині⁷.

Під час руху у фізичному середовищі будь-яке тіло створює попереду себе так званий стрибок-ущільнення, або ударну хвилю. Міжпланетний простір не є цілковито порожнім, тому попереду рухомої системи також утворилася ударна хвиля. Її фонові товщина до середини 1960-х рр. дорівнювала 3—4 астрономічних одиниць (1 астрономічна одиниця дорівнює середній відстані від Землі до Сонця, тобто 150 млн км).

Дані з космічних зондів свідчили, що у 1970-х рр. товщина ударної хвилі стала нестримно зростати й до середини 1980-х рр. досягла 43 астрономічних одиниць. Це означає, що на шляху прольоту й взаємодії сфери Сонячної системи з міжзоряним середовищем утворилося згущування речовини та енергії. У плазмі ударної хвилі різко зросла інтенсивність електромагнітних взаємодій заряджених частинок, і потоки іонізованої плазми стали інтенсивно надходити в Сонячну систему.

Потрапляння в Сонячну систему великої кількості речовини, енергії та інформації призвели до встановлення нового "енергоінформаційного порядку", внаслідок чого порушилася рівновага планет і Сонця. Усе, що відбувається сьогодні на Сонці та планетах Сонячної системи, — це реакція на стан простору, що змінився. Через це й надходить на Землю величезна кількість енергії, яка розігріває Світовий океан.

³ Дмитриев А. Н. Изменения в Солнечной системе и на планете Земля. Выступление на конференции "«Живая Этика» и «Тайная Доктрина» в современной науке, практической педагогике и социальной жизни". Екатеринбург, 08—09.08.1999. Москва : Белые альвы, 2001.

⁴ Теория Гора не греет Грея. 24 часа. 2008. № 17. С. 5.

⁵ Ель-Ніньйо та Ла-Нінья — характерні для екваторіальної зони Тихого океану протилежні екстремальні значення температури води й атмосферного тиску, що тривають приблизно шість місяців.

⁶ Казначеев В. П. Принцип Реди и проблема соувинга. Вестник МНИИКА. 2000. № 7. С. 11—21.

⁷ Тихоплав В. Ю., Тихоплав Т. С. Звездное небо над головой. Божественная матрица пространства. Санкт-Петербург : Афина, 2011. 256 с.

Підвищення температури води на екваторі спричиняє інтенсивне випаровування вологи. Підвищується концентрація солі, вода стає важчою та опускається нижче. Одночасно тануть льоди на Північному полюсі. Світовий океан наповнюється великою кількістю легкої прісної води, що починає стікати до екватора поверх важкої солоної води, утворюючи зворотну течію.

Наприкінці минулого століття на території Світового океану вже розігралася колосальна феєрія температур. Дані, отримані із супутників, свідчать: від 1994 р. відбувається інверсія (підвищення замість звичного зниження) температури поверхні океану. Змінюється майже вся система світових океанічних течій, виникають зворотні течії на кшталт Ель-Ніньйо, наприклад Гольфстрім, що впливає на клімат у північному регіоні загалом.

Внаслідок цих явищ Європа й Америка стають районами різкого похолодання. У США фіксують снігові замети, на 8°C був побитий температурний рекорд у Канаді. В Європі зимові температури також сягають рекордних позначок. Польські вчені поділяють припущення, що в охолодженні Європи винна тепла течія Гольфстрім, яка поступово остигає та припиняє захищати континент від арктичних морозів. Ці зміни вже по мтні в Норвгії, де на 11°C був побитий рекорд низьких температур. Влітку 2010 р. з'явилося повідомлення, що Гольфстрім не просто остигає, а розмивається.

Що, власне, сталося? За однією з версій, причиною катаклізмів із теплою течією стала екологічна катастрофа у Мексиканській затоці 2010 р. Йдеться про розлив нафти внаслідок вибуху платформи British Petroleum. Час покаже, однак у будь-якому разі такі техногенні катастрофи не минають без серйозних наслідків.

Резонанс Шумана та його вплив на людей

Ще однією особливістю принципів змін, що стрімко відбуваються на Землі, є безперервне зростання її основної резонансної частоти, або резонансу Шумана⁸. Що це таке?

У 1949 р. професор Мюнхенського університету В. Шуман на заняттях з електрофізики поставив перед студентами завдання: визначити параметри симетричного резонатора, утвореного двома сферами, вміщеними одна в одну. Для розрахунків обрали розміри Землі та її іоносфери. Студенти мали врахувати збурення повітряного середовища, грозову активність і процеси на Сонці⁹.

Земля має атмосферу — багатшарову ефірну оболонку зі складною структурою. Найближче до поверхні Землі розташована тропосфера, за нею — тропопауза й стратосфера. Приблизно від 50 кілометрів розташована іоносфера, верхньою межею якої є зовнішня частина магнітосфери Землі. Іоносфера є природним утворенням розрідженої слабоіонізованої плазми, що перебуває в магнітному полі планети та має завдяки високій електропровідності специфічні властивості, що визначають характер поширення в ній радіохвиль і різних збурень. Тільки завдяки іоносфері можливий такий простий і зручний вид зв'язку на далекій відстані, як радіо.

Виявилося, що Земля і нижній шар іоносфери (на висоті 55 кілометрів) утворюють гігантський сферичний резонатор, в якому добре поширюються (резонують) хвилі певної довжини. Ці квазістоячі електромагнітні хвилі є набором гармонік із резонансною частотою 7,8 Гц, що коливається залежно від часу доби й стану атмосфери. Зокрема, найбільшої інтенсивності резонансні коливання в порожнині Земля—іоносфера досягають удень. У магнітоспокійні дні на частоті 7,8 Гц спектральна щільність коливань становить 3—5%, а під час магнітних бур зростає приблизно на 15%.

Упродовж багатьох століть ця резонансна частота Землі була настільки стабільною, що за резонансом Шумана налаштовували прилади військові, проте останніми десятиліттями ця частота зростає: 1994 р. — 8,6 Гц, 1999 р. — 11,2 Гц, 2000 р. — 12 Гц, 2003 р. — 12,89 Гц¹⁰.

Слід зауважити, що коливання показників частоти шуманівського резонансу спричинило чимало суперечок: за одними даними, до сьогодні середньодобова частота Шумана сягала приблизно 14,5 Гц¹¹, за іншими — майже 12 Гц¹². Наприклад, Д. Мельхіседек у книзі, написаній наприкінці минулого століття, наголошував, що уже в той час частота Шумана перевищувала 11 Гц¹³. Зі свого боку, Г. Брейдон стверджує, що інверсія (зміна магнітних полюсів) станеться за частоти 13 Гц.

Через розбіжності у цифрах використаємо за основу інформацію з "Одкровенень людям нового століття" від 25.03.2009 (які вважають прямим зверненням Вищого Космічного Розуму): *"Що є квантовий перехід? Це підвищення частоти вібрації простору і, відповідно, зміна зовнішнього вигляду планети!*

⁸ Резонанс Шумана — явище появи стоячих електромагнітних хвиль низьких і наднизьких частот в атмосфері. Уперше виявив німецький фізик В. Шуман. Земля та її іоносфера — це гігантський сферичний резонатор, порожнина якого має низьку електропровідність.

⁹ Резонанс Шумана // <http://ru.wikipedia.org/wiki/>.

¹⁰ Там само.

¹¹ Частота Шумана // <http://priroda.inc.ru/blog/2012/perehod20.html>.

¹² Частота Шумана // <http://forums.avtograd.ru/index.php?showtopic=20019>.

¹³ Мельхіседек Д. Древняя тайна Цветка Жизни. Т. 1. Киев : София, 2002. 304 с.

Простір починає змінюватися дуже інтенсивно, і якщо в минулому тисячолітню резонансну частоту Землі, або пульсацію "серця" планети, фіксували як постійну величину на рівні 7,8 Гц, то останніми роками резонансна частота Землі зросла до 12 Гц! Якщо величина резонансної частоти Землі сягне 13 Гц, "інфаркт" для "серця" Землі стане неминучим!"

Отже, частота шуманівського резонансу зростає. Д. Мельхіседек так описує стадію перед інверсією (зміною положення) магнітних полюсів: *"Цей період зазвичай триває від трьох місяців до двох років. Про його настання свідчить той факт, що люди починають аномально поводитися внаслідок змін геомагнітного поля. Світ немов божеволіє. Розпадаються соціальні структури. Рушиться фондовий ринок, уряди стають недієздатними, і хоча намагаються звернутися по допомогу до військових відомств, це не має ефекту, адже у військових наявні ті самі проблеми. Несподівано з'являється дефіцит харчів та інших життєвих ресурсів, а допомоги чекати нізвідки. Окрім того, більшість людей стають параноїками й хапаються за зброю. На Землі не залишається жодного безпечної місця!"*¹⁴.

То чи впливає на людину підвищення частот шуманівських резонансів? Ще й як! Частота шуманівського резонансу 7,8 Гц резонує з альфа-ритмом головного мозку людини, а частота 13—15 Гц — з бета-ритмами.

Що характерно для альфа-ритму головного мозку? Він пов'язаний із розслабленням, медитацією, інтуїцією. На цьому рівні відбуваються творчі процеси, це проміжний стан між сном і пильнуванням.

Якщо людина перебуває у стані розслаблення без фокусування думок, альфа-хвилі домінуватимуть у мозку, і він зануриться у стан приємного спокою. Інакше кажучи, наш організм оптимально пристосувався до частот 7,8—8 Гц. Наприклад, щитоподібна залоза, уловивши частоту 8 Гц, змушує синхронно працювати ліву й праву півкулі. Лише так вони контролюють підкірку головного мозку, що виробляє чоловічі та жіночі гормони. Штучно такого контролю не досягти. Тільки під впливом частоти 8 Гц щитоподібна залоза виробляє гормон мелатонін, без якого в організмі людини інтенсивно розвиваються онкологічні захворювання. Саме мелатонін активізує роботу щитоподібної залози¹⁵.

¹⁴ Мельхіседек Д. Древняя тайна Цветка Жизни. Т. 1. Киев : София, 2002. 304 с.

¹⁵ Волны Шумана, приборы Астра. URL: <http://www.telepat-defence.com/shuman.htm>.

Під альфа-рівнем перебуває тета-рівень свідомості. Тета-хвилі з'являються тоді, коли стан спокійної рівноваги переходить у дрімому. Коливання в мозку стають повільнішими та ритмічнішими — від 4 до 7 Гц. Коли людина занурюється в сон, починають домінувати дельта-хвилі. Вони ще повільніші, ніж тета-хвилі, оскільки мають частоту від 0,5 до 4 Гц. На цьому рівні свідомості максимально ефективні гіпнотерапія й техніка так званого промивання мізків, оскільки людина не може чинити опір. Дедалі більше даних свідчить, що окремі люди можуть перебувати в дельта-стані, повністю усвідомлюючи те, що відбувається. Зазвичай це характерно для глибоких трансів станів.

А бета-ритм — це ритм пильнування! Люди перебувають на цьому рівні, коли працюють, взаємодіють одна з одною, не сплять і повністю усвідомлюють свої дії.

Г. Вайз у книзі "Високофункціональний розум" зауважує щодо бета-стану: *"Думки постійно стикаються у вашому мозку. Ви не можете зупинити чи уповільнити їх настільки, щоб сконцентруватися хоча б на одній. Серце скажено калатає, у скронях стукає кров. Здається, що розум вийшов з-під контролю"*. Наявність бета-ритму означає розумове напруження чи фізичну діяльність, настороженість, сумніви, страх і тривогу.

Не дивно, що підвищення шуманівського резонансу до частоти бета-рівня викличе (за дослідженням доктора Б. Браун) дисбаланс функціональних систем організму, які в природному стані існування мають працювати автономно.

Якщо раніше у спокійних геліогеофізичних умовах частоти змін біопотенціалів мозку людини перебували в межах частот шуманівських резонансів, а система "людина — довкілля" — у відносній рівновазі, то підвищення резонансу Шумана призводить до порушення рівноваги в системі "мозок — зовнішнє середовище" і викликає збій у функціонуванні нервової тканини. І цілком імовірно, що поява останніми роками великої кількості онкохворих пов'язана саме з підвищенням шуманівського резонансу та зі зміною режиму роботи нашого мозку.

Можливо, саме через це людство дедалі інтенсивніше впадає в депресію, відчуває душевну порожнечу, занепокоєння, страх, дискомфорт: *"Це загальний духовний атрибут — п'тьма перед світлом. Він відповідає очищенню перед появою нової енергії та ліквідації старої!"*¹⁶.

Чому зростає загальна резонансна частота Землі, відбувається глобальне потепління, океаніч-

¹⁶ Там само.

ні течії змінюють напрямки й зростає кількість природних катастроф? У чому, власне, проблема? Виявляється, у стані міжзоряного простору та Сонця. Усі явища в природі циклічні: зміна ранку—дня—вечора—ночі, весни—літа—осені—зими, сезонів посухи—дощів, вдиху—видиху, сну—пильнування тощо. Відомі історичні періоди зледеніння, потопів, інверсії магнітних полюсів, що супроводжуються зміною географічних полюсів планети. Очевидно, що закономірними є масштабніші цикли — не тільки в масштабі життя людини чи планети, а й у масштабі Сонячної системи, галактики, Всесвіту.

Нині Земля разом з іншими планетами та центральним світилом Сонячної системи перебувають у перехідному стані між закінченням одного великомасштабного циклу й початком наступного. Перехід планети на вищий виток еволюційної спіралі узгоджується зі схожим переходом систем галактичного та всесвітнього порядку, оскільки увесь Всесвіт являє собою єдину гіперсистему, в якій підсистеми взаємопов'язані й взаємозалежні¹⁷.

Геофізики зауважують про суттєві зміни параметрів міжпланетного середовища, показників активності Сонця й планет Сонячної системи, геофізичних характеристик окремих ділянок Землі. Науковці також зазначають про підвищення магнітної активності полярних областей Сонця та посилення магнітних потоків, переполусування Сонця. Різко зросла швидкість обміну речовиною, енергією та інформацією між Сонцем і планетами, особливо між Сонцем і Землею як найбільш намагніченою планетою.

Зрозуміло, що ці зміни незворотні й лише зростатимуть. Сонячна система й наша планета переходять з однієї фази в іншу, з одного еволюційного витка на інший. Між Сонцем і планетами формується новий енергетичний порядок. Відбуваються глобальні зміни властивостей Сонячної системи, Землі, її біосфери та людини.

У цій специфіці й полягає зміна інформаційної епохи на еру Розуму.

На фізичному рівні це може означати зростання енергоутримання міжзоряного простору, яким тепер рухається Сонячна система, і генерацію речовини фізичним вакуумом внаслідок появи нерівноваги, а також заміну частотного діапазону обміну інформацією світила з планетами на діапазон частот вищої октави.

Для планети це означає глобальну перебудову всього геолого-геофізичного механізму

й формування Ноосфери, "колективної Свідомості". Для людства це насамперед означає потребу зміни Свідомості. Має відбутися заміна якостей, що йдуть від чуттєво-емоційної сфери та зумовлені біологічною природою людини, на ті, що втілюють найвищі властивості духу: любов, милосердя, самовідданість тощо.

Саме ці якості призначено природною еволюцією людині. Саме ці якості слід покласти в основу світорозуміння й діяльності соціуму в нових умовах.

Думки матеріальні: науковий досвід

З погляду квантової фізики, наша дійсність — джерело чистих потенційних можливостей, джерело сировини, з якої складається тіло, розум і Всесвіт. Універсальне енергетичне та інформаційне поле ніколи не припинить змінюватися й перетворюватися, щомиті трансформуючись у щось нове.

Усе постає з порожнечі, усе перебуває в русі, матерія складається з енергії, усе створюється думкою, думки матеріальні — ці відкриття квантової фізики не містять нічого нового. У багатьох стародавніх утаємничених містичних вченнях йшлося про те, що немає відмінності між думками та предметами. Усе у світі сповнено енергією. Всесвіт реагує на думку, енергія слідує за концентрацією уваги.

Ці думки в різних трактуваннях подано у Біблії, стародавніх гностичних текстах, містичних вченнях Індії та Південної Америки, про це здогадувалися будівельники давніх пірамід. Стародавні знання є ключем до нових технологій, які сьогодні використовують для керування реальністю. Почніть думати інакше й усвідомлювати, що можна трансформувати життя через думки та нову інформацію.

У ХХ ст. під час фізичних експериментів із субатомними частинками та фотонами було виявлено, що спостереження за експериментом впливає на його результати. Те, на чому людина фокусує увагу, здатне реагувати у відповідь. "Цей факт підтверджує класичний експеримент, який щоразу дивує вчених. Його повторювали в багатьох лабораторіях, і завжди виходили одні й ті самі результати. Для досліду приготували екран із двома щілинами та джерело світла — пристрій, який "вистрілював" фотонами у формі одноразових імпульсів.

За перебігом експерименту вели спостереження. Після закінчення досліду на фотопапері, що знаходився за щілинами, було видно дві вертикальні смужки — сліди фотонів, які проходили крізь щілини та засвічували фотопапір.

¹⁷ URL: http://ni.biz.ua/15/15_10/15_101491_tsiklichnost-protsssov-v-prirode.html.

Коли цей експеримент повторювали в автоматичному режимі, без участі людини, картина на фотопапері змінювалася. Якщо дослідник вмикав прилад і виходив, і через 20 хвилин проявляв фотопапір, то на ньому виявлялося не дві, а безліч вертикальних смужок. То були сліди випромінювання, але з іншим малюнком. Структура відбитку на фотопапері нагадувала слід від хвилі, що проходила крізь щілини.

Яка сила керує рухом матерії? Результати дослідження вчених привели до несподіваної відповіді. Основоположник теорії квантової фізики М. Планк під час промови на врученні Нобелівської премії зауважив: "Все у Всесвіті створюється й існує завдяки силі. Ми повинні припускати, що за цією силою стоїть свідомий Розум, який є матрицею будь-якої матерії"¹⁸.

Коли людина уявляє життя своєї мрії, успіх та багатство, то ця реальність уже існує у квантовому полі як одна з можливостей. І все, що потрібно зробити для її "активації", — застосувати "ефект спостерігача", тобто спрямувати туди увагу.

Людські думки, емоції та почуття також випромінюють електромагнітні хвилі й вібрації. Кожна думка надсилає певний електричний сигнал у загальне квантове поле та може "залучати" певні події та ситуації до життя.

Електромагнітні сигнали від думок і почуттів, об'єднуючись, впливають на кожен атом у Всесвіті, а тому запитайте себе: "Що я передаю (свідомо чи несвідомо) своїми повсякденними думками та емоціями у Всесвіт?"

В інформаційному полі Землі постійно накопичується велика кількість негативної інформації. На рівні планети це відбувається внаслідок воєн, терористичних актів, конфліктів різного рівня, політичного протистояння. На рівні людини енергія руйнівних думок і вчинків віддзеркалюється в інформаційному просторі й накопичується в довкіллі. Ця інформація нікуди не зникає та, концентруючись довкола людини, впливає на неї, спотворюючи інформаційну структуру, а також структуру навколишнього простору.

Наведемо приклад: "Кілька років тому на екрани кінотеатрів вийшов фільм "Щелепи" про гігантську акулу-людожера. Варто зазначити, що випадків нападу акул на людей насправді було не надто багато. Автори не ставили за мету відобразити документальні факти, зробити фільм історично достовірним. Ні, мета була іншою! Потрібно було створити таку картину, що розбурхувала б нерви глядачів, приваблювала б їх у кінотеатри й приносила творцям величезні

прибутки. І вони зняли неймовірний фільм із приголомшливими ефектами.

Про картину було багато розмов у пресі й на телебаченні, внаслідок чого люди, які відвідували пляжі, були сповнені страху, викликаного гіпотетичною небезпекою та враженням від перегляду. Вони думали, що агресивна поведінка є звичною для акул.

І раптом з усіх континентів стали надходити повідомлення про безпрецедентну кількість нападів акул на відпочивальників. Навіть автор роману й сценарію фільму П. Бенчлі ледь не загинув від нападу розлюченої двометрової акул. Що ж сталося? Свідомість людей, переповнених страхами й жахами, проектувала у простір, в інформаційне поле планети, жорстокі сцени зіткнення з морськими хижаками. І простір відгукнувся. Він став тиражувати програми нової поведінки на свідомість тварин. Учені довели, що такі програми успішно тиражуються й у навколишній світ. І особливу роль у збереженні й передаванні інформації відіграє вода"¹⁹.

Висновок

Згідно з квантовою теорією, є нескінченна кількість можливих "реальностей" із певним електромагнітним імпульсом. Це "реальності" багатства, успіху, здоров'я, щастя, кохання тощо. "Зарядивши" свої думки та переконання таким сигналом, людина створює в житті електромагнітне поле, що збігатиметься з потенціалом бажаної реальності.

Утім, аби це сталося, слід виокремити та проаналізувати всі переконання, що міцно оселилися у підсвідомості та блокують реалізацію бажань. Наприклад, людина свідомо хоче більше грошей, але підсвідомість проти, адже в дитинстві багато разів чула, що "багаті люди заробили статки нечесно" і що "гроші дуже важко заробити". Саме ці сигнали людина надсилає у квантове поле, і вони активують "ефект спостерігача" на створення реальності, в якій гроші заробляють довго й важко.

Зміна реальності неможлива без застосування принципу узгодженості, що полягає у "вирівнюванні" думок та емоцій. Якщо людина вірить, що здатна змінити життя за допомогою сили квантового розуму, але її серце відчуває протилежне, то загальний імпульс буде недостатньо сильним.

Сила сигналу стане максимальною, коли думки збігаються за імпульсом із почуттями та емоціями. Якщо людина має чітко спрямовані у

¹⁸ Кузнецов В. Н. Эра Разума: сознание и жизнь. Днепропетровск : Литограф, 2011. 220 с.

¹⁹ Тихоплав В. Ю., Тихоплав Т. С., Лапис Г. А. Наше духовное исцеление. Санкт-Петербург : Весть, 2003. 128 с.

бік своїх бажань думки, підкріплені позитивними емоціями з високими вібраціями, то транслює в загальне квантове поле потужний електромагнітний сигнал. Він приваблює в життя реальність, що відповідає бажанням людини.

Розглянемо це на прикладі. Людина прагне добробуту та багатства, але водночас мислить як бідна й відчуває себе бідною. Відповідно до теорії квантового розуму, вона не зможе "притягнути" заможне життя. Думки — це мова мозку, а почуття — мова тіла. І якщо мозок і тіло перебувають на різних хвилях і вібраціях, то квантове поле не зможе надати людині бажаного.

Усвідомлення того, що кожен із нас має великий потенціал для створення омріяної реальності, — перший крок на шляху до нового життя. Проте лише розуміння цього факту

замало — усвідомлення без подальших дій не допоможе стати заможним, чи відомим, чи розумним, чи здоровим.

Як бути щасливим, легко використовувати свої можливості та досягати мети? Як навчитися мислити "заможню" й отримувати від життя те, що бажаєш? Що, скільки й чому людина "притягує" у своє життя? Як досягти процвітання та впустити в життя щастя, здоров'я, любов?

Тільки сама людина може вирішити, які імпульси "відправлятиме" у квантове поле та чи застосовуватиме "ефект спостерігача" для залучення бажаного. Використовуйте "секрети" квантової фізики та дійте!

(Далі буде)

Надійшла до редакції 11 березня 2024 року

УДК 316.77:004.773.3](045)=111
DOI: 10.36273/2076-9555.2024.3(332).12-18

Oksana Kyrylova,

*Doctor of Philosophy, Associate Professor,
Dean of the Faculty of Systems and Means of Mass Communication
of Oles Honchar Dnipro National University,
e-mail: oksanakyrylova@aol.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5393-0138>*

Vladlena Myronenko,

*PhD of Social Communications,
Head of the Department of Advertising and Public Relations
of Oles Honchar Dnipro National University,
e-mail: myronenko_v@fszmk.dnu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5399-0739>*

Yuliia Harkavenko,

*PhD of Social Communications,
Associate Professor at the Department of Mass
and International Communication
of Oles Honchar Dnipro National University,
e-mail: julie.garkavenko@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1257-9868>*

Electronic newsletter in the system of social communications: prospects for effective use

The article substantiates the necessity to expand research methodologies into the electronic newsletter format. It was acknowledged that modern scientific discourse reluctantly chooses the electronic bulletin as an object of research. At the same time, scholars concur with the fact that this format demonstrates potential while being a user-friendly channel of communicative interaction as well as providing an opportunity to create personalised communication and offer exclusive content, etc.

The article examines the examples of the most sought-after newsletters such as: editorial newsletters from The New York Times, aggregated newsletters from SmartBrief, Think with Google resource, The Menu newsletter from SparkToro technical startup, Confident Computing's latest technology newsletter from Ask Leo! website and the female-focused Daily Skimm newsletter from theSkimm media company. The specifics, characteristics, and advantages of this form of interaction with the audience are analysed.

It is concluded that tailored personalised content that the user receives via e-mail allows the company to effectively communicate, interact with its target audiences, increasing the level of engagement, building trust and upholding reputation. In this case, the indicators of the website opening, clickability and conversion, make it possible to improve the strategy of email distributions, which will ensure better results. The electronic newsletter is a modern, up-

to-date format which helps to perform effective multi-functional social communication, provided it contains interesting, high-quality, interactive, scheduled content aimed at the target audience.

Keywords: electronic newsletter; e-mail; e-mail distribution; email-marketing; promotion; subscribers; interaction; engagement

The problem in general. Scholars attribute the genesis of newsletters to effective communication channels employed by organizations to disseminate information regarding developmental strategies, new practices, offerings, news updates, and forthcoming events to their employees [28]. Later, newsletters became available to the public, thereby forming a potential audience of customers. Owing to this product, customers were notified of the company's activities and new products, and the newsletter itself commenced to perform the function of shaping consumer behaviour, stimulating customer satisfaction, and thus strengthening loyalty. The newsletter as a communication format was aimed at communicating with clients and other audiences, creating an attractive and strong corporate image. Nowadays, the potential of the newsletter has grown significantly. It has almost completely switched to the online format, which has become established at the level of methodology. Currently, dealing with the subject of this communication channel, the term "electronic newsletter" is used (as options: electronic newsletter/e-bulletin; Eng. — electronic newsletter /e-newsletter). The transition to a digital format is due to the complexity of the production of printed copies and the costs of their distribution.

Taking into consideration modern marketing goals, S. Bondarenko singles out 6 tasks of an electronic newsletter: 1) inform about the offer in detail; 2) gain trust; 3) process objections (if it is expensive, difficult or what the guarantees are); 4) segment offers if necessary; 5) personalise the mailing so that the offer becomes "hot" or at least "warm"; 6) turn the addressee into a client and retain in any way [2]. It should also be pointed out that the modern e-newsletter is not only sent by e-mail, but also via messengers such as Telegram, Viber, Facebook Messenger and WhatsApp. Summarising, it is worth mentioning that it is possible to work out the actual function of an electronic newsletter as an opportunity to collect the latest news, convey it to brand partners on the terms of the authors in a simple, useful and easy-to-understand format.

Analysis of researches and publication. Modern scientific discourse reluctantly chooses the e-bulletin as an object of study. Scientists report this format to have immense potential and be a convenient channel of communicative interaction in the "brand-client" system, providing an opportunity to create personalised communication and offer

exclusive content, etc. [9]. However, at the same time, the electronic newsletter is considered only as a tool of electronic marketing, and, therefore, we either encounter a slight mention of it [1], or researchers describe the specifics of the format in a few paragraphs in the review sections of their scientific works, unfortunately, without paying much attention to the detailed analysis, which newsletters, definitely deserve [11; 13; 21]. A different situation can be observed taking into consideration publications that focus on providing practical recommendations and advice to those who seek to increase the effectiveness of their own brand in the e-commerce system. There, new collections of life hacks, manuals from e-marketing "gurus" appear every year [6; 7; 22], the process of active content creation is taking place on specialised websites, which teach what an electronic newsletter is [3], how to create it correctly [14; 16], how to make a design [15] and how to work with templates. The network also offers many selections in the format of "The Best Marketing Newsletters", which are worth paying attention to, because they provide quick access to examples of high-quality content. Thus, this is the reason to talk about the expediency of the scientific analysis of the "email newsletter" format due to the lack of its comprehensive understanding in the research discourse.

Formulation of the purpose of the article. The paper **aims** to systematically study the marketing potential of the newsletter. In order to successfully achieve the goal, different examples of newsletters were chosen as an object of the analysis in view of the final result: products from the mass media (editorial newsletters), in particular from *The New York Times*, aggregated newsletters from *SmartBrief*, the *Think with Google* tool, *The Menu* newsletter by Amanda Natividad, VP of Marketing at *SparkToro*, *Confident Computing* newsletter about the latest technology by *Ask Leo!* and the *Daily Skimm*, a women's newsletter from *theSkimm* media company.

The list of the newsletters under research is compiled based on online selections that offer ordinary users to subscribe to this type of digital product. These bulletins appear in most selections for the year 2023 and are included in the top ten. Such world-famous resources as Forbes, LinkedIn and Medium are among those who recommend these newsletters, therefore, there is a high probability that they will end up in the information basket of the

average user. In the process of the research, the method of discursive analysis and comparativist tools were applied.

Presentation of main materials. Currently, the online newsletter is a tool of e-commerce, or more precisely, an e-marketing tool. This tool proves to be efficient for promoting products and services. Despite the availability of alternative online communication channels, the email remains relevant and in demand. According to Statista, there will be 4.37 billion users of this service worldwide in 2023. Their number, as stated in the forecasts, will continue to increase, and is expected to reach the mark of 4.6 billion in 2025 [5]. It must be emphasised that the average email user has 1.75 email accounts. Even a basic arithmetic of the number of e-mail accounts gives an impressive figure of 7.7 billion (some researchers refer to the figure of 7.9 billion accounts) with an incredible throughput of 347.3 billion letters per day, which is 3.13 million letters every second. Almost 90 percent of Internet users receive newsletters regularly, and 9 out of 10 such newsletters contain advertising [18]. Email and newsletters have proved to be efficient in connecting brands directly with their customers. Email newsletters serve as a conduit for the dissemination of diverse content, including but not limited to news updates, product information, and service offerings. They can also be used to build relationships with new customers through premium advertising. This form of advertising can assist brands in delivering supplementary value for the customers. The advantages of this channel can be identified as follows:

- high opening rate (email newsletters often demonstrate a heightened opening rate, signifying an increased likelihood that customers will perceive the disseminated information);

- high cost efficiency (electronic bulletins represent an effective means of investing financial resources, as they afford the prospect of purposeful communication with the audience in return);

- the prospect to cultivate trusting relationships with both existing and potential clients (through constant delivery of useful and engaging content, users tend to develop a sense of respect and trust towards the brand);

- the potential to assess the efficiency of the channel (engagement metrics such as openings, clicks, website visits, and, consequently, purchases from the accounts);

- building a robust customer base (incentives, such as discounts or complimentary content, function as catalysts for fostering newsletter subscriptions, thereby expanding the customer base and increasing sales potential);

- enhancement of brand loyalty, the ability to consistently organically remind customers about the brand via exclusive offers.

This list is inherently non-exhaustive and subject to variation based on the specific objectives of the company or brand. However, it is evident that email marketing is proficient not only in the context of newsletters, but also in email correspondences with website visitors who have availed downloads, customer welcome letters, notifications regarding promotion for loyalty programme members, as well as giving advice and other support-oriented content for customers [9, p. 198].

Given the list of primary advantages associated with newsletters, the projects which made up the subject of the study were precisely analysed with respect to the indicators that encourage those who are engaged in email marketing to adopt this format.

The compendium of newsletters disseminated by The New York Times may be classified as editorial newsletters, which, as defined by Mughees, represent an efficacious electronic marketing tool that permits publishers within the realm of mass media to impart content to both their existing and prospective customers. Commonly, editorial bulletins "are composed of extracts from the publisher's website written in an easily digestible format. They are then sent out in emails attached with relevant videos, images, and other resources" [17]. This content serves the purpose of marketing promotion of the best website posts, able to capture the interest of potential users towards its functionalities. In accordance with a similar objective, in the year 2014, The New York Times participated in the prevailing at the time trend of sending out newsletters via e-mail. At the launch, the publication offered approximately 10 complimentary newsletters to their users. Subsequently, within a year their quantity tripled to 33, and the open rate, denoting the percentage of users who not only received the email but also proceeded to open and/or peruse its contents, attained a notable 70% [23]. In the year 2023, the NYT offers an extensive number of 100 newsletters that are distributed to users, predominantly free of charge. However, since 2021, selections have been accessible to users solely under the terms of digital subscription. All the bulletins are consolidated into thematic and functional groups, including "Featured", "Exclusive" (subscriber-only newsletters), "News briefings & analysis", "Topics of interest", "Culture & lifestyle", "Sports", "Special offers" as well as two foreign language newsletters, in Spanish and Chinese. The most extensive group is the "Exclusive" group which comprises 24 newsletters

and subscribers receive one-of-a-kind multi-format content directly to their email addresses. This content embraces music tracks from The New York Times Audio, expert song searches, streaming TV and movie recommendations, literary reviews and advice, original author perspectives of current events, restaurant reviews, analytical insights on politics, culture, psychology, technology, ecology, economics and business, sports, history, etc. The majority of bulletins are personalised by their authors, including university teachers, journalists, writers, columnists, philosophers. These experts are engaged in email communication with the readers. At the same time, certain newsletters disseminate information prior to its publication on The New York Times website. Consequently, it is evident that the editors depart from the main function of the editorial newsletter, which is to distribute the content of the website. The format transforms into an autonomous channel of personalised communication with the audience. In accordance with the editorial plan, newsletters are expected to fulfil various roles:

- complimentary newsletters are supposed to keep readers informed about the offerings of the publication and create a regular reading habit;

- automated and semi-automated emails dispatch a single link and are not intended to encourage frequent customers' return visits to The New York Times website;

- newsletters for subscribers are aimed to both retain existing subscribers and increase the overall subscriber base [26].

The nearly decade-long working experience of The New York Times with editorial newsletters demonstrates the substantial potential of the service. Editors have observed that retaining individuals who do not receive any newsletters poses the greatest challenge. Conversely, individuals who receive at least one free newsletter are more inclined to maintain their subscription to the publication. Moreover, those who receive two free newsletters demonstrate an even higher probability of subscription retention. Recipients of paid newsletters constitute the genuine audience of the publication, fostering continuous renewal of digital subscriptions. Individuals who receive two or more paid newsletters are a deeply engaged audience which an editor can rely on.

Regarding free newsletters, the absolute front-runner here is the daily news project *The Morning*, which as of 2023 boasts more than 17 million subscribers [4]. Each morning, a registered user who has opted for *The Morning* receives a selection of more than 15 news articles via email, meticulously prepared by a team of journalists under the lea-

dership of David Leonhardt. The project was launched in 2014, and underwent a rebranding of its newsletter in 2018, considering the advice and recommendations offered by its readership [12]. In 2023, The New York Times initiated the launch of a complimentary, geographically targeted newsletter focusing on severe weather events the goal of which was "to inform planning and enhance "situational awareness" of extreme weather risks in any combination of places readers care about" [8].

On a daily basis, aggregated newsletters from SmartBrief filter posts from "thousands of sources daily to deliver the most relevant industry news in partnership with more than 180 trade associations, professional societies, nonprofits and corporate entities" [24]. The bulletins are categorised by 16 industries, offering selections of current news pertaining to events within a particular industry. Associations that participate in the SmartBrief project, publish relevant offers on their own websites, encouraging their members to subscribe to their newsletters. For instance, the National Retail Federation appeals to the visitors of their website (<https://nrf.com/>) with the following message: "Designed specifically for retail professionals around the world, NRF SmartBrief: Global Edition is a daily e-mail newsletter. It provides the latest news and information impacting the global retail industry. This newsletter is available to all. Sign up for the NRF Smartbrief: Global Edition" [20]. Similar information may be accessed through the online repositories maintained by fellow project contributors. As of the year 2023, SmartBrief is in the process of preparing upwards of 200 partner specialised newsletters, sourcing content from various media platforms, specialised publications, and blogs. Established in the year 2000, this project has maintained a presence in the industry for over two decades. The primary revenue stream stems from advertising, which is distributed together with newsletters.

Think with Google is designed to be a multi-lingual information hub tailored to attract, serve, and satisfy the information needs of customers. Rooted in an analytical framework, the centre works based on data received and personalised by Google. The data is aligned with opinion leader content, informative articles, website analytics, marketing algorithms, consumer preferences, etc. Eric Endres calls *Think with Google* a "a virtual cornucopia of marketing information and insights ready for you to explore" [10]. Publications from Google are organized under distinct headings:

- Insights. Ideas. Inspiration;
- Trending Right Now;

- Consumer Insights;
- Marketing Strategies & Innovations;
- In-Depth Reading.

The "Tools" section, which contains services capable of helping to find an audience (Find My Audience), measure consumer behaviour (Goole Trends), evaluate the quality of customer service (Grow My Store) as well as get data and ideas for determining global markets (Market Finder) has been recently incorporated to the rubrics.

Publications from Think with Google are targeted towards content marketers and are distributed not only through the website of the platform, but also via weekly, bi-weekly, and monthly email newsletters.

The Menu monthly newsletter is the brainchild of Amanda Natividad, the Vice President of Marketing at SparkToro. Twice a month, subscribers receive a selection that includes 1 original in-depth article on marketing and creativity, 1 recipe and 4 links to valuable content. In the free mode, users have access to one week of public posts. Depending on the selected tariff plan, subscribers could benefit from receiving exclusive publications, the complete archival access, commenting privileges and supplementary functionalities. The personalised delivery of information, coupled with expanded cross-platform communication capabilities (Instagram, X, LinkedIn) provided notable outcomes: in 2022 Forbes included Amanda Natividad's project in the list of "Top Marketing Newsletters You Need To Subscribe To". The advantages of the newsletter encompass its conciseness, amiable tone, coverage of a wide range of current topics within a concise timeframe of five minutes or less.

Leo Notenboom, the author of the Confident Computing technology newsletter, had an extensive 18-year-old career as a Microsoft engineer. In 2003, Notenboom launched the Ask Leo! project, designed to address the inquiries of the individuals who were disillusioned with technology and afraid to go online, felt marginalised amidst the rapid advancements of the digital age, where even children outpaced them. The project is aimed at those who are seeking a pragmatic blend of common sense, clarity, and direct discourse in navigating the complexities of the modern technology [19]. Currently, the project has evolved into a whole complex of a newsletter, an array of books, a thriving YouTube channel, a podcast and frequently visited social media platforms. The weekly newsletters contain content aimed at increasing a person's confidence within the realm of technology and comprise 4—5 texts, in which the author dispenses advice on navigating various

scenarios, such as coping with a stolen credit card, dealing with internet disruptions, or the process of restoring a Google account under the conditions of absence of the mobile phone or an alternative email, etc. Subscribers can not only peruse the tips via the provided in the newsletter link, but also have the option to visually engage with the content on YouTube, with direct video links conveniently embedded within the newsletter.

Financial support of the Ask Leo! project derives from advertising showcased on the website as well as contributions from patrons. If a subscriber would prefer to avoid seeing advertisement, they have the option to become a patron and receive exclusive benefits and bonuses. The benefits and privileges of patronage vary depending on the chosen monthly tariff, with five distinct levels offering different degrees of opportunities and advantages. For instance, at \$2 per month, subscribers can enjoy an ad-free experience on Ask Leo!, and for \$5, they receive ad-free viewing along with a daily tip emailed five times a week and containing concise and valuable information on computer optimisation, technology, and internet usage. Furthermore, for \$1,000, in addition to all previous benefits, there are exclusive advertising opportunities within newsletters or on the website, as well as direct access to the site and email services.

The women-centred platform by theSkimm media company tells subscribers about the news, trends, politics, and politicians that influence women. The mission of the project is to empower individuals to navigate everyday life nowadays and in the future. Many topics are discussed, from managing one's finances to voting in elections. The project encompasses a number of newsletters, as well as additional information functionality, including the *Daily Skimm* daily newsletter (the main news and information); weeklies: *Skimm Well* thematic projects (health-related topics on Wednesdays), *Skimm Money* (about personal finance on Mondays and Fridays) and *Skimm Your Life* (about how to navigate life with purpose and reason on Tuesdays and Thursdays); *The SKM Report* B2B-bulletin for marketers; "9 to 5ish with theSkimm" podcast; *theSkimm* mobile application; *Skimm Studios* company, which creates its own video and audio content; and *SKM Lab* creative agency, which conceptualises, develops and produces solutions and content for brands in order to "to engage with generations of informed women" [25]. TheSkimm's target audience is female millennials. The authors of the project, Carly Zakin and Danielle Weisberg, describe the idea of the newsletter as "a chat around the water

cooler condensed into a newsletter" [27]. Instead of office chatter, a newsletter provides 5—6 concise sentences presenting a relevant story in an informal style. TheSkimm generates revenue through target advertising, paid mobile application subscriptions, book sales and promotional tours.

Conclusions. Currently, e-mail continues to serve as a highly effective communication channel with consumers, clients, or target audiences, promptly sending personalised content with the ability to adapt to the interests and needs of the recipients. This, of course, notably augment engagement and interaction. Analysis of the open, click-through and conversion rates helps to improve the mailing strategies and deliver better results. The findings of the research underscore the efficacy of traditional use of the

potential of bulletins (*The Menu, Confident Computing, Daily Skimm*). At the same time, the format has considerable opportunities for development. Henceforth, The New York Times directs its attention towards pioneering communication models via newsletters, using journalistic content not solely to inform the audience, but also for the purpose of self-promotion. The successful trajectory of SmartBrief since its inception in 1999 underscores the pertinence of the associative concept of content aggregation. Likewise, the strategic direction adopted by Think with Google highlights the instrumental potentials inherent in this format. Consequently, we can consider the newsletter as a contemporary and pertinent medium capable of facilitating effective multi-functional social communication.

References

1. Behera R. K., Gunasekaran, A., Gupta S., Kamboj S., & Bala P. K. (2020). Personalized digital marketing recommender engine. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 53, 101799. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2019.03.026>.
2. Bondarenko S., Laburtseva O., Sadchenko O., Lebedieva V., Haidukova O., & Kharchenko T. (2019). Modern lead generation in internet marketing for the development of enterprise potential. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*, 8 (12), pp. 3066—3071. Available at: <https://doi.org/10.35940/ijitee.I2477.1081219>.
3. What is a newsletter? Definition, purpose, & benefits. (2023, July 20). *Brevo* (ex Sendinblue). Available at: <https://www.brevo.com/blog/what-is-a-newsletter/>.
4. What makes NYT's "The morning" newsletter one of the most popular in the world. (2022, May 20). *Campaign Monitor*. Available at: <https://www.campaignmonitor.com/blog/email-marketing/what-makes-nyts-the-morning-newsletter-so-successful/>.
5. Ceci L. (2021, February 22). Number of E-mail users worldwide 2025. *Statista*. Available at: <https://www.statista.com/statistics/255080/number-of-e-mail-users-worldwide/>.
6. Cohen B. (2023). *Self-publishing and email marketing: How to create and optimize a reader newsletter to find new fans, gather more reviews, and sell more books*. Bryan Cohen.
7. Conwell B. (2021). *Print and email newsletter templates that work: How to use visual product and simple yet informative newsletter styles to make more sales*. Independently Published.
8. Culpepper S. (2023, June 1). *The New York Times launches a free, geo-targeted extreme weather newsletter*. Nieman Lab. Available at: <https://www.niemanlab.org/2023/06/the-new-york-times-launches-a-free-geo-targeted-extreme-weather-newsletter/>.
9. Desai V. (2019). Digital Marketing: A Review. *International Journal of Trend in Scientific Research and Development (IJTSRD)*, pp. 196—200. Available at: <https://www.ijtsrd.com/papers/ijtsrd23100.pdf>.
10. Endres E. (2023, January 5). Think with Google: A resource for trends in online marketing. Inbound Marketing for Complex Industries. *Weidert Group*. Available at: <https://www.weidert.com/blog/think-with-google>.
11. Fathinasari A. A., Purnomo H., & Leksono P. Y. (2023). Analisis of the study of digital marketing potential on product purchase decisions in Generation Z. *Open Access Indonesia Journal of Social Sciences*, 6 (5), pp. 1075—1082. doi: <https://doi.org/10.37275/oaijss.v6i5.174>.
12. Kannapell A. (2018, November 30). The morning briefing has a whole new look. *The New York Times*. Available at: <https://www.nytimes.com/2018/11/28/reader-center/redesign-morning-briefing.html>.
13. Labanauskaitė D., Fiore M., & Stašys R. (2020). Use of E-marketing tools as communication management in the tourism industry. *Tourism Management Perspectives*, 34, 100652. doi: <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2020.100652>.
14. Mackeviciute C. (2023, May 19). How to create an email newsletter: From start to finish. *Sender*. Available at: <https://www.sender.net/blog/email-newsletter/>.
15. McCready R. (2022, November 17). 70+ best email newsletter templates and design tips. *Venngage*. Available at: <https://venngage.com/blog/email-newsletter-templates/>.
16. Mineo G. (2021, November 24). How to create an email newsletter [Checklist]. *HubSpot Blog. Marketing, Sales, Agency, and Customer Success Content*. Available at: <https://blog.hubspot.com/marketing/how-to-create-email-newsletters-ht>.

17. Mughees A. (2023, April 4). Your Complete Guide to Editorial Newsletters. *Mailmunch*. Available at: <https://www.mailmunch.com/blog/complete-guide-editorial-newsletters>.
18. Newsletter advertising in the U.S. 2017 report. (2018). *Statista*. Available at: <https://www.statista.com/study/47634/newsletter-advertising/>.
19. Notenboom L. (2023, July 20). Ask Leo!. Available at: <https://askleo.com/>.
20. NRF SmartBrief: Global edition. (n. d.). *NRF*. Available at: <https://nrf.com/newsletter/nrf-smartbrief-global-edition>.
21. Priansa D. J., & Suryawardani B. (2020). Effects of E-marketing and social media marketing on e-Commerce shopping decisions. *Jurnal Manajemen Indonesia*, 20 (1). Available at: <https://doi.org/10.25124/jmi.v20i1.2800>.
22. Sala D. (2020). *104 ideas for your newsletter.: A complete introduction to the power of email marketing + 104 brilliant ideas to write your newsletters, by a marketing expert. 200+ pages to save hours of work*. Independently Published.
23. Seely N., & Spillman M. (2021). Email newsletters: An analysis of content from nine top news organizations. *Electronic News*, 15 (3—4), pp. 123—138. doi: <https://doi.org/10.1177/19312431211037681>.
24. SmartBrief. (2022, January 11). *SmartBrief newsletters*. Available at: <https://corp.smartbrief.com/subscribe>.
25. TheSkimm. (2023, April 14). About us. *theSkimm*. Available at: <https://www.theskimm.com/general/about>.
26. Veseling B. (2023, June 9). How subscriber-only newsletters help the New York Times boost retention. *WAN-IFRA*. Available at: <https://wan-ifra.org/2023/05/how-subscriber-only-newsletters-help-the-new-york-times-boost-retention/>.
27. Villena D. (2022, December 8). The Daily Skimm review: A friendly newsletter for busy women. *TheCoolist*. Available at: <https://www.thecoolist.com/daily-skimm/>.
28. Zbucnea A., & Mocanu R. (2013). Adding value to customers and developing brands through electronic newsletters. *Economia. Management Series*, 16 (2). Available at: <https://ssrn.com/abstract=2450647>.

Оксана Кирилова,

кандидатка філологічних наук, доцентка,
деканеса факультету систем і засобів масової комунікації
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Владлена Мироненко,

кандидатка наук із соціальних комунікацій,
завідувачка кафедри реклами та зв'язків з громадськістю
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Юлія Гаркавенко,

кандидатка наук із соціальних комунікацій,
доцентка кафедри масової та міжнародної комунікації
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Електронний інформаційний бюлетень у системі соціальних комунікацій: можливості ефективного використання

У статті обґрунтовано потребу розширення методології досліджень електронного інформаційного бюлетеня. Визнано, що в сучасному науковому дискурсі електронний бюлетень рідко обирають об'єктом дослідження. Водночас науковці погоджуються, що цей формат демонструє потенціал як зручний канал комунікативної взаємодії, а також надає можливість створювати персоналізоване спілкування та пропонувати ексклюзивний контент тощо.

У статті розглянуто приклади найпопулярніших інформаційних бюлетенів: редакційні інформаційні бюлетені від *The New York Times*; зведені інформаційні бюлетені від *SmartBrief*; ресурс *Think with Google*; інформаційний бюлетень *The Menu* від технічного стартапу *SparkToro*; інформаційний бюлетень *Confident Computing* із новітніх технологій від *Ask Leo!*; вебсайт та орієнтований на жінок інформаційний бюлетень *Daily Skimm* від медіакомпанії *Skimm*. Проаналізовано специфіку, особливості та переваги цієї форми взаємодії з аудиторією.

Зроблено висновок, що персоналізований контент, який користувач отримує електронною поштою, дає компанії змогу ефективно спілкуватися й взаємодіяти з цільовою аудиторією, підвищувати рівень її залученості, зміцнювати довіру користувачів та підтримувати свою репутацію. Аналіз показників відкриття вебсайту, клікабельності та конверсії допомагає вдосконалити стратегію розсилання матеріалів електронною поштою.

Ключові слова: електронний бюлетень; електронна пошта; розсилання електронною поштою; e-mail-маркетинг; абоненти; взаємодія; залучення

The publication was prepared for printing with the support of the Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic and Charles University of Prague as part of the "Support for improving the quality of teaching, research, and international activities at Oles Honchar Dnipro National University" project.

Надійшла до редакції 12 лютого 2024 року

УДК 021.61:[005.922.52:004.932](477)(045)
DOI: 10.36273/2076-9555.2024.3(332).19-23

Наталія Сенченко,
кандидатка історичних наук,
провідна наукова співробітниця
науково-дослідного відділу історії та археології
Національного заповідника "Києво-Печерська лавра",
e-mail: n_center@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6058-7964>

Науково-методологічні підходи до створення контенту електронних бібліотек

У статті здійснено аналіз принципів проєктування та формування цифрових колекцій електронних бібліотек. Розглянуто базові принципи, як-от інтеграція, стратегічне планування, забезпечення якості цифрового контенту та його науково-методичне супроводження.

Обґрунтовано потребу створення експертної ради та робочих груп для визначення профілю комплектування електронних бібліотек і формування контенту репозитаріїв.

Наголошено на необхідності формування інтегрованого електронного каталогу культурної спадщини бібліотек, архівів та музеїв для надання читачам інформації про наявність архівних документів і музейних об'єктів у бібліотечних фондах. Наведено основні принципи його створення та функціонування: використання єдиного формату представлення даних, застосування єдиної методики опису та індексування, використання єдиних авторитетних файлів для забезпечення контролю точок доступу; надання єдиного пошукового інтерфейсу.

Підсумовано, що на основі результатів теоретичних досліджень і практичної діяльності бібліотек у сфері формування цифрових колекцій доцільно підготувати науково-практичний посібник "Формування цифрових колекцій", а також розробити програму лекцій "Формування та використання цифрових колекцій".

Ключові слова: електронні бібліотеки; цифрові колекції; репозитарій; метадані; стратегічне планування; якість колекції

Постановка проблеми. У сучасному світі масове оцифрування фондів бібліотек, архівів та музеїв стало стандартною практикою, що спонукало професійну спільноту до усвідомлення потреби постійного розвитку цифрового контенту та супутніх послуг на основі науково-методологічних підходів.

У будь-якій інформаційній діяльності використовують теоретичні знання та результати конкретних досліджень, які визначають основи, принципи й методи роботи з великими обсягами оцифрованих документів і метаданих.

Проєктування електронних бібліотек охоплює програмно-технологічні аспекти, зокрема інформаційні системи та віртуальні сервіси, а також створення контенту — основного змістового компонента електронних бібліотек (ЕБ).

Мета статті — розглянути науково-методологічні засади й визначити загальні базові принципи проєктування та формування цифрових колекцій електронних бібліотек.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сфера науково-методологічних підходів до формування цифрового контенту бібліотеки охоплює сукупність принципів, які визначають загальну

мету та стратегію діяльності зі створення великих інформаційних масивів. Різноманіття наявних електронних бібліотек передбачає використання різних науково-методологічних підходів, наприклад, наукові електронні бібліотеки завжди відрізнятимуться від електронних бібліотек, призначених для широкого кола користувачів.

У цьому контексті слід зосередити увагу на загальних базових принципах, до яких належать інтеграція, стратегічне планування, забезпечення якості цифрового контенту та науково-методичне супроводження.

Інтеграція

Принцип інтеграції передбачає поєднання різних типів цифрових об'єктів — від архівних документів до мультимедійних ресурсів — у єдиному електронному середовищі. Користувачі мають змогу діставати доступ до різноманітної інформації через єдиний інтегрований електронний каталог.

Інтеграція також передбачає об'єднання документів суспільного користування з матеріалами, що підпадають під дію законодавства у сфері авторського права, з урахуванням ліцензійних угод. Це сприяє створенню єдиного ресурсу

для різних категорій користувачів і допомагає розширити доступність цифрового контенту.

Стратегічне планування

Стратегія формування та розвитку цифрового контенту електронних бібліотек повинна базуватися на чітко розробленій технології управління проектами та їх подальшого контролю. За результатами досліджень у цій сфері, виявлено, що принаймні третину цифрових проєктів за кордоном не реалізовано через брак ефективного управління та контролю, а ще третину — через нечітко визначення мети та недостатню поінформованість щодо обсягу та складності робіт залучених фахівців. Це призвело до визнання у світі стратегічного планування обов'язковою умовою створення електронних бібліотек, цифрових колекцій і масивів цифрового контенту.

Профіль комплектування й методика відбору документів до фонду є ключовими елементами, що визначають розвиток змістового складника електронних бібліотек. Основні засади та особливості формування фонду, тематика, види й кількість матеріалів, введених до складу ресурсу, визначено у **профілі комплектування**. Добір ресурсів для ЕБ схожий на традиційне комплектування бібліотек, проте замість аналізу друкованої літератури бібліотекарі оцінюють ресурси, що мають стати основою цифрової колекції або її частиною. Важливою є поінформованість про подібні колекції, створені в інших організаціях, щоб уникнути дублювання під час оцифрування. Оскільки більша частина колекцій складається не тільки з рідкісних книг та архівних матеріалів, а й із карт, фотографій, творів мистецтва, аудіо- та відеозаписів, то в методиці відбору зафіксовано технічні вимоги до цифрових копій кожного виду матеріалів.

Формування будь-якого цифрового ресурсу неможливе без його послідовного, систематичного вивчення й аналізу. Аналіз контенту електронних бібліотек передбачає систематичне збирання даних щодо поточного кількісного та якісного стану електронного фонду з метою накопичення обсягу інформації, що дає змогу зафіксувати й надалі відстежувати закономірності розвитку колекцій, визначати шляхи їх удосконалення. Аналіз фонду електронних бібліотек проводять і для вторинного відбору документів, що дає змогу заповнити лакуни чи додати видання або документи, не внесені раніше з об'єктивних причин.

Результати аналізу фонду є корисними для перспективного планування процесів оцифрування. Загалом, слід виокремити два напрями

збирання даних: забезпечення попиту користувачів і зміст цифрового контенту.

Оцінювання якості контенту

Під час формування цифрового контенту електронних бібліотек важливо забезпечити його якість, котру оцінюють за такими критеріями: предмет/тематика, обсяг ресурсу, його оновлюваність та авторитетність. Від якості цифрового контенту залежить рівень забезпечення інформаційних запитів користувачів. Якщо ресурс електронної бібліотеки обмежено тематикою, оцінку тематичної наповненості фонду визначають такі чинники:

- якнайповніша концентрація документів з основної тематики, котру певні дослідники вважають ядром фонду електронної бібліотеки;

- наявність фундаментальних праць і видань монографічного характеру з відповідної тематики відомих у своїх галузях фахівців;

- наявність авторитетних довідково-енциклопедичних видань;

- жанрове розмаїття, з дотриманням балансу документів наукової, науково-методичної, методичної, навчально-допоміжної та іншої спрямованості;

- глибина комплектування електронного фонду (хронологія появи документів, що залучаються, географічне та мовне охоплення);

- розкриття тематики не тільки через текстові, а й через картографічні, образотворчі, аудіовізуальні та інші документи.

Якість цифрового контенту з погляду тематики в електронних бібліотеках забезпечується принципом селективності, тобто вибору документів для оцифрування з урахуванням **експертних оцінок**.

Експертна рада електронної бібліотеки

У процесі формування електронної бібліотеки постає потреба створення Експертної ради з великим колом завдань, серед яких: визначення профілю комплектування електронної бібліотеки; організація профільних робочих груп для розроблення тематичних цифрових колекцій і науково-методичної роботи; оцінювання проєктів профільних колекцій; перегляд чинних міждержавних і національних стандартів; участь у роботі Міжнародної організації зі стандартизації (International Organization for Standardization, ISO) щодо бібліотечно-інформаційного забезпечення у сфері суспільних і гуманітарних наук.

Експертами можуть бути історики, правознавці, філологи й лінгвісти, залучені з різних організацій. Експертна діяльність у царині формування цифрового контенту електронних бібліотек є об'єктивно потрібною не лише в контексті

поточного комплектування, а й для прогнозування й моніторингу розвитку фонду. Саме експертиза забезпечує авторитетність цифрового контенту для користувачів.

У процесі відбору ресурсів ураховують такі чинники: відповідність заявленій тематиці; інформаційна цінність для бібліотечних і культурно-історична для архівних матеріалів; мова; обмеження авторського права та інші.

Якість цифрового контенту можна опосередковано оцінювати й за кількісними критеріями. Це не лише збільшення сукупного обсягу електронного фонду, а й кількісне поповнення базовими цифровими колекціями.

Важливою є також динаміка розвитку окремих тематичних колекцій і колекцій визначних подій, котрі спочатку створювали як самостійні, але з перспективою введення до складу базових. Окрім цього, планомірність і систематичність поповнення ресурсу на **основі профілю комплектування** мають сприяти досягненню "критичної маси" цифрової колекції, потрібної для ефективного пошуку документів та проведення аналізу фонду.

Ще одним якісним критерієм є оновлюваність ресурсу чи його актуалізація загалом. Очевидно, що ресурси, які не поповнюються, мають право на існування лише за меморіальної спрямованості (повністю оцифровані власні колекції, добірки книжкових пам'яток тощо). Будь-який сучасний цифровий ресурс, орієнтований на підтримку науки й освіти, має розвиватися в напрямі постійного нарощування кількісних характеристик. Важливо, щоб електронний фонд ЕБ поповнювався регулярно через завантаження цифрових копій документів до репозитарію інформаційної системи.

Тематичні електронні колекції — це цифрові масиви первинних документів певної тематики, доповнені іншими матеріалами у формі критичних есе, оглядів, біографій та бібліографії. При цьому будь-яка подія, місце, явище чи об'єкт дослідження можуть бути темою. Основна мета — надати користувачам, які поглиблено вивчають певну тему, масив документів у систематизованій формі. Навігація ним дасть змогу не лише здобути потрібну інформацію, а й оцінити можливості сукупного ресурсу загалом.

Вважаємо доцільним розроблення **типових моделей** окремих цифрових колекцій, упродовження яких сприяло б наскрізному процесу їх проектування, реалізації та подальшої підтримки.

Прикладом моделей, що активно використовуються, є персоноорієнтована та регіонаознавча. Це можуть бути цифрові колекції, присвячені

історичним персонам, які зробили внесок у розвиток української державності, науки, культури та освіти. Під час створення таких колекцій слід віддавати пріоритет особам, життя й діяльність яких розглядаємо крізь призму переломних моментів історії країни: освоєння нових територій, революцій, воєн, проведення реформ, створення державних інститутів влади тощо.

Актуальним є формування цифрових колекцій з усіх регіонів України. Обсяг може бути різним, але в майбутньому вони дістануть повноцінне втілення у формі масштабних цифрових масивів, що поєднують документи з різних аспектів історії та сучасного стану українських регіонів.

Прикладом структурованих цифрових регіональних колекцій може слугувати **інформаційний портрет регіону**. До створення таких колекцій залучають регіональні установи, поміж яких особливе місце посідають не лише бібліотеки, а й архіви та краєзнавчі музеї.

Ще одним різновидом важливих колекцій ЕБ є зібрання, присвячені окремим державам — "країнознавчі", до відзначення пам'ятних дат і спільних важливих заходів у межах міжнародної співпраці. Основним принципом групування матеріалів у колекції є історико-хронологічний.

Особливого значення під час складання колекцій надають архівним документам, які наявні майже у всіх типах цифрових колекцій ЕБ: тематичних, колекціях подій, присвячених окремим організаціям та установам. Серед останніх не можемо обійти увагою колекції Києво-Печерської лаври.

Проблема полягає в тому, що у процесі створення цифрового контенту профільні фахівці відчувають брак фундаментальних теоретичних і науково-методичних розробок у цій галузі. Це спричиняє потребу вивчення закордонних досліджень, стандартів створення та подання цифрових копій документів, опису цифрового контенту та багато іншого. З огляду на це слід вжити низку заходів:

— сформувати й послідовно актуалізувати базу регламентувальних і науково-методичних матеріалів, призначених не лише для внутрішнього користування, а й для реальних / потенційних користувачів;

— налагодити систему підвищення кваліфікації співробітників ЕБ на основі вивчення передового досвіду світових лідерів у галузі інформаційно-бібліотечних технологій, передавати знання й досвід партнерським організаціям та установам;

— організувати проведення наукових досліджень у галузі лінгвістичної та технологічної підтримки електронних каталогів і формування

цифрових колекцій, випуск наукових збірників, методичних матеріалів; здійснити переклади міжнародних стандартів та рекомендацій;

— розробити науково-практичний посібник "Формування цифрових колекцій", провести аналіз поняття "колекція" в широкому значенні та визначити окремі терміни: "архівна колекція", "музейна колекція" і "цифрова колекція"; схарактеризувати інформаційну, кумулятивну, просвітницьку, навігаційну, комунікаційну та адміністративну функції колекцій.

Інтегрований електронний каталог

Завдання створення інтегрованого електронного каталогу культурної спадщини бібліотек, архівів та музеїв актуалізувалося через потребу надання читачам інформації про наявність архівних документів і музейних об'єктів у бібліотечних фондах. Профільні фахівці мають розробити моделі та стандарти формування таких каталогів, гармонізуючи правила опису й формати представлення даних.

Модель інтегрованого електронного каталогу ґрунтується на базовому наборі даних, достатньому для опису, пошуку та відображення ресурсів усіх видів із можливістю подальшого розширення описів архівних матеріалів і музейних об'єктів.

Основні принципи створення та ефективного функціонування інтегрованого електронного каталогу:

— використання єдиного формату представлення даних для забезпечення сумісності форматів подання ресурсів;

— застосування єдиної методики опису та індексування, враховуючи особливості кожного типу ресурсів;

— використання єдиних авторитетних файлів для забезпечення контролю точок доступу;

— надання єдиного пошукового інтерфейсу для зручного доступу до різноманітних ресурсів.

Для розроблення інтегрованого каталогу культурної спадщини бібліотек, архівів та музеїв необхідно створити Міжвідомчу робочу групу (МРГ), мета якої — розроблення принципів і підходів до подання в єдиному каталозі визначених матеріалів та забезпечення доступу до них з урахуванням світового досвіду.

До складу МРГ слід залучити представників архівів і національних бібліотек. Робочу групу може консультувати експертна рада Національної служби розвитку системи форматів MARC 21 ЮНЕСКО, що визначає формати для архівних матеріалів і культурних об'єктів.

У план роботи групи потрібно внести завдання перекладу міжнародних стандартів і

правил опису архівних та музейних ресурсів. На основі вивчення вітчизняного й світового досвіду за потреби слід ініціювати розроблення доповнень до формату MARC 21 для ідентифікації та опису цих матеріалів.

Для формування й успішного функціонування інтегрованого електронного каталогу передусім доцільно визначити принципи поєднання, представлення та доступу до бібліотечних, архівних і музейних ресурсів. Розробити: рекомендації з опису та індексування електронних копій документів; методику опису музейних об'єктів для бібліотечних каталогів; методику каталогізації та пошуку цифрових колекцій із використанням електронного каталогу; передбачити можливості аналізу змісту та присвоєння предметних точок доступу в електронному каталозі.

Окреслені роботи важливі для формування Технічного завдання для доопрацювання програмного комплексу електронної бібліотеки.

Висновки. Електронна бібліотека є складним комплексом різних технологічних процесів забезпечення повного життєвого циклу створення, поширення, використання та подання даних і знань. Центральне місце у цьому комплексі посідають саме цифрові колекції, що об'єднують інформацію, документи, знання та є цифровим змістом, заради якого користувачі звертаються до електронних бібліотек. Підготовка цифрових колекцій — і у вузькому розумінні як систематизація електронних інформаційних ресурсів, і у широкому контексті як створення засобу навігації у великих масивах документів — потребує високої кваліфікації персоналу та спеціальних знань.

Об'єднання ресурсів у цифрові колекції суттєво змінює склад фондів бібліотек. Тенденція до об'єднання ресурсів у цифрові колекції з метою надання користувачам відібраної та систематизованої інформації з певного предмета, теми чи проблеми, а також необхідність організації доступу до них за допомогою електронного бібліотечного каталогу зумовили появу нового об'єкта каталогізації — колекцій і, відповідно до цього, потребу розроблення моделі їх опису.

На основі результатів теоретичних досліджень і практичної діяльності бібліотек у сфері формування цифрових колекцій доцільно підготувати науково-практичний посібник "Формування цифрових колекцій", у якому особливу увагу приділити створенню метаданих колекцій. Варто також подати основний набір і характеристику елементів метаданих колекції, основний набір полів формату MARC 21 для рівня колекції, методику

формування опису цифрових колекцій, особливості індексування колекцій як цілісного інформаційного ресурсу, їх анотування.

Для створення колекцій у бібліотеках варто розробити програму лекцій "Формування та використання цифрових колекцій", до якої слід внести такі теми: "Особливості формування метаданих цифрових колекцій"; "Елементи метаданих цифрових колекцій. Модель опису цифрових

колекцій у форматі MARC 21" чи інших форматах та "Індексування та анотування колекцій. Створення авторитетних записів". Лекції можна розмістити у відкритому доступі у форматі відеолекцій на порталі НБУВ чи НБУ ім. Ярослава Мудрого. Ці матеріали можуть стати корисними для працівників інформаційно-бібліотечних установ та організацій, які опікуються збереженням культурної спадщини у цифровій формі.

Natalia Senchenko,

PhD of Historical Sciences,

Leading Researcher of the Research Department of History and Archaeology,

National Preserve "Kyiv-Pechersk Lavra"

Scientific and methodological approaches to the creation of electronic library content

The article analyzes the principles of designing and forming digital collections of electronic libraries.

Basic principles such as integration, strategic planning, quality assurance of digital content and its scientific and methodological support are considered.

The need to create an expert council and working groups to determine the profile of electronic libraries and form the content of repositories is substantiated.

The need to create an integrated electronic catalog of the cultural heritage of libraries, archives and museums to provide readers with information about the availability of archival documents and museum objects in library funds is emphasized. The main principles of its creation and functioning are given: use of a single data presentation format, use of a single method of description and indexing, use of single authoritative files to ensure control of access points; providing a single search interface.

It was concluded that based on the results of theoretical research and practical activities of libraries in the field of digital collection formation, it is advisable to prepare a scientific and practical guide "Formation of digital collections", as well as to develop a program of lectures "Formation and use of digital collections."

Keywords: *electronic libraries; digital collections; depositary; metadata; strategic planning; collection quality*

Надійшла до редакції 15 березня 2024 року

УДК 027.54НБУВ:021.1](477)"364"(045)

DOI: 10.36273/2076-9555.2024.3(332).23-29

Оксана Клименко,

кандидатка історичних наук, доцентка,

завідувачка відділу наукових видань НБУВ,

e-mail: klimenko_oz@ukr.net

<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57457369900>

ResearcherID GPF-5449-2022

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4821-8503>

Олена Сокур,

кандидатка наук із соціальних комунікацій,

завідувачка відділу науково-методичної роботи НБУВ,

e-mail: sokurolo@ukr.net

<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57457558800>

ResearcherID GON-5837-2022

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-9861-3283>

Функції науково-методичної діяльності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

У статті обґрунтовано базові функції науково-методичної діяльності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в сучасних умовах.

Аргументовано що в реаліях воєнного стану науково-методична діяльність відділу науково-методичної роботи Інституту бібліотекознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, спрямована на оптимізацію роботи головного науково-інформаційного комплексу держави, а також бібліотек наукових установ Національної академії наук України, реалізується на загальнодержавному рівні задля ефективного

розвитку української бібліотечно-інформаційної сфери та успішної інтеграції надбань національної науки, освіти та культури у світовий інформаційний простір.

Наголошено, що науково-методична робота є невіддільним складником наукової діяльності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та має визначальний вплив на науково-методичне забезпечення її розвиток бібліотек наукових установ НАН України.

Підсумовано, що науково-комунікаційна модель науково-методичної діяльності дає змогу результативно реалізовувати такі сутнісні функції, як інноваційна, науково-аналітична, науково-дослідна, науково-інформаційна, науково-освітня, науково-консультаційна, науково-комунікаційна, управлінська та науково-моніторингова.

Ключові слова: науково-методична діяльність; функції науково-методичної діяльності; цифрова доба; цифровізація; Національна академія наук України; Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського; підвищення кваліфікації

Постановка проблеми. Цифровізація майже всіх сфер життя й діяльності суспільства спонукає до підвищення фахового рівня працівників наукових бібліотек України, динамічний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій інтенсифікує організацію навчання впродовж життя у зручний час, а виклики російсько-української війни зумовили опанування нових компетенцій для ефективного здійснення покладених на бібліотекарів функцій. Готовність "до виконання професійних обов'язків на високому технологічному рівні та вирішення завдань, актуальних для кожного конкретного етапу розвитку суспільства" [5, с. 38] у цифрову добу є пріоритетом у науково-методичній роботі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ) як головного науково-інформаційного комплексу держави.

Аналіз досліджень і публікацій засвідчив, що базові засади дослідження методичної роботи було закладено ще від часу започаткування Всенародної бібліотеки України (нині — НБУВ) такими відомими діячами української бібліотечної справи 1920—1930-х рр., як Д. Балака, Ю. Діяківський, В. Дубровський, В. Іваницький, З. Ільницька, О. Карпінська, В. Козловський, Н. Пискорська, О. Полулях, С. Постернак, М. Сагарда [2, с. 267].

На Першій конференції наукових бібліотек УСРР (28—31 грудня 1925 р., Київ) у доповіді "Організація мережі наукових бібліотек УСРР та найближчі завдання в їхній роботі" В. Дубровський констатував: "...щоб відшукати нормальні підвалини мережі наукових бібліотек, щоб усталити принципи системи їх, треба виходити, безумовно, з тих завдань, що ми ставимо кожній науковій бібліотеці" [3, с. 12]. Поміж основних завдань науковець виокремив такі: 1) наукові бібліотеки як книгосховища державного значення "повинні провадити... науково-дослідчу роботу в галузі бібліотекознавства та книгознавства"; 2) "їхнім обов'язком повинна бути бібліографія "Ukrainica"... та бібліографія того окремого економічно-культурного району, який об-

слуговує бібліотека"; 3) "підготовка наукових бібліотекарів є справа самих наукових бібліотек. Це є їхня третя основна функція" [3, с. 12—13].

У другій половині 1940-х рр. "з метою покращення роботи бібліотек науково-дослідних установ АН УРСР і організованого розв'язання спільних для всіх бібліотек питань, за постановою Президії АН УРСР при центральній Бібліотеці АН УРСР утворюється керівництво мережею бібліотек системи АН УРСР" [7, с. 38]. Отже, було продовжено методичний супровід мережі бібліотек наукових установ Академії наук УРСР (нині — Національна академія наук України) та дослідження цього питання, зокрема А. Гімelfарбом, Ю. Меженком, Г. Плеським, Я. Прайсманою, Д. Тацькою та ін., адже "умови роботи наукових бібліотек вимагають постійного піклування про підвищення теоретичного й фахового рівня бібліотечних робітників та організації чіткої системи навчання" [8, с. 47]. А. Гімelfарб наголошував, що "питання підготовки і виховання бібліотечних кадрів... набуває тепер вирішального значення і потребує найсерйознішої уваги" [1, с. 32].

Серед сучасних науковців, які висвітлюють напрями, аспекти та форми науково-методичної діяльності (НМД) провідного науково-інформаційного центру держави, варто виокремити О. Клименко, Т. Кулаковську, А. Свободу, Н. Смаглоу, О. Сокур, Г. Солоіденко (зокрема, ґрунтовні напрацювання з історії становлення академічної мережі належать А. Свободі, Н. Смагловій та Г. Солоіденко [9—11]). О. Клименко й О. Сокур акцентували на тому, що в умовах соціальних викликів, як-от карантинні обмеження через COVID-19 та російсько-українська війна, пріоритетом НМД НБУВ стало впровадження принципово нової системи підвищення кваліфікації бібліотекарів [5]. Т. Кулаковська довела, що НМД як невіддільний складник наукової роботи НБУВ має визначальний вплив на науково-методичне забезпечення та розвиток бібліотек наукових установ (НУ) Національної академії наук України (НАН України) [6]. А. Свобода обґрунтувала, що

типотвірною функцією національної бібліотеки є її методична робота, розкрила зміст та основні вектори науково-методичної діяльності бібліотечної установи загальнодержавного значення [10]. Н. Смаглова аргументувала, що саме НМД у сучасних умовах стає визначальним чинником розвитку бібліотечно-інформаційних ресурсів України [12]. О. Сокур висвітлила актуальні тенденції науково-методичної діяльності НБУВ як головного координатора мережі бібліотек наукових установ НАН України [13]. Г. Солоїденко розкрила значення науково-методичної діяльності НБУВ для становлення та розвитку мережі бібліотек наукових установ НАН України [15].

Реалії воєнного стану спонукають до подальшого переосмислення наявних напрацювань українських бібліотекознавців щодо змісту та функціонально-організаційного навантаження НМД, виокремлення сутнісних функцій науково-методичної діяльності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, враховуючи основні тенденції розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України.

Мета статті — обґрунтування базових функцій науково-методичної діяльності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в умовах російсько-української війни.

Методологічну основу статті становили методи аналізу й синтезу, системний і структурно-функціональний. Використано принципи об'єктивності, обґрунтованості, єдності й взаємозв'язку із сучасними умовами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Враховуючи сутність поняття "функція" (лат. *functio* — виконання, звершення) у трактуванні "обов'язок", "завдання", під функціями науково-методичної діяльності НБУВ у сучасних умовах розуміємо комплекс завдань, які найбільша бібліотека держави вирішує у цьому напрямі.

Серед пріоритетних завдань, регламентованих у "Стратегії розвитку Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського на 2022—2025 рр.", визначено такі: "Зосередження науково-освітньої діяльності на розвитку системи підвищення кваліфікації та інтелектуальний розвиток бібліотечних кадрів, освоєння фахівцями інноваційних бібліотечно-інформаційних технологій. <...> Сприяння оновленню архітектури інтегрованої мережі бібліотек наукових установ НАН України, формуванню цілісного комплексу бібліотечно-інформаційних ресурсів; збереженню фондів, оптимізації використання документів, посиленню координації та корпоративної співпраці;

забезпеченню професійного розвитку працівників бібліотечної мережі установ НАН України. <...> Забезпечення методичного керівництва архівами наукових установ НАН України" [16, с. 5—6].

Відділ науково-методичної роботи (ВНМР) (функціонує у структурі Інституту бібліотекознавства від 2021 р.) розв'язує завдання науково-методичної діяльності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, що передбачають методичне забезпечення організації роботи НБУВ і координацію роботи бібліотек НУ НАН України через *управлінську функцію* (тобто об'єктами НМД НБУВ, що базується на системній інтегральній професійній взаємодії, є бібліотечні працівники, відділи НБУВ та бібліотеки НУ НАН України). Саме бібліотеки НУ НАН України, з одного боку, є фундаментом інформаційного забезпечення наукових досліджень, а з іншого — сховищами документальної пам'яті науки та культури.

Успішним результатом НМД НБУВ щодо поширення відомостей про фонди бібліотек і видання НУ НАН України є інформаційний ресурс "Каталоги бібліотек установ Національної академії наук України", який започаткований на сайті НБУВ та функціонально підтримується фахівцями найбільшої бібліотеки країни. Електронний ресурс є прикладом оптимальної реалізації *інноваційної функції*, спрямованої, зокрема, на втілення корпоративних проєктів.

Повністю поділяємо думку Т. Кулаковської, що науково-методична діяльність спрямована на методичний супровід усіх бібліотечних процесів через відповідні рішення та рекомендації, котрі базуються на таких функціях: "науково-дослідна, аналітико-синтетична, експериментальна, інноваційна, технологічна, управлінська, впроваджувальна, інформаційна, педагогічна" [6, с. 46].

Модель НМД, яку успішно реалізовує ВНМР, класифікуємо як *науково-комунікаційну*. Вона також передбачає науково-інформаційний супровід фундаментальних і прикладних досліджень НАН України та популяризацію результатів досліджень вітчизняних учених у консолідованому науково-культурно-освітньому просторі. В умовах російсько-української війни можемо говорити про репозиціонування науково-методичної діяльності НБУВ, що передбачає комплекс "функціональних трансформацій, спрямованих на структурно-іміджеві сфери книгозбірні при набутті нових якостей, компетенцій та знань бібліотечними працівниками зі збереженням мети і сутності науково-методичної роботи" [13, с. 101].

Отже, науково-методична діяльність НБУВ у сучасних умовах результативно реалізовує такі функції:

— *науково-аналітична* (аналіз річних звітів про роботу бібліотек НУ НАН України, що узгальнено на сторінках щорічного інформаційно-аналітичного огляду "Робота бібліотек наукових установ Національної академії наук України у ... році". Збірник засновано 1995 р., на поточний період вийшло 28 випусків);

— *науково-дослідна* (як окремий науковий структурний підрозділ Інституту бібліотекознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського ВНМР є виконавцем окремого розділу науково-дослідної роботи Інституту на 2023—2025 рр. "Теоретичні та прикладні аспекти організації діяльності бібліотечно-інформаційного комплексу в сучасних умовах");

— *науково-інформаційна* (для прикладу, 2020 р. у Viber було створено окрему групу для бібліотекарів академічної мережі, в якій регулярно здійснюється інформування щодо досягнень в українській та закордонній бібліотечній науці та практиці);

— *науково-консультаційна* (надання консультацій окремим працівникам НБУВ, бібліотекарям НАН України, підготовка експертних висновків для інших організацій та установ з усієї України; на сайті НБУВ від 2010 р. функціонує сторінка "Запитай бібліотекаря"; у кожному випуску збірника "Робота бібліотек наукових установ Національної академії наук України у ... році" обов'язковим є окремий розділ "Консультації" тощо);

— *науково-комунікаційна* (працівники відділу активно репрезентують результати своїх досліджень на наукових конференціях різного рівня, є співавторами монографій тощо);

— *науково-освітня* (упровадження дієвої системи підвищення кваліфікації бібліотекарів НБУВ і НУ НАН України через організацію та проведення заходів із підвищення кваліфікації бібліотечних працівників);

— *науково-моніторингова* (ВНМР здійснює вивчення різноманітних аспектів функціонування бібліотек мережі, проводить анкетування та опитування бібліотекарів НУ НАН України тощо).

Мета науково-методичної роботи, яку провадить ВНМР, полягає, зокрема, і у сприянні бібліотекам наукових установ НАН України в розкритті їхнього інформаційного потенціалу, але така діяльність потребує інтегративної самоосвіти бібліотекарів, підвищення рівня фахової майстерності, "мотивування до постійного особистісного самовдосконалення" [13, с. 101].

Отже, організація заходів із підвищення кваліфікації бібліотечних працівників НБУВ і мережі наукових бібліотек є чільним напрямом НМД ВНМР в умовах воєнного стану [5].

Повномасштабне вторгнення російських військ спонукало до перенесення роботи НБУВ в електронне середовище. Упродовж 2022—2023 рр. було проведено сім науково-методичних заходів (2022 р. — 3, 2023 рр. — 4). Онлайн-форма зустрічей уможливила участь у семінарах, організованих ВНМР, фахівців різних систем і відомств із різних куточків країни, результатом чого стало налагодження плідної професійної комунікації між бібліотечними закладами України. Інакше кажучи, розширення продуктивної "взаємодії різних інституцій, у межах котрої бібліотечний професіоналізм як ознака професійної діяльності набуває системного характеру" [5, с. 38], є фундаментальним чинником прогресивного розвитку вітчизняної бібліотечно-інформаційної сфери, а інтегральна науково-методична робота — надійним базисом оптимальної реалізації всіх напрямів діяльності бібліотеки.

Для прикладу, учасники тематичного семінару "Наукометрія у практиці наукових бібліотек" (12 грудня 2023 р.), окрім книгозбірень НУ НАН України, представляли:

— *національні* (Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого, Національна наукова медична бібліотека України, Національна історична бібліотека України, Національна наукова сільськогосподарська бібліотека, Одеська національна наукова бібліотека);

— *державні* (Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка, Державна наукова архітектурно-будівельна бібліотека імені В. Г. Заболотного, Державна науково-технічна бібліотека України);

— *закладів вищої освіти* (Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Наукова бібліотека Ужгородського національного університету, Науково-технічна бібліотека Українського державного університету науки і технологій, Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка, Наукова бібліотека Харківського національного медичного університету).

Одним із запрошених спікерів заходу була завідувачка сектору інформаційно-аналітичної роботи інформаційно-бібліографічного відділу Наукової бібліотеки Харківського національного медичного університету О. Куц (тема доповіді — "Наукометричний та аналітичний супровід публікаційної діяльності університету в роботі

наукової бібліотеки Харківського національного медичного університету") [14].

Широке представництво бібліотечної спільноти свідчить про актуальність обраних тем для заходів із підвищення кваліфікації бібліотечних працівників, тривале активне обговорення виступів — про зацікавленість учасників у такому форматі спілкування; запрошення доповідачів, які репрезентують наукові бібліотеки інших відомств, — про потребу у висвітленні корисного досвіду та оприлюдненні інноваційних форм роботи.

Анонс семінару (з програмою заходу) і стислий звіт (зі світлинами та прикріпленими презентаціями доповідей) розміщено на офіційному вебпорталі НБУВ (розділи "Анонси" та "Події") і на офіційній сторінці бібліотеки у Facebook. Деталізований звіт про перебіг зустрічей оприлюднено на шпальтах науково-теоретичного журналу "Бібліотечний вісник" (рубрика "Хроніка наукових подій").

Використання доступних можливостей інформаційно-комунікаційних технологій (надсилання запрошень через адресне розсилання на електронну скриньку, повідомлення телефоном, оголошення на вебпорталі, сторінках у соціальних мережах, звістки через Viber і Telegram) в інформуванні про заплановані заходи ВНМР НБУВ сприяють популяризації апробованого досвіду вітчизняної бібліотечної практики на всеукраїнському рівні та охопленню широкого кола зацікавлених осіб у в умовах війни. Тобто, успішно реалізовується нова концепція науково-

методичної діяльності "як відкритого методичного інформаційного простору" [4, с. 20].

Висновки. У реаліях воєнного стану науково-методична діяльність відділу науково-методичної роботи Інституту бібліотекознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського спрямована на оптимізацію діяльності головного науково-інформаційного комплексу держави, удосконалення роботи бібліотек наукових установ Національної академії наук України, реалізовується на загальнодержавному рівні задля ефективного розвитку вітчизняної бібліотечно-інформаційної сфери та успішної інтеграції надбань національної науки, освіти й культури у світовий інформаційний простір. Науково-методична робота є невіддільним складником наукової діяльності НБУВ.

Розроблена науково-комунікаційна модель НМД в умовах воєнного стану дає змогу результативно реалізовувати такі сутнісні функції, як інноваційна, науково-аналітична, науководослідна, науково-інформаційна, науково-освітня, науково-консультаційна, науково-комунікаційна, управлінська та науково-моніторингова.

Перспективним, на наше переконання, є розгортання теоретичних бібліотекознавчих досліджень, які передбачають актуальний термінологічний аналіз сутності та змісту понять "підвищення кваліфікації бібліотекарів" і "науково-методична діяльність наукової бібліотеки", виокремлення оптимальних ознак та обґрунтування базових характеристик НМД, аналіз дієвої моделі науково-методичної роботи та її продуктивних складників.

Список бібліографічних посилань

1. Гімельфарб А. М. До питання про підготовку наукових кадрів Бібліотеки АН УРСР. *Журнал бібліотеки Академії наук УРСР*. 1947. № 1 (3). С. 32—37.
2. Дубровіна Л. А., Онищенко О. С. Історія Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 1918—1941 / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ : НБУВ, 1998. 336 с.
3. Дубровський В. В. Організація мережі наукових бібліотек УСРР та найближчі завдання в їхній роботі. *Бібліотечний збірник*. 1926. Ч. 1. Праці Першої конференції наукових бібліотек УСРР. С. 10—16.
4. Загуменна В. В., Кузьменко О. І., Дейч Д. М. Науково-методична діяльність як важлива складова розвитку сучасної бібліотеки. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2020. № 2. С. 20—27.
5. Клименко О., Сокур О. Підвищення кваліфікації бібліотекарів як пріоритетний напрям науково-методичної роботи у НБУВ в умовах суспільних потрясінь. *Вісник Книжкової палати*. 2023. № 9. С. 37—43. doi: 10.36273/2076-9555.2023.9(326).
6. Кулаковська Т. Науково-інформаційна діяльність у науково-дослідних установах НАН України (2002 р.). *Бібліотечний вісник*. 2003. № 3. С. 45—50.
7. Плеський Г. М. Про керівництво бібліотеками наукових установ АН УРСР. *Журнал бібліотеки Академії наук УРСР*. 1946. № 1. С. 38—40.
8. Прайсман Я. Н. До питання про підготовку бібліотечних кадрів. *Журнал бібліотеки Академії наук УРСР*. 1946. № 2. С. 47—55.
9. Свобода А. А., Смаглова Н. І. Бібліотечна мережа НАН України: історія, сучасний стан. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. Київ, 2006. Вип. 15. Бібліотеки Національної академії наук України: історія і сучасність. С. 64—76.
10. Свобода А. А. Методична діяльність як типологічна функція національної бібліотеки (перспективи її розвитку в НБУВ). *Бібліотечний вісник*. 1998. № 2. С. 6—9.

11. Свобода А. А., Смаглова Н. І., Солоїденко Г. І. Становлення мережі бібліотек наукових установ. *Бібліотечний вісник*. 1993. № 5—6. С. 14—18.
12. Смаглова Н. Науково-методична діяльність бібліотек як фактор розвитку бібліотечно-інформаційних ресурсів України. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. Київ, 2001. Вип. 7. С. 160—167.
13. Сокур О. Науково-методична робота бібліотечно-інформаційного комплексу в умовах цифровізації. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Від управління ресурсами — до управління знаннями* : матеріали Міжнар. наук. конф. (5—7 жовт. 2021 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України, Рада дир. наук. б-к та інформ. центрів акад. наук — членів МААН; відп. за вип. М. В. Іванова. Київ, 2021. С. 100—102.
14. Сокур О. Наукометрія у діяльності українських наукових бібліотек. *Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського* : офіц. вебпортал. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/6348>.
15. Солоїденко Г. Научно-методическая деятельность НБУВ и её влияние на развитие сети библиотек научно-исследовательских учреждений НАН Украины. *Информационное обеспечение науки: новые технологии* : сб. науч. тр. / Каленов Н. Е. (ред.). Москва : Научный Мир, 2009. С. 27—41.
16. Стратегія розвитку Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського на 2022—2025 рр. *Бібліотечний вісник*. 2023. № 2. С. 3—6.

Oksana Klymenko,

*PhD of Historical Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Science Publications
of the Vernadsky National Library of Ukraine*

Olena Sokur,

*PhD of Social Communications,
Head of the Department of Scientific and Methodical Affairs
of the Vernadsky National Library of Ukraine*

Functions of the scientific and methodological activities of the Vernadsky National Library of Ukraine

The article substantiates the basic functions of the scientific and methodical activity of the Vernadsky National Library of Ukraine in modern conditions.

It is argued that in the realities of wartime, the scientific-methodical activity of the Department of Scientific-Methodical Work of the Institute of Library Science of the Vernadsky National Library of Ukraine is aimed at optimizing the activities of the main scientific and information complex of the state, improving the work of the libraries of scientific institutions of the National Academy of Sciences of Ukraine, and is implemented at the national level levels for the effective development of the Ukrainian library and information sphere and the successful integration of the assets of national science, education and culture into the global information space.

It is emphasized that scientific and methodological work is an inseparable component of the scientific activity of the Vernadsky National Library of Ukraine and has a decisive influence on the scientific and methodological support and development of the libraries of scientific institutions of the National Academy of Sciences of Ukraine.

It is concluded that the scientific-communication model of scientific-methodical activity makes it possible to effectively implement such essential functions as innovative, scientific-analytical, scientific-research, scientific-informational, scientific-educational, scientific-consulting, scientific-communication, managerial and scientific-monitoring.

Keywords: *scientific and methodical activity; functions of scientific and methodical activity; digital age; digitalization; National Academy of Sciences of Ukraine; The Vernadsky National Library of Ukraine; professional development*

References

1. Gimelfarb A. M. (1947). Do pitannya pro pidgotovku naukovih kadriv Biblioteki AN URSSR. *Zhurnal Biblioteki Akademiyi Nauk URSSR*, 1 (3), pp. 32—37.
2. Dubrovina L. A. & Onishenko O. S. (1998). *Istoriya Nacionalnoyi biblioteki Ukrayini imeni V. I. Vernadskogo. 1918—1941*. Kyiv: NBUV.
3. Dubrovskij V. V. (1926). Organizaciya merezhi naukovih bibliotek USRR ta najblizhchi zavdannya v yihnij roboti. *Biblioteknij zbirnik. Ch. 1. Praci Pershoji konferenciyi naukovih bibliotek USRR*, pp. 10—16.
4. Zagumenna V. V., Kuzmenko O. I. & Dejch D. M. (2020). Naukovo-metodichna diyalnist yak vazhliva skladova rozvitku suchasnoyi biblioteki. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informologiya*, 2, pp. 20—27.
5. Klimenko O. & Sokur O. (2023). Pidvishennya kvalifikaciyi bibliotekariv yak prioritetnij napryam naukovo-metodichnoyi roboti u NBUV v umovah suspilnih potryasin. *Visnik Knizhkovoyi palati*, 9, pp. 37—43. doi: 10.36273/2076-9555.2023.9(326).
6. Kulakovska T. (2003). Naukovo-informacijna diyalnist u naukovo-doslidnih ustanovah NAN Ukrayini (2002 r.). *Biblioteknij visnik*, 3, pp. 45—50.

7. Pleskij G. M. (1946). Pro kerivnictvo bibliotekami naukovih ustanov AN URSR. *Zhurnal Biblioteki Akademiyi nauk URSR*, 1, pp. 38—40.
8. Prajsman Ya. N. (1946). Do pitannya pro pidgotovku bibliotechnih kadriv. *Zhurnal Biblioteki Akademiyi nauk URSR*, 2, pp. 47—55.
9. Svoboda A. A. & Smaglova N. I. (2006). Bibliotechna merezha NAN Ukrayini: istoriya, suchasnij stan. *Naukovi praci Nacionalnoyi biblioteki Ukrayini imeni V. I. Vernadskogo*, 15, pp. 64—76.
10. Svoboda A. A. (1998). Metodichna diyalnist yak tipologichna funkciya nacionalnoyi biblioteki (perspektivi yiyi rozvitku v NBUV). *Bibliotechnij visnik*, 2, pp. 6—9.
11. Svoboda A. A., Smaglova N. I. & Soloyidenko G. I. (1993). Stanovlennya merezhi bibliotek naukovih ustanov. *Bibliotechnij visnik*, 5—6, pp. 14—18.
12. Smaglova N. (2001). Naukovo-metodichna diyalnist bibliotek yak faktor rozvitku bibliotechno-informacijnih resursiv Ukrayini. *Naukovi praci Nacionalnoyi biblioteki Ukrayini imeni V. I. Vernadskogo*, 7, pp. 160—167.
13. Sokur O. (2021). Naukovo-metodichna robota bibliotechno-informacijnogo kompleksu v umovah cifrovizaciji. *Biblioteka. Nauka. Komunikaciya. Vid upravlinnya resursami — do upravlinnya znannyami : materialy Mizhnar. nauk. konf. (5—7 zhovt. 2021 r.)*. Kyiv, pp. 100—102.
14. Sokur O. (2023). Naukometriya u diyalnosti ukrajinskih naukovih bibliotek. *Nacionalna biblioteka Ukrayini imeni V. I. Vernadskogo : ofic. vebportal*. Available at: <http://www.nbu.gov.ua/node/6348>.
15. Soloidenko G. (2009). Nauchno-metodicheskaya deyatelnost NBUV i eyo vliyanie na razvitie seti bibliotek nauchno-issledovatel'skih uchrezhdenij NAN Ukrainy. *Informacionnoe obespechenie nauki: novye tehnologii : sb. nauch. tr. Moskva: Nauchnyj Mir*, pp. 27—41.
16. Strategiya rozvitku Nacionalnoyi biblioteki Ukrayini imeni V. I. Vernadskogo na 2022—2025 rr. (2023). *Bibliotechnij visnik*, 2, pp. 3—6.

Надійшла до редакції 13 березня 2024 року

УДК 02:303.09](477)(045)

DOI: 10.36273/2076-9555.2024.3(332).29-36

Оксана Матвієнко,

докторка педагогічних наук, кандидатка технічних наук, професорка,
професорка кафедри інформаційних технологій
Київського національного університету культури і мистецтв,
e-mail: oxmix2017@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5772-848X>

Михайло Цивін,

кандидат технічних наук, доцент,
професор кафедри дизайну Міжрегіональної академії управління персоналом,
e-mail: tsyvin2012@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0312-5805>

Моделювання як метод дослідження: бібліотекознавчий науковий дискурс

У статті розглянуто аспекти використання методу моделювання у бібліотекознавчій теорії та практиці. Наголошено, що суттєві зміни у бібліотечній галузі, які виникають внаслідок її трансформації, потребують нових моделей діяльності й характеризуються відсутністю системного наукового доробку, присвяченого окресленому методу. Цей чинник зумовлює актуальність виявлення стану, напрямів застосування методу моделювання у бібліотекознавчому науковому дискурсі.

З використанням семантичного аналізу документного потоку публікацій у фахових виданнях бібліотекознавчого профілю за ключовими словами проаналізовано праці, що віддзеркалюють результати наукового пошуку українських вчених та ілюструють репрезентованість моделювання у бібліотечній справі за умовно виділеними узагальненими тематичними кластерами.

Аналіз напрямів моделювання процесів та явищ у бібліотекознавчому науковому дискурсі свідчить, що суттєві зміни діяльності у бібліотечній галузі внаслідок її трансформацій є предметом уваги українських дослідників, а здобуті результати можуть слугувати науково-методологічним підґрунтям для подальших наукових розвідок.

За браком системних досліджень і навчально-методичного забезпечення з моделювання у бібліотечній теорії та практиці наявний науковий доробок може бути узагальнений і трансльований у навчальний процес

підготовки здобувачів як апробований інструмент та результат наукового пізнання, для набуття студентами компетентностей, визначених Стандартом вищої освіти за спеціальністю "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа".

Ключові слова: моделювання; концептуальна модель; модель розвитку бібліотеки; модель управління інформаційними ресурсами; модель бібліотечних технологічних процесів; модель професійної бібліотечної освіти

Постановка проблеми. Цифрові трансформації бібліотечної галузі, структурний і функціональний реінжиніринг інформаційної та бібліотечної справи, об'єктивні зміни у цій сфері в умовах війни актуалізують метод моделювання у бібліотекознавчих дослідженнях як такий, що має суттєвий гносеологічний потенціал.

Окрім наукової аргументації актуальності методу моделювання, проблема має ще й освітній вимір. Зокрема, до результатів навчання майбутніх фахівців за спеціальністю "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" (ІБАС) у Стандарті вищої освіти [19] висунуто вимоги щодо вмінь розробляти моделі предметної галузі, здійснювати моделювання документно-інформаційних систем та їхніх ресурсів під час аналізу конкурентоспроможності установи.

Наразі наявні суперечності, що виникають між суттєвими змінами у бібліотечній галузі внаслідок її трансформації, які потребують нових моделей діяльності, та браком системного наукового доробку щодо використання методу моделювання у бібліотекознавчій теорії та практиці. Це утворює певні когнітивні бар'єри у здобувачів освіти в набутті компетентностей, визначених Стандартом, та певною мірою обмежує молодих дослідників у виборі методів розв'язання наукових проблем.

Одним із засобів подолання суперечності є виявлення стану й напрямів використання такого методу в бібліотекознавчому науковому дискурсі, як система наукового знання, що дає змогу репрезентувати здобутий пізнавальний результат із застосуванням методу моделювання.

Аналіз досліджень і публікацій. У системі наукових комунікацій наявні монографічні дослідження, присвячені загальним питанням моделювання як науковій методології, а також праці, предметом аналізу у яких є моделювання галузевих процесів та явищ (зовнішньоекономічної діяльності, моделювання педагогічних систем і процесів, політичних процесів тощо).

На методі математичного моделювання в гуманітарних науках зосереджує увагу О. Ручко [16] і закликає залучати гуманітаріїв до математичних студій.

Метод моделювання як складник методології бібліотекознавчих досліджень є предметом науко-

вих студій у публікаціях вітчизняних дослідників, зокрема О. Воскобойнікової-Гузевої [4], О. Кобелева [9].

Науковці також приділяють увагу модернізаційним моделям розвитку бібліотечно-інформаційних установ у період глобалізації. Зокрема, О. Воскобойнікова-Гузева [4] розглядає концептуальні моделі розвитку бібліотек у сучасному бібліотекознавстві та соціальних комунікаціях і робить висновок, що розроблення значених моделей здійснюватиметься з метою визначення перспективних напрямів розвитку бібліотечно-інформаційного комплексу (у векторі технологічної, соціальної та інституційної модернізації), збагачення його завдань і функцій у контексті переходу до знаннєвого, інформаційного суспільства.

Досліджуючи бібліотекознавчу методологію, О. Кобелев [9] слушно зауважує, що є об'єктивні й суб'єктивні труднощі використання загальних наукознавчих моделей у вивченні бібліотечної науки, серед яких головну перепону становить те, що більшість із них розроблено в межах точних і/або технічних дисциплін, а отже виникають проблеми з їх адаптацією до нової сфери використання.

Водночас наголосимо на нестачі системних досліджень (монографій, дисертацій), предметно присвячених застосуванню методології моделювання у бібліотекознавстві, а також відповідного навчально-методичного забезпечення (навчальних посібників чи підручників) в освітньому полі підготовки здобувачів за спеціальністю ІБАС, які віддзеркалюють специфіку "галузевого моделювання". Це ускладнює системність розуміння здобувачами цього методу та набуття компетентностей, окреслених у відповідному Стандарті вищої освіти.

Мета статті — розглянути напрями моделювання процесів та явищ у бібліотекознавчому науковому дискурсі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Не маючи на меті узагальнити всі наявні у працях різних авторів підходи до визначень термінів "модель", "моделювання" й класифікації моделей, прийmemo, що в загальному розумінні *моделювання* — це метод дослідження реальних та абстрактних об'єктів-прототипів на умовних

образах, схемах, фізичних об'єктах, що відрізняються від прототипу, але схожі з ним за будовою чи типом поведінки, із застосуванням методів аналогії, теорії подібності й теорії опрацювання даних експерименту [14].

Поміж класифікацій моделей за різними ознаками виокремимо класифікацію за способом подання — матеріальні та інформаційні, у якій зупинимо увагу на інформаційних моделях.

Зауважимо, що побудову математичних моделей, які відносять до інформаційних, фактично не репрезентовано в публікаціях українських науковців і, відповідно, вони не становитимуть предмета аналізу пропонованої статті.

У бібліотекознавчих дослідженнях набуло поширення *концептуальне моделювання*, котре часто потрактовують як формальне подання проблемної сфери на поняттєвому рівні. Концептуальна модель (conceptual model) визначає поняття предметної сфери, а її формальним описом є концептуальна схема (conceptual schema).

Окреслюючи предметне поле моделювання у бібліотекознавчих дослідженнях, зазначимо, що воно охоплює тенденції та закономірності розвитку бібліотечної справи, бібліотечних фондів, формування взаємозв'язку "бібліотека — суспільство", функціонування інформації в мікропросторі (інформаційні потреби людини) та макропросторі (інформаційні потреби суспільства), етику бібліотечної діяльності [8].

Для аналізу дібрано публікації з фахових наукових видань за ключовими словами "модель", "моделювання" у заголовках, а також окремі статті, у яких фактично наведено модель явища або процесу предметної галузі бібліотекознавства, але не артикульовано як тему чи бажаний результат дослідження. Очевидною є складність аналізу в межах статті всього наявного документного потоку публікацій за прийнятним критерієм добору статей. Зосередимо увагу на тих, що значною мірою віддзеркалюють предметні тенденції наукового пошуку та ілюструють репрезентованість методу моделювання у бібліотечній науці за такими умовно виділеними узагальненими тематичними кластерами:

- концептуальні моделі бібліотек;
- моделі розвитку бібліотек та управління інформаційними ресурсами;
- моделювання бібліотечних технологічних процесів;
- моделі професійної бібліотечної освіти та компетенцій бібліотечних фахівців.

Концептуальні моделі бібліотек

Концептуальну модель бібліотеки суспільства знань запропонував Л. Костенко [13]. Наголошуючи, що на початку XXI ст. стала актуальною проблема визначення ролі й місця бібліотеки у стрімко змінюваному суспільстві, як один із найважливіших чинників науковець виокремив зростання вимог суспільства до науково-інформаційного забезпечення його сталого розвитку, наголошуючи, що саме ця обставина потребує переосмислення концептуальних основ бібліотечної справи. Дослідник зазначає, що в умовах переходу від індустріального суспільства до суспільства знань бібліотека має опанувати інтегрований технологічний цикл, що охоплює всі наукомісткі процеси опрацювання документних масивів — від бібліографування до екстракції зі сховищ даних нових знань.

Базову *модель бібліотеки як соціально-комунікаційної інституції* запропонував М. Слободяник [18], виділивши основні концепти: *інформаційний потенціал — інформаційна діяльність — комунікаційний процес — управління*. Науковець визначив відношення взаємозв'язку та взаємозалежності між елементами, розкрив зміст кожного з них.

Зокрема, основними складниками елементу *"інформаційний потенціал"* є: бібліотечний фонд і каталоги, електронні бази даних. Ці ресурси мають відповідати інформаційним потребам суспільства та особистості як учасника комунікаційного процесу.

Елемент *"інформаційна діяльність"* покликаний забезпечити ефективний пошук і надання читачам бібліотеки первинних та вторинних документів, а також інтегрованої й синтезованої інформації. У результаті інформаційної діяльності розробляється система інформаційної продукції та послуг для читачів і зовнішніх користувачів бібліотеки. Цей елемент покликаний забезпечити ефективне використання інформаційного потенціалу в комунікаційній діяльності бібліотеки.

В елементі *"комунікаційний процес"* виділено основні комунікаційні відносини: бібліотекар — читач; бібліотекар — бібліотекар; читач — бібліотекар; читач — читач; віддалений користувач — сайт бібліотеки; читач — інтернет-ресурси. У змістовому наповненні цих відносин чільне місце відведено інформаційному потенціалу та результатам інформаційної діяльності бібліотеки.

Серед основних завдань *управління* вирізняємо моніторинг функціонування основних елементів

моделі та оперативне внесення змін, спрямованих на підвищення їх ефективності. Ці заходи дають змогу розробити стратегію й тактику розвитку комунікаційної діяльності бібліотеки.

Погодимося із міркуваннями Т. Гранчак [5], що закономірним є продовження теоретичних напрацювань із розроблення різних моделей бібліотечного обслуговування та бібліотеки, здатних забезпечити її успішну адаптацію до сучасних реалій. У цьому контексті дослідниця розглядає бібліотеку майбутнього крізь призму організаційних форм інформаційного суспільства й наголошує, що її гнучкість зумовлюється відкритістю. Базуючись на понятті "бібліотечний простір", учена запропонувала *модель гнучкої бібліотеки*, що складається з елементів "бібліотечний простір", "бібліотечний сервіс", "кадровий потенціал" і "клієнтське середовище". Гнучкість такої бібліотеки зумовлено її мережевістю та функціонуванням як відкритої системи, що перебуває у взаємодії із середовищем клієнтських потреб. Водночас відкритість бібліотеки як системи потребує застосування в її управлінні маркетингового підходу, який передбачає вивчення користувацьких запитів і потреб та спрямування діяльності на адресне вироблення продуктів і послуг, що оптимально їх забезпечуватимуть.

Здійснюючи побудову *концептуальної моделі бібліотеки в середовищі цифрової науки*, В. Копанева [12] зазначає, що концептуальною моделлю сучасної бібліотеки можна вважати її тлумачення, наведене в чинному Законі України "Про бібліотеки і бібліотечну справу", яке потрібно розглядати як одне з основних джерел для визначення концептуальної моделі бібліотеки в середовищі цифрової науки. Застосовуючи метод моделювання, дослідниця приймає такий підхід до побудови концептуальної моделі: "У абстрагованому й узагальненому вигляді концептуальна модель — це змістовне представлення структури і функцій системи без їх конкретного розкриття та деталізації. У концептуальній моделі наводяться основні відомості про систему, її базові елементи та найважливіші зв'язки між ними" [12, с. 8]. Учена зазначає, що бібліотека в середовищі цифрової науки — установа або структурний підрозділ установи, який забезпечує формування впорядкованого фонду первинних дослідницьких даних і виявлення в ньому нових закономірностей, сприяє конвергенції інформаційних і когнітивних технологій для продукування знань, синергію яких буде

спрямовано на функціональну трансформацію бібліотеки з інфраструктурного елемента науки в учасника дослідницької діяльності.

Моделі розвитку бібліотек та управління інформаційними ресурсами

На продовження думки щодо закономірності подальших теоретичних напрацювань із розроблення моделей бібліотеки й бібліотечного обслуговування, здатних забезпечити її адаптацію до сучасних реалій, приділимо увагу працям, присвяченим формуванню моделей розвитку бібліотек.

Модель діяльності бібліотеки наведено у практичному посібнику "Чотири простори бібліотеки: модель діяльності" [22]. Запропонована модель, яку розробили дослідники Королівської школи бібліотекознавства та інформаційних наук Dorte Skot-Hansen, Casper Hvenegaard Rasmussen та Henrik Jochumsen (Копенгаген, Данія), охоплює *простір навчання, простір досвіду, простір зустрічей і простір подій* [24].

Розвиток цифрових технологій і розширення функціонального змісту бібліотечної діяльності спонукає до вивчення цих процесів, їх опису й побудови відповідних моделей. Застосувавши метод моделювання до формування інноваційного медіапростору бібліотеки, С. Хрущ [21] навела основні концепти моделі, розкривши їх зміст, і побудувала *схему концептуальної моделі інноваційного медіапростору бібліотеки*. Концептами дослідниця визначила:

- цифровізацію як основу формування медіапростору бібліотеки (технологічні та організаційно-управлінські аспекти);
- завдання соціально-комунікативної діяльності бібліотеки у цифровому медіапросторі;
- цифрові компетентності бібліотечного фахівця.

Авторка зазначила, що запропонована концептуальна модель інноваційного медіапростору бібліотеки виконує описову, пояснювальну (науково-теоретичну) та регулятивну функції. Удосконалення моделі можливе на основі врахування динаміки цифрових трансформацій суспільства й розвитку професійних бібліотечних кадрів із подальшою її адаптацією до нових вимог.

У полі професійної бібліотечної діяльності наявна значна кількість реалізованих і запланованих проєктів "Модель сільської бібліотеки", однак наголосимо на критично малій кількості публікацій, предмет дослідження яких вона становить. Майже єдиною, предметно присвяченою цьому питанню, є стаття Н. Бо ва [2], у якій

репрезентовано "модель сільської бібліотеки" з такими основними складниками:

— форма існування бібліотеки, система обслуговування користувачів, яку самостійно обиратимуть місцева громада й читачі разом із керівником установи;

— доступне розміщення — вибір оптимального варіанта бібліотечного обслуговування, що якнайповніше забезпечуватиме потреби населення;

— ресурсна база;

— матеріальна база;

— персонал;

— зв'язки бібліотеки з громадськістю: бібліотека — це частина інфраструктури села, і громада має брати участь в її житті.

Зазначимо, що побудова моделей бібліотечної діяльності потребує застосування певних аналітичних інструментів. Пропозиції щодо їх використання подано у статті В. Варенка [3], зокрема: побудова канви моделі, мозковий штурм (атака), метод гелікоптера, метод "чорного ящика", метод побудови аналітичного поля проблеми, метод аналогії, побудова моделі за принципом Парето, візуалізація, побудова карти емпатії, використання "стратегії блакитного океану", "дерева цілей", SWOT-аналіз та інші методи й засоби.

Моделювання бібліотечних технологічних процесів

Відповідно до розуміння бібліотечної технології як сукупності процесів і операцій, а також різноманітних методів та засобів їх здійснення, які забезпечують ефективне функціонування бібліотеки, створення, збереження й використання бібліотечно-бібліографічної продукції та виконання бібліотечних послуг у традиційному й електронному режимах, розглянемо праці, предметно присвячені моделюванню бібліотечних процесів.

У статті В. Струнгар [20] наведено структуру елементів і функціональні взаємозв'язки між ними відповідно до мети й завдань *бібліотечного представництва в соціальних медіа*, зокрема по лінії комунікації: *бібліотека — бібліотека, бібліотека — користувач, користувач — користувач за посередництвом бібліотеки*. З огляду на такі види діяльності, як створення, наповнення та модерація, також виокремлено види контенту (бібліотечний, користувацький) і його зміст.

Концептуальну модель культурно-просвітницької діяльності публічної бібліотеки розробила Т. Сидоренко [17]. Авторка визначила основні блоки моделі: *цільовий, стратегічно-нормативний, теоретико-методологічний, організаційно-змістовний, діагностичний, результа-*

тивний, конкретизувала їх змістове наповнення, форми й засоби для кожного блоку.

Модель бібліотечно-інформаційного сервісу, яку розробила В. Жукова [7], подано у формі ланцюга: *бібліотечно-інформаційний фахівець — користувач бібліотеки (споживач інформації) — маркетингова діяльність — технології — інформаційний продукт — інформаційна послуга*.

Концептуальну модель документаційного забезпечення управління бібліотекою в сучасних умовах у комунікаційній взаємодії запропонувала Н. Ковальчук [10] і подала її як сукупність етапів: 1) управління бібліотекою; 2) аналіз інформації та визначення мети управлінського рішення; 3) формування управлінського рішення; 4) доведення управлінського рішення до виконавця й інших учасників процесу; 5) створення управлінського документа; 6) оформлення документів і внесення їх до комунікаційної системи управління бібліотекою; 7) керування документацією в бібліотеці (створення резолюцій і контроль за їх виконанням); 8) виконання управлінського рішення; 9) комплектування, облік і зберігання документа; 10) використання документа в системі управління бібліотекою.

Актуальність комунікативної діяльності бібліотек зумовила розгляд цієї теми в наукових студіях Т. Колесникової [11]. Дослідниця розробила *модель інформатизації бібліотеки ЗВО*, що передбачає послідовні зміни *комунікаційної моделі діяльності: лінійна* (документально-комунікаційний рівень) — *інтераційна* (інформаційно-комунікаційний рівень) — *інтеграційна* (когнітивно-комунікаційний рівень).

У дисертаційному дослідженні С. Ростовцева [15] наведено *концептуальну модель реалізації системи інтернет-маркетингу* в бібліотеках України. Запропоновано інноваційну модель системної реалізації інтернет-маркетингу, основою якої є *стратегічно-цільовий* (визначення сутності онлайн-діяльності бібліотек і потреб цільової аудиторії) та *інструментальний* (комплексне застосування інструментів інтернет-маркетингу) *компоненти*. Стратегічно-цільовий компонент системи інтернет-маркетингу передбачає планування діяльності бібліотеки в мережевому середовищі, кінцевою метою якого є формування загальної онлайн-стратегії установи. Реалізація інструментального компонента має на меті комплексне застосування бібліотекою таких складників інтернет-маркетингу: місце; фізичне оточення; юзабіліті; контент; продукти й послуги; просування; використання можливостей

вебаналітики для налагодження постійного зворотного зв'язку з користувачами та бюджет.

Моделі бібліотечної та документно-інформаційної освіти

Зважаючи на значний доробок у кількісному та якісному дослідженні аспектів ефективних способів професійної підготовки фахівців для сфери документно-інформаційної та бібліотечної діяльності, зупинимось лише на кількох публікаціях, що предметно віддзеркалюють пошуки моделей підготовки фахівця.

Розробляючи *інноваційну модель бібліотечної освіти*, Г. Шемаєва [23] пропонує її реалізацію на засадах *трикутника знань: освіта — наука — інновації*, практичні засоби реалізації вбачає в залученні фахівців з інших закладів вищої освіти до викладання окремих курсів, модулів, дисциплін; проведення для викладачів фахових дисциплін, тренінгів з інноваційної методології в межах змісту нових освітніх стандартів; удосконалення схеми двосторонньої мобільності з європейськими ЗВО та базами практики; підвищення кваліфікації фахівців бібліотечно-інформаційної сфери для забезпечення впровадження інновацій у практичну діяльність.

Концептуальну модель інтелектуалізації вищої бібліотечно-інформаційної освіти обґрунтовано у статті А. Гуменчука [6]. Дослідник визначив базові компоненти змісту підготовки бібліотечно-інформаційного фахівця: *техніко-технологічна, проєктно-аналітична, дослідно-інноваційна, комунікаційна, аксіологічна (морально-етична), психолого-педагогічна, організаційно-управлінська*.

Концептуальні основи розвитку спеціальності "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа", що слугують підґрунтям для побудови її моделі, викладено в публікації Н. Бачинської [1]. Такими дослідниця визначила:

- зміни в документно-інформаційній діяльності, зумовлені цифровими трансформаціями та зростанням інформаційних потреб користувачів;
- конвергентні освітньо-професійні програми цифрового спрямування;
- організаційно-педагогічні умови розвитку спеціальності;
- розвиток науково-педагогічної школи спеціальності.

На думку Н. Бачинської, поєднуючи обґрунтовані концепти в модель функціонування й розвитку спеціальності, можна бачити, що верифікація запропонованої моделі можлива через активний вплив на її функціонування, якими, зокрема, є пропозиції актуальних цифрових освітньо-професійних програм, а також оновлення змісту, методик навчання на основі діагностування набутих студентами планованих знань, умінь і компетентностей.

Висновки. Окреслені напрями моделювання процесів та явищ у бібліотекознавчому науковому дискурсі свідчать, що суттєві зміни діяльності у бібліотечній галузі внаслідок її трансформацій є предметом уваги українських дослідників і науково-методологічним підґрунтям для подальших розвідок.

За браком системних досліджень та навчально-методичного забезпечення, зокрема підручників і посібників, із моделювання у бібліотечній теорії та практиці, наявний науковий доробок може бути узагальнений і трансльований у навчальний процес підготовки здобувачів освітніх рівнів "магістр" та "доктор філософії" як апробований інструмент і результат наукового пізнання, для набуття студентами компетентностей, визначених Стандартом вищої освіти за спеціальністю "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа".

Список бібліографічних посилань

1. Бачинська Н. Концептуальні основи розвитку спеціальності "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа". *Український інформаційний простір*. 2022. № 2 (10). С. 280—292.
2. Богза Н. Модель сільської бібліотеки: професійне бачення. *Бібліотечна планета*. 2008. № 3. С. 18—21.
3. Варенко В. М. Моделювання діяльності бібліотек: аналітичні інструменти. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 4. С. 49—55.
4. Воскобойнікова-Гузєва О. Модернізаційні моделі розвитку бібліотечно-інформаційних установ в період глобалізації: постановка питання. *Вісник Львівського університету. Серія: Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології*. 2012. Вип. 7. С. 157—171.
5. Гранчак Т. Концептуальна модель гнучкої бібліотеки. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2020. № 6. С. 10—23.
6. Гуменчук А. В. Модель інтелектуалізації вищої бібліотечно-інформаційної освіти. *Вісник ХДАК*. 2019. Вип. 55. С. 70—81.
7. Жукова В. П. Моделювання бібліотечно-інформаційного сервісу. *Молодий вчений*. 2018. № 4 (1). С. 39—42.
8. Збанацька О. М. Бібліотекознавство. *Велика Українська енциклопедія*. URL: <https://vue.gov.ua/Бібліотекознавство> (дата звернення: 27.01.2024).

9. Кобелев О. М. Аналіз бібліотекознавчого знання: методологічний аспект. *Модель бібліотеки XXI століття* : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. Харків, 15 червня 2018 р. URL: <http://conf.nlu.edu.ua/libmodel/index> (дата звернення: 27.01.2024).
10. Ковальчук Н. Концептуальна модель документаційного забезпечення управління бібліотекою в сучасних умовах. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2019. № 2. С. 55—62.
11. Колесникова Т. О. Комунікаційні моделі діяльності бібліотек ВНЗ в умовах інформатизації : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.03. Харків, 2012. 27 с.
12. Копанєва В. О. Концептуальна модель бібліотеки в середовищі цифрової науки. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2019. № 4. С. 6—13.
13. Костенко Л. Й. Бібліотека суспільства знань: концептуальна модель. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2006. № 1. С. 23—26.
14. Лопатєв А. О. Моделювання як методологія пізнання. *Теорія та методика фізичного виховання*. 2007. № 8. С. 4—8.
15. Ростовцев С. С. Формування системи Інтернет-маркетингу в бібліотеках України : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.03. Харків, 2016. 22 с.
16. Ручко О. Математичне моделювання як один із методів наукового дослідження у гуманітарних науках. *Українознавство*. 2018. № 2. С. 128—143.
17. Сидоренко Т. Концептуальна модель культурно-просвітницької діяльності публічної бібліотеки. *Образ*. 2017. Вип. 1. С. 34—40.
18. Слободяник М. С. Базова модель бібліотеки як соціально-комунікаційної інституції. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2009. № 4. С. 5—6.
19. Стандарт вищої освіти України: другий (магістерський) рівень, галузь знань 02 Культура і мистецтво, спеціальність 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа". URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/28/029-informatsiy-na-bibliotechna-ta-arkhivna-sprava-magistr.pdf> (дата звернення: 27.01.2024).
20. Струнгар В. Інформаційно-комунікаційна модель бібліотечного представництва в соціальних медіа. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2018. Вип. 49. С. 295—305.
21. Хрущ С. С. Концептуальна модель інноваційного медіапростору бібліотеки. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 3. С. 20—26.
22. Чотири простори бібліотеки: модель діяльності : практичний посібник / автори укладачі: О. Бояринова, О. Бруй, Л. Лугова, Я. Сошинська, І. Шевченко; Українська бібліотечна асоціація. Київ : ВГО Українська бібліотечна асоціація, 2020. 104 с.
23. Шемаєва Г. В. Інноваційна модель бібліотечної освіти: перспектива реалізації. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2013. Вип. 40. С. 42—48.
24. Jochumsen H., Hvenegaard C., Skot-Hansen D. The four spaces — a new model for the public library. *New Library World*. Vol. 113 No. 11/12. P. 586—597. URL: <https://doi.org/10.1108/03074801211282948> (дата звернення: 27.01.2024).

Oksana Matvienko,

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Kyiv National University of Culture and Arts*

Mykhailo Tsyvin,

PhD of Technical Sciences,

Associate Professor, International Academy of Personnel Management

Modeling as a research method: a library science discourse

Significant changes in the library industry resulting from its transformations require new models of activity and are characterized by a lack of systematic scientific research on the use of the modeling method in library science theory and practice. This determines the relevance of identifying the state, directions of use and generalizations of the method in library science discourse.

Using the semantic analysis of the documentary flow of publications in professional library science journals by keywords, the article analyzes the documentary flow of publications that reflect the results of scientific Ukrainian research and illustrate the representation of modeling in librarianship by conditionally selected generalized thematic clusters.

It is concluded that the outlined areas of modeling processes and phenomena in the library science discourse indicate that significant changes in the library industry as a result of its transformations are the subject of attention of Ukrainian researchers, and the results obtained can serve as a significant scientific and methodological basis for further research.

In the absence of systematic research and educational and methodological support in the form of textbooks and manuals on modeling in library theory and practice, the existing scientific heritage can be generalized and translated

into the educational process of training applicants for master's and doctoral degrees as a proven tool and result of scientific knowledge, for the acquisition of competencies defined by the Standard of Education in the specialty "Information, Library and Archival Affairs".

Keywords: modeling; conceptual model; library development model; information resources management model; model of library technological processes; model of professional library education

References

1. Bachynsjka N. (2022). Konceptualjni osnovy rozvytku specialnosti "Informacijna, biblioteczna ta arkhivna sprava". *Ukrajinsjkyj informacijnyj prostir*, 2 (10), pp. 280—292.
2. Boghza N. (2008) Modelj siljsjkoji biblioteki: profesijne bachennja. *Biblioteczna planeta*, 3, pp. 18—21.
3. Varenko V. M. (2023). Modeljuvannja dijalnosti bibliotek: analitychni instrumenty. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informologhija*, 4, pp. 49—55.
4. Voskoboynikova-Ghuzjeva O. (2012). Modernizacijni modeli rozvytku bibliotечно-informacijnykh ustanov v period globalizaciji: postanovka pytannja. *Visnik Lvivskogo universitetutu. Seriya: Knigoznavstvo, bibliotekoznavstvo ta informacijni tehnologiyi*, 7, pp. 157—171.
5. Ghranchak T. (2020). Konceptualjna modelj ghnuchkoji biblioteki. *Ukrajinsjkyj zhurnal z bibliotekoznavstva ta informacijnykh nauk*, 6, pp. 10—23.
6. Ghumenchuk A. V. (2019). Modelj intelektualizaciji vyshhoji bibliotечно-informacijnoji osvity. *Visnyk KhDAK*, 55, pp. 70—81.
7. Zhukova V. P. (2018). Modeljuvannja bibliotечно-informacijnogho servisu. *Molodyj vchenyj*, 4 (1), pp. 39—42.
8. Zbanacjka O. M. (n. d.). Bibliotekoznavstvo. *Velyka Ukrajinsjka encyklopedija*. Available at: <https://vue.gov.ua/Бібліотекознавство>.
9. Kobjeljev O. M. (2018). Analiz bibliotekoznavchogho znannja: metodologichnyj aspekt. *Modelj biblioteki XXI stolittja : materialy Mizhnar.nauk.-prakt. internet-konf. Kharkiv, 15 chervnja 2018 r.* Available at: <http://conf.nlu.edu.ua/libmodel/index>.
10. Kovaljchuk N. (2019). Konceptualjna modelj dokumentacijnogho zabezpechennja upravlinnja bibliotekoju v suchasnykh umovakh. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informologhija*, 2, pp. 55—62.
11. Kolesnykova T. O. (2012). *Komunikacijni modeli dijalnosti bibliotek VNZ v umovakh informatyzaciji*. PhD. Kharkiv.
12. Kopanjeva V. O. (2019). Konceptualjna modelj biblioteki v seredovyshhi cyfrovoji nauky. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informologhija*, 4, pp. 6—13.
13. Kostenko L. J. (2006). Biblioteka suspilstva znanj: konceptualjna modelj. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informologhija*, 1, pp. 23—26.
14. Lopatjjev A. O. (2007). Modeljuvannja jak metodologhija piznannja. *Teorija ta metodyka fizychnogho vykhovannja*, 8, pp. 4—8.
15. Rostovcev S. S. (2016). *Formuvannja systemy Internet-marketynghu v bibliotekakh Ukrainy*. PhD. Kharkiv.
16. Ruchko O. (2018). Matematyčne modeljuvannja jak odyz iz metodiv naukovogho doslidzhennja u ghumanitarnykh naukakh. *Ukrajinoznavstvo*, 2, pp. 128—143.
17. Sydorenko T. (2017). Konceptualjna modelj kulturno-prosvitnyckoji dijalnosti publichnoji biblioteki. *Obraz*, 1, pp. 34—40.
18. Slobodjanyk M. S. (2009). Bazova modelj biblioteki jak socialjno-komunikacijnoji instytuciji. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informologhija*, 4, pp. 5—6.
19. *Standart vyshhoji osvity Ukrainy: drugyj (maghistersjkyj) rivenj, ghaluzj znanj 02 Kuljtura i mystectvo, specialnistj 029 "Informacijna, biblioteczna ta arkhivna sprava"*. (n. d.). Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/28/029-informatsyina-biblioteczna-ta-arkhivna-sprava-magistr.pdf>.
20. Strunghar V. (2018). Informacijno-komunikacijna modelj bibliotечноnogho predstavnytva v socialnykh media. *Naukovi praci Nacionalnoji biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadsjkogho*, 49, pp. 295—305.
21. Khrushh S. S. (2022). Konceptualjna modelj innovacijnogho mediaprostoru biblioteki. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informologhija*, 3, pp. 20—26.
22. Bojarynova O., Bruj O., Lughova L., Soshynsjka Ja. & Shevchenko I. (2020). *Chotyry prostory biblioteki: modelj dijalnosti : praktychnyj posibnyk*. Kyiv: VGH O Ukrajinsjka biblioteczna asociacija.
23. Shemajeva Gh. V. (2013). Innovacijna modelj bibliotечноnoji osvity: perspektyva realizaciji. *Visnyk Kharkivskojji derzhavnoji akademiji kuljтуры*, 40, pp. 42—48.
24. Jochumsen H., Hvenegaard C. & Skot-Hansen D. (2012). "The four spaces — a new model for the public library". *New Library World*, 113 (11/12), pp. 586—597. Available at: <https://doi.org/10.1108/03074801211282948>.

Надійшла до редакції 19 лютого 2024 року

УДК 02:005.21](477)(045)

DOI: 10.36273/2076-9555.2024.3(332).37-45

Ольга Анісімова,

докторка економічних наук, професорка,
завідувачка кафедри інформаційних систем управління
Донецького національного університету імені Василя Стуса,
e-mail: o.anisimova@donnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8016-9361>

Тетяна Яворська,

кандидатка педагогічних наук,
доцентка кафедри інформаційних систем управління
Донецького національного університету імені Василя Стуса,
e-mail: t.yavorska@donnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6070-7425>

Стратегічне управління в діяльності бібліотек

У статті розглянуто стратегічне управління як важливий напрям адміністративної діяльності бібліотеки, що надає їй можливість функціонувати у волатильному середовищі та успішно досягати поставлених цілей. Запропонована модель демонструє стратегічне управління бібліотекою як керований безперервний циклічний бізнес-процес, що реалізується в контексті стратегічної ідеї установи, спирається на людський потенціал, орієнтує діяльність на потреби користувачів, гнучко реагує на виклики зовнішнього середовища та сприяє проведенню своєчасних змін.

Увагу зосереджено на доцільності використання маркетингових інструментів для аналізу та оцінювання ефективності управління інформаційними ресурсами бібліотеки, а також основних показників її діяльності та розроблення стратегії розвитку. Зокрема, запропонована матриця BCG є корисним інструментом стратегічного управління бібліотеки, оскільки допомагає визначити конкурентні переваги та розробити ефективну стратегію розвитку.

Наведено кроки щодо поліпшення основних показників діяльності бібліотек через модернізацію наявної стратегії розвитку чи розроблення нової.

Підсумовано, що стратегічне управління допомагає вдосконалювати діяльність бібліотечних установ, підтримувати їхній позитивний імідж, оперативно реагувати на мінливі умови сьогодення та досягати стратегічних цілей.

Ключові слова: бібліотека; стратегічне управління; показники діяльності; інформаційні ресурси; модель; маркетингові інструменти; матриця BCG; матриця "Мак-Кінсі"

Постановка проблеми. У сучасному світі життєздатність бібліотек, як і будь-яких інших організацій, безпосередньо залежить від ефективності діяльності, можливості досягати стратегічної мети та оперативно реагувати на виклики часу.

Відповіді на запитання щодо шляхів і дієвих інструментів для виконання поставлених завдань надає *стратегічне управління (СУ)*, упровадження якого в діяльність вітчизняних бібліотек є актуальною проблемою.

Аналіз досліджень і публікацій. Стратегічне управління як напрям теорії та практики управління невпинно розвивається від кінця ХХ ст. Вагомий внесок у становлення цього розділу науки зробили закордонні вчені Ф. Абрамс, І. Ансофф, С. Арджирис, П. Друкер, Дж. Куїнн, Г. Мінцберг, Т. Пітерс, М. Портер та інші.

Теоретичною базою для розвитку ефективних систем управління у бібліотечних установах стали напрацювання вітчизняних бібліотекознавців, як-от: М. Слободяник, Т. Гранчак, О. Воско-

бойнікова-Гузєва, І. Давидова, М. Карташов, О. Пашин, І. Суслєва, В. Кармовський, Г. Волтон, О. Ланова та інші.

Питання стратегічного управління бібліотек досліджували В. Ільганаєва, Н. Апшай, Л. Петрова, Н. Ніколаєнко, О. Бруй [3], О. Анісімова [12] та інші.

Мета статті — аналіз стратегічного управління бібліотекою як важливого напрямку управлінської діяльності з акцентом на можливості застосування маркетингових інструментів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під впливом стрімкого розвитку й поширення інформаційно-комунікаційних технологій значно змінився підхід до формування стратегічного управління та шляхів його побудови в окремій структурі.

Сучасні бібліотеки використовують у роботі новітні інформаційно-комунікаційні технології й системи опрацювання даних, беруть участь у формуванні інформаційного простору, надають вільний доступ до світових інформаційних ре-

сурсів (соціальної пам'яті людства) та є виробниками власних інформаційних продуктів [1; 13].

Тема управління діяльністю бібліотек як комплексний напрям набуває особливої актуальності в нинішній соціально-політичній та економічній ситуації. Бібліотечні установи стикаються з численними викликами: зміни інформаційних запитів сучасних читачів, розвиток цифрових технологій, зростання конкуренції тощо, внаслідок чого актуалізується потреба впровадження стратегічного управління.

Стратегічне управління бібліотекою — це управління, яке базується на кадровому потенціалі, допомагає зорієнтувати функції установи на запити користувачів, оперативно реагувати та своєчасно проводити зміни в роботі відповідно до викликів зовнішнього середовища, що надає можливість успішно функціонувати в довготерміновій перспективі та ефективно досягати поставлених цілей [2].

Стратегічне управління в діяльності бібліотек насамперед має на меті визначення стратегічної ідеї, орієнтирів, місії, візії, цінностей.

Основним елементом бібліотечного стратегічного управління є *місія*. Її визначають обов'язково, щоб надати відповіді на запитання: "Чому функціонує бібліотека?", "Для кого?" та "Як?".

Цінності у стратегічному управлінні діяльністю бібліотек — це орієнтири, які бібліотечні працівники використовують для досягнення поставлених цілей у щоденній роботі.

Елемент *візія* відображає бачення бібліотекою майбутнього, тобто формування очікуваних результатів. Візія є одним зі складників стратегічної ідеї разом із місією та цінностями.

Отже, стратегія бібліотеки — загальне бачення її майбутнього розвитку, якого досягають через реалізацію пріоритетних цілей у заданих напрямках визначеними способами дій [4].

Основні питання, на які відповідає стратегічне управління:

- де і в якому стані бібліотека перебуває нині;
- де і який стан бібліотека передбачає через 3, 5, 10 років;
- в який спосіб досягти бажаного результату.

Саме таке розуміння запропоновано для використання в інформаційно-бібліотечній сфері.

Отже, стратегічне управління бібліотекою — це керований безперервний циклічний бізнес-процес, що здійснюється в контексті стратегічної ідеї (візії, цінностей, місії) бібліотеки та спирається на людський потенціал як основу [4]. Модель стратегічного управління бібліотекою зображено на рис. 1.

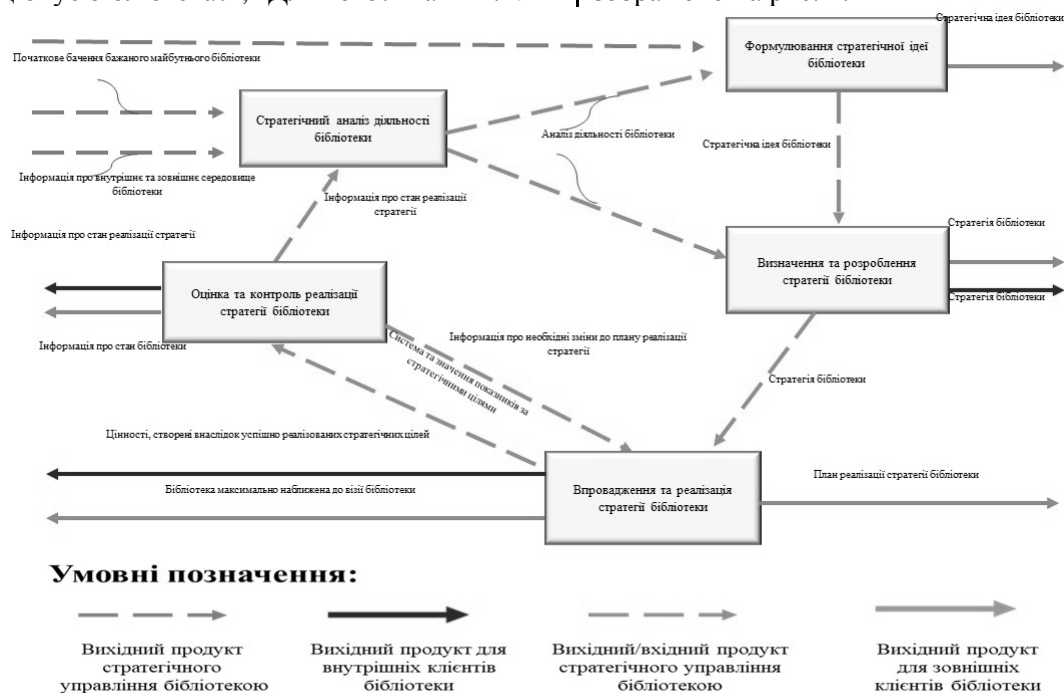

Рис. 1. Модель стратегічного управління бібліотекою

Керівником стратегічного управління в бібліотеці є директор, виконавцями — учасники стратегічної робочої групи [5]. Вхідними продуктами є "початкове бачення бажаного майбутнього бібліотеки" — вектор розвитку установи,

який задає директор, й "інформація про внутрішнє та зовнішнє середовище бібліотеки", наявна в несистематизованому й систематизованому форматах [5]. Прикладом систематизованої інформації про *внутрішнє* середовище бібліотеки є річні

звіти про її роботу, а про *зовнішнє* середовище — аналітичні та статистичні дані щодо економічних, демографічних та інших показників розвитку країни тощо. Стратегічний аналіз проводять, орієнтуючись на бачення бажаного майбутнього, яке може бути сформульовано як візія та місія установи.

Працюючи над розробленням стратегії, визначивши основний продукт/послугу, що створює бібліотека для забезпечення інформаційних потреб конкретної групи споживачів, слід врахувати стан та умови постачання зовнішніх ресурсів, необхідних для розроблення продукту/послуги. Для цього використовують спеціальний інструмент оцінювання ресурсів бібліотеки. Досліджуючи її як виробничу соціокомунікаційну систему інформаційного суспільства, бібліотекознавці насамперед аналізують економічні ресурси: фінансові, матеріальні, трудові й інформаційні.

Інформаційні ресурси становлять основу для створення більшості продуктів і послуг бібліотеки, управління ними передбачає забезпечення ефективності основних бізнес-процесів установи [6]. Результативність роботи вітчизняних бібліотек відбиває показник кількості задоволених користувачів, однак слід враховувати, що поняття "задоволеність" охоплює різні елементи.

Для аналізу та оцінювання ефективності управління інформаційними ресурсами бібліотеки доцільно використовувати *матрицю BCG*, яка допомагає збалансувати потреби користувачів, якість надання послуг і витрати, пов'язані з управлінням інформаційними ресурсами.

З огляду на особливості бібліотечної діяльності, важливо розробляти стратегії управління інформаційними ресурсами, що якнайповніше враховують запити читачів, якість послуг та оптимальне використання ресурсів. Це допоможе ефективніше впроваджувати технології, організувати доступ до цифрових ресурсів і забезпечувати високий рівень обслуговування.

Матриця BCG як *маркетинговий інструмент* для стратегічного аналізу та планування дає змогу сформулювати своєрідний рейтинг товарів залежно від їх частки в обсягах продажу, тобто за прибутковістю [7]. До уваги взято два чинники: відносна частка ринку й темпи його зростання. Матриця BCG визначає чотири основні стадії, в яких можуть перебувати товари (квадранти матриці): "*знаки питання*", "*зірки*", "*дійні корови*", "*собаки*". Розподіл товарів на групи допомагає визначити адекватну стратегію

підприємства заради досягнення конкурентних переваг та отримання прибутку. Використання матриці дає змогу аналізувати та враховувати ситуацію й потенційну сегментацію ринку, різні аспекти ефективності певної комбінації товарів і послуг. Маркетолог розуміє, на що насамперед слід спрямувати стратегію підприємства, аби досягти високої рентабельності та збалансованого портфеля товарів [8].

У контексті бібліотечної діяльності застосування матриці BCG як маркетингового інструменту допоможе враховувати різноманітні аспекти стратегічного управління та оптимізації ресурсів.

Ситуація та сегментація аудиторії: аналіз бібліотечних послуг дає змогу ідентифікувати різні сегменти аудиторії: школярів, студентів, науковців, підприємців тощо. Завдяки матриці BCG можна визначити, які з цих аудиторій належать до "зірок" (високий інтерес і потенційний ріст користувачів), а які — до "знаків питання" (низький інтерес, низький потенціал росту). На цій основі можна розробляти індивідуальні стратегії обслуговування та розвитку для кожного сегмента [9].

У фокусі діяльності бібліотек матриця BCG охоплює чотири категорії:

1. Зірки:

— бібліотеки з великою кількістю актуальних і різноманітних видань та ресурсів;

— бібліотеки, які надають інноваційні послуги, зокрема електронні сервіси, онлайн-курси тощо;

— бібліотеки, які активно співпрацюють з іншими організаціями та проводять культурні заходи.

2. Знаки питання:

— бібліотеки, які тільки розпочинають розвивати електронні ресурси та онлайн-послуги;

— бібліотеки, які мають потенціал для розширення послуг, але потребують додаткових інвестицій і підтримки.

3. Дійні корови:

— бібліотеки, які мають стабільний потік користувачів та високу відвідуваність;

— бібліотеки, які мають велику кількість видань і ресурсів, популярних серед користувачів.

4. Собаки:

— бібліотеки, які мають обмежену кількість ресурсів і послуг;

— бібліотеки, які мають низьку відвідуваність та низьку активність аудиторії.

**Основні показники діяльності
публічних, національних, державних, наукових бібліотек сфери впливу МКІП України
та вітчизняних бібліотек різних типів і форм власності у 2020—2021 рр.**

Область	Мережа бібліотек				Користувачі (тис. осіб)		Відвідування (тис. осіб)		У т. ч. звернень на вебсайт		Бібліотечний фонд (тис. пр.)		Видача (тис. пр.)		Бібліотечні фахівці (осіб)	
	усього		у т. ч. у с/м		усього		усього		усього		усього		усього		усього	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Вінницька	878	797	782	714	452,8	416,8	3 140,5	3 102,5	482,3	335,2	9 500,57	8 571,29	7 403,02	8 234,07	1 248	1 113
Волинська	532	527	458	454	285,3	288,2	1 726,4	1 985,1	92,6	89,4	4 231,55	4 056,32	4 082,75	4 826,01	749	729
Дніпропетровська	616	583	401	374	447,8	460,7	2 758,7	3 124,2	239,4	179,8	9 307,76	8 095,38	7 737,22	9 258,58	1 324	1 234
Донецька	403	105	242	40	328,5	139,2	2 455,9	1 155,6	283,2	146,7	6 718,65	2 351,14	6 913,69	3 425,40	858	351
Житомирська	634	579	528	481	287,2	266,9	3 337,9	3 303,6	1 709,8	1 574,8	6 331,67	5 713,63	4 584,93	4 634,04	919	859
Закарпатська	455	378	397	328	371,5	300,0	2 704,3	2 303,1	149,0	60,4	3 752,26	3 174,61	5 337,57	4 633,86	655	501
Запорізька	419	227	309	157	238,1	144,5	1 802,5	1 208,9	297,6	312,7	4 538,05	2 408,87	4 582,59	2 984,31	768	460
Івано-Франківська	694	613	595	525	411,8	376,2	2 976,9	3 167,3	610,0	611,5	6 883,69	6 263,35	6 172,70	6 452,07	1 081	932
Київська	819	763	701	651	454,9	413,2	2 976,4	2 918,3	339,1	305,3	7 462,98	6 739,34	7 560,13	7 570,45	1 282	1 173
Кіровоградська	535	508	429	410	268,8	259,2	2 435,5	2 611,4	433,8	392,4	5 190,40	4 921,24	5 093,15	5 534,89	825	759
Луганська	293	154	217	121	170,9	95,8	1 548,8	904,7	40,1	16,7	2 544,04	1 153,34	3 334,27	2 120,60	518	277
Львівська	1 234	1 143	1 060	981	703,1	667,8	4 958,1	4 962,7	139,9	176,7	8 017,85	7 537,95	10 498,93	11 365,79	1 878	1 643
м. Київ	139	139	—	—	436,3	475,1	4 349,2	4 635,6	1 913,2	1 263,6	4 013,26	3 833,12	9 100,97	10 862,78	1 131	1 126
Миколаївська	450	417	361	335	307,0	294,0	2 651,8	2 714,1	642,0	677,7	4 518,10	4 273,59	6 027,59	6 038,71	766	715
Одеська	699	633	553	496	468,6	438,1	3 941,1	3 754,1	240,8	318,6	10 054,51	9 006,62	9 674,26	9 154,01	1 317	1 112
Полтавська	755	723	648	633	402,6	382,1	2 820,6	2 772,9	318,7	389,1	7 696,25	7 216,72	7 205,98	7 493,18	1 221	1 113
Рівненська	555	495	483	432	339,8	295,6	2 533,6	2 603,6	388,4	338,5	6 215,51	5 417,78	5 586,59	5 772,06	919	735
Сумська	516	498	422	405	264,1	276,3	1 660,4	1 847,6	104,0	119,1	5 133,63	4 723,69	4 937,55	5 779,71	865	823
Тернопільська	743	629	660	559	326,5	280,7	2 312,2	2 234,1	87,1	49,5	5 428,76	4 672,23	5 013,97	4 815,41	1 018	838
Харківська	739	437	526	292	467,8	344,5	3 116,7	2 605,1	413,5	198,7	9 385,00	5 950,75	9 564,61	8 102,99	1 304	836
Херсонська	387	18	290	16	266,3	8,8	1 752,1	65,9	34,0	—	3 971,04	163,15	5 068,40	161,67	672	21
Хмельницька	749	712	650	619	390,8	386,4	2 828,9	3 181,2	396,9	385,4	6 860,65	6 488,10	6 384,24	7 352,57	1 004	949
Черкаська	677	623	599	561	373,1	347,9	2 707,8	2 926,1	172,9	206,5	5 754,83	5 528,95	6 661,31	7 010,07	986	867
Чернівецька	354	275	302	233	206,1	162,5	1 423,5	1 273,2	98,8	31,4	4 136,48	3 355,69	3 295,15	3 105,00	538	397
Чернігівська	610	408	523	344	278,3	212,0	1 881,7	1 798,9	212,1	146,9	6 790,01	5 220,12	4 481,71	4 057,45	920	675
Разом	14 885	12 384	12 136	10 161	8 948,0	7 732,5	66 801,2	63 160,0	9 839,2	8 326,7	154 437,49	126 836,96	156 303,27	150 745,65	24 766	20 238

Враховуючи ці чинники, бібліотеки доцільно розподілити за категоріями матриці BCG і розробити стратегію для кожної з них.

Показник споживачів послуг бібліотеки є одним із найважливіших індикаторів успіху реалізації стратегії діяльності установи. Будь-яка бібліотека першочерговим завданням вважає забезпечення інформаційних потреб користувачів [10]. Важливо врахувати, що конкретні критерії та методи оцінювання залежатимуть від характеристик конкретної ситуації та бібліотечної установи. Результати матриці можна використовувати для розроблення стратегій для кожної категорії та визначення подальших напрямів розвитку установи.

Розглянемо діяльність бібліотек у 2020—2021 рр. (табл. 1, [10]) і побудуємо матрицю BCG.

Під час аналізу було визначено кількість користувачів обласних бібліотек у різних регіонах України, зокрема обрано вісім обласних центрів: Донецька, Закарпатська, Київська, Вінницька, Івано-Франківська, Житомирська, Волинська та Дніпропетровська області. Спершу проаналізовано тенденцію щодо кількості користувачів за єдиною реєстраційною картотекою (ЄРК) бібліотек у регіонах України за 2020—2021 рр. (рис. 2, [10]).

Проаналізувавши дані табл. 1 та рис. 2, робимо висновок, що, наприклад, у Вінницькій області за окреслений період кількість користувачів бібліотек зменшилася на 36 тис. осіб; у Донецькій — на 189,3 тис. осіб (таке значне скорочення може бути пов'язане з проблемами, які виникли через конфлікт на Сході України).

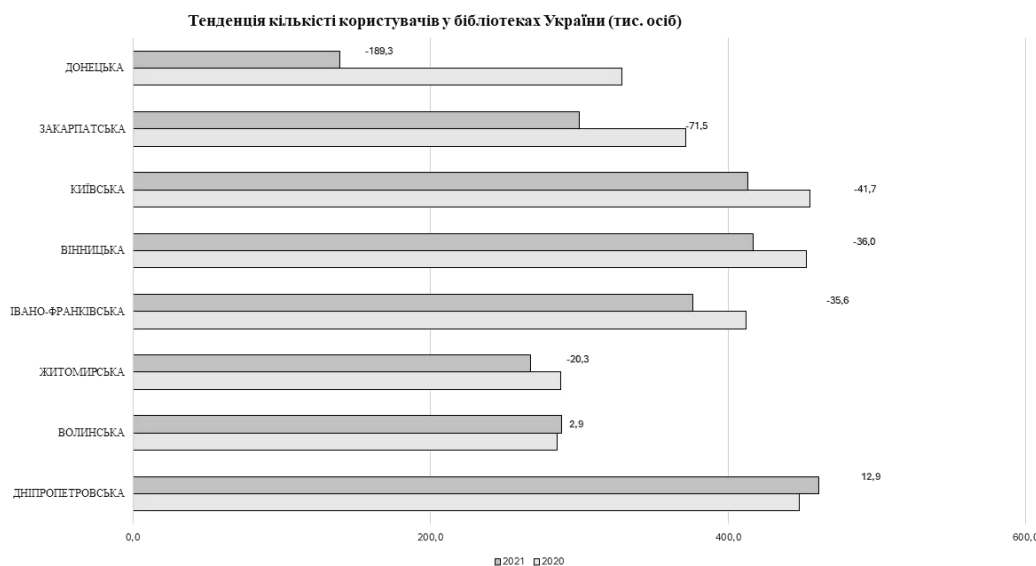

Рис. 2. Показники кількості користувачів у бібліотеках України

Загалом за даними 2020—2021 рр. спостерігаємо зниження кількості користувачів у більшості областей, що пов'язано зі змінами в поведінці читачів, впливом пандемії COVID-19 та обмеженнями в доступі до бібліотек через карантинні заходи.

Для побудови матриці BCG слід згрупувати дані, зокрема для кожного з регіонів України, в якому є мережа бібліотечних закладів, ввести у таблицю Excel інформацію щодо кількості користувачів бібліотечних послуг за поточний і попередній періоди за кожним найменуванням, а також щодо кількості відвідувачів конкурента.

У таблиці вихідних даних потрібно розрахувати темп зростання ринку для бібліотечної сфери, для чого за кожним найменуванням слід поділити кількість користувачів послуг бібліотеки за поточний період на кількість користувачів за попередній період. Відтак потрібно розрахувати відносну частку ринку для кожного

найменування, для чого кількість користувачів за поточний період потрібно поділити на кількість відвідувачів конкурента (табл. 2).

Після заповнення таблиці з вихідними даними побудуємо матрицю BCG.

Аналіз показників бібліотек у різних регіонах виявив, що загальний обсяг користувачів у 2021 р. зменшився порівняно з 2020 р. на 378,6 тис. осіб (із 3039,8 до 2661,2 тис. осіб), що зумовлено політичною ситуацією, економічними аспектами чи іншими обставинами.

Кількість користувачів у Донецькій області скоротилася на понад половину у 2021 р. порівняно з 2020 р. (з 328,5 до 139,2 тис. осіб), що позначилося на її конкурентній позиції серед інших регіонів. Окремі бібліотеки продемонстрували незначні зміни в кількості користувачів, зокрема у Вінницькій і Дніпропетровській областях, що свідчить про ефективність стратегії управління цих установ і дає змогу бути лідерами серед конкурентів.

Проаналізувавши матрицю BCG, чітко бачимо, що більшість бібліотечних мереж належать до чотирьох категорій одночасно. Наприклад, бібліотеки, що перебувають у категорії "зірки", можуть спрямовувати більше ресурсів на розвиток і розширення спектра електронних послуг, співпрацю з іншими організаціями. Бібліотеки з категорії "знаки питання" здатні зосередитися на збільшенні переліку послуг і залученні додаткових інвестицій. Бібліотеки з категорії "дійні корови" можуть використовувати стабільні прибутки для підтримання й розвитку інших послуг. Бібліотеки з категорії "собаки" мають змогу переглянути послуги та ресурси для підвищення конкурентоспроможності серед інших бібліотек.

Матриця BCG є корисним інструментом для стратегічного управління діяльністю бібліотеки, оскільки допомагає визначити її конкурентні переваги та стратегію розвитку.

На відміну від двофакторної матриці BCG, матриця "Мак-Кінсі", яку запропонували компанії McKinsey і General Electric, є багатофакторною та більш детальним варіантом BCG.

Зокрема, у матриці "Мак-Кінсі" фактор "Відносна частка ринку", наявний у матриці BCG, перетворюється на багатофакторне поняття "Конкурентоспроможність підприємства", або "Стратегічне становище підприємства" (горизонтальна вісь), а фактор "Темп зростання ринку" — на "Привабливість галузі (ринку)" (вертикальна вісь) [11]. Як наслідок, матриця складається уже не з чотирьох, а з дев'яти квадратів і характеризує довгострокову привабливість ринку (галузі) й конкурентну позицію підприємства на ньому (через що її й називають "привабливість — конкурентоспроможність"). Перевагою матриці "Мак-Кінсі" є те, що вона враховує більшу кількість факторів, ніж матриця BCG і становить досконаліший інструмент стратегічного аналізу.

Вважаємо, що матриця "Мак-Кінсі" є корисним інструментом для аналізу бібліотечної діяльності завдяки можливості оцінювання значної кількості аспектів і визначення конкурентних переваг установи (табл. 3).

На основі здобутих даних побудуємо Матрицю "Мак-Кінсі" (рис. 4).

Таблиця 2

Вихідні дані для побудови матриці BCG

№	Найменування областей	К-сть відвідувачів (тис. осіб)		Найбільший конкурент	К-сть відвідувачів конкурентів (тис. осіб)	Темпи зростання	Відносна частка ринку	Частка відвідувачів у загальному обсязі, %
		2020	2021					
1	Вінницька	452,8	416,8	Хмельницька	386,4	0,92	1,08	15,7
2	Волинська	285,3	288,2	Сумська	276,3	1,01	1,04	10,8
3	Дніпропетровська	447,8	460,7	Полтавська	382,1	1,03	1,21	17,3
4	Донецька	328,5	139,2	Миколаївська	294,0	0,42	0,47	5,30
5	Житомирська	287,2	266,9	Рівненська	295,6	0,93	0,90	10,0
6	Закарпатська	371,5	300,0	Тернопільська	280,7	0,81	1,07	11,3
7	Івано-Франківська	411,8	376,2	Харківська	344,5	0,91	1,09	14,1
8	Київська	454,9	413,2	Одеська	438,1	0,91	0,94	15,5
Усього		3 039,8	2 661,2		2697,7			100

Матриця BCG

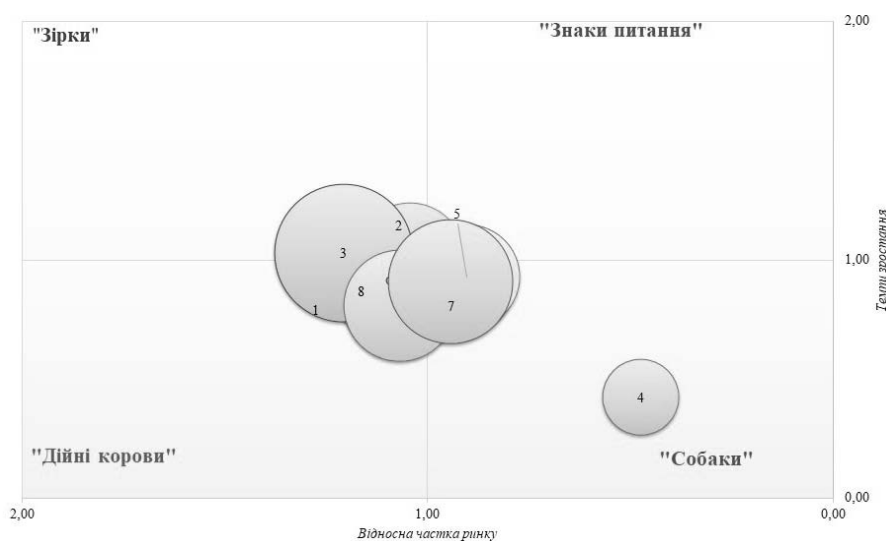

Рис. 3. Матриця BCG

Вихідні дані для побудови матриці "Мак-Кінсі"

Експертні оцінки привабливості ринків									
Характеристики	Вага	Оцінка							
		1	2	3	4	5	6	7	8
Технічна укомплектованість	0,25	10	4	7	1	5	3	3	4
Темп і розвиток ринку	0,15	9	6	6	4	3	3	8	4
Якість надання бібліотечних послуг	0,35	5	2	4	4	4	2	4	3
Різноманітність фондів	0,25	3	3	5	3	3	3	4	7
Загальна оцінка	1,00	6,35	3,35	5,3	3	3,85	2,65	4,35	4,4
Експертні оцінки конкурентних позицій									
Характеристики	Вага	Оцінка							
		1	2	3	4	5	6	7	8
Наявність у бібліотеках вебсайту	0,20	4	3	3	3	2	2	5	5
Наявність кваліфікованих фахівців з вищою освітою	0,35	9	8	7	5	7	3	6	5
Культурно-дозвільна робота бібліотеки	0,30	5	3	3	4	4	4	2	5
Застосування нестандартних підходів	0,15	5	3	4	3	3	3	5	6
Загальна оцінка	1,00	6,2	4,75	4,55	4	4,5	3,1	4,45	5,15

Матриця "МакКінси - Джeneral Електрик"

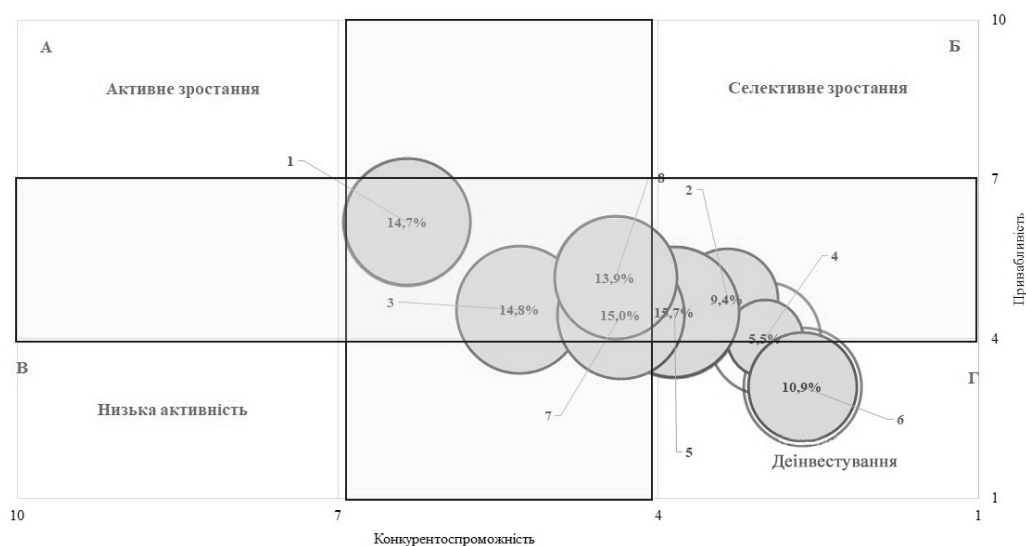

Рис. 4. Матриця "Мак-Кінсі"

Квадрат А (висока привабливість ринку — сильна конкурентоспроможність) означає найвигідніше становище бібліотек у цьому сегменті, що відповідає "зіркам". **Стратегія розвитку:** інвестування в розвиток і підтримку бібліотечних послуг, наприклад розширення колекцій, підвищення якості обслуговування, упровадження новітніх технологій.

Квадрат Б (висока привабливість ринку — слабка конкурентоспроможність) за ознаками відповідає "знакам запитання" на матриці BCG. **Стратегія розвитку:** фокус на підвищенні конкурентоспроможності, можливо, через упровадження новітніх технологій чи партнерства з іншими бібліотеками.

Квадрат В (низька привабливість ринку — висока конкурентоспроможність) відповідає "дійним коровам" і означає, що слід обирати стратегію низької активності, захист поточної по-

зиції. **Стратегія розвитку:** забезпечення стабільності та ефективного управління, збереження високої якості обслуговування.

Квадрат Г (низька привабливість ринку — низька конкурентоспроможність) означає найгірше становище, що відповідає "собакам". Відповідно обирають стратегію деінвестування, тобто продовження діяльності у форматі "збирання врожаю" без інвестицій чи ліквідації. **Стратегія розвитку:** розгляд можливостей переорієнтації або переосмислення послуг для підвищення конкурентоспроможності чи скеровування ресурсів на перспективніші напрями, здатні зацікавити аудиторію бібліотеки.

У кожного сегмента може бути власна унікальна стратегія залежно від конкретних обставин, завдань і мети діяльності бібліотеки. Важливо постійно відстежувати зміни в ринкових умовах та відповідно адаптувати стратегії.

Щоб поліпшити ситуацію зі скороченням кількості користувачів бібліотечними послугами, піднести імідж бібліотечних установ доцільно вдатися до таких кроків:

1. Аналіз ситуації (SWOT):

— проведення SWOT-аналізу для визначення сильних і слабких сторін, можливостей і загроз для бібліотеки;

— урахування результатів аналізу під час розроблення стратегій удосконалення діяльності.

2. Визначення стратегічних цілей:

— встановлення чітких і вимірюваних стратегічних цілей для бібліотеки з урахуванням потреб користувачів та соціокультурних аспектів регіону.

3. Планування дій:

— розроблення стратегічних планів дій на короткострокову та довгострокову перспективи;

— визначення конкретних ініціатив та проєктів, спрямованих на досягнення поставлених цілей.

4. Залучення зацікавлених сторін:

— взаємодія з громадою, студентами, вчителями та іншими зацікавленими сторонами для збирання відгуків та ідей;

— залучення громади до формування стратегічних планів.

5. Технологічна модернізація:

— використання новітніх технологій для поліпшення доступу до ресурсів і послуг бібліотек;

— упровадження електронних каталогів, онлайн-сервісів та інших інновацій.

6. Навчання та розвиток кадрів:

— забезпечення навчання й розвитку бібліотекарів, які мають ефективно використовувати новітні технології та сучасні підходи до обслуговування користувачів.

7. Моніторинг та оцінювання:

— систематичний моніторинг виконання стратегічних планів і корекція за потребою;

— введення системи оцінювання якості послуг та задоволеності користувачів.

8. Гнучкість та адаптація:

— готовність до адаптації стратегій відповідно до змін у суспільному й технологічному середовищах;

— гнучкість у розв'язанні проблем і використанні нових можливостей.

Висновки. Результати дослідження свідчать, що бібліотеки України в різних регіонах потребують розроблення чи вдосконалення стратегії розвитку. Її застосування сприятиме стабільному та ефективному функціонуванню бібліотечних установ, дасть змогу ефективно реагувати на мінливі умови сьогодення та досягати стратегічних цілей.

Враховуючи потреби суспільства та стрімке поширення інформаційних технологій, бібліотеки мають стати центрами навчання, культури та інформаційної підтримки. Правильно побудоване стратегічне управління допомагає бібліотечним установам прогнозувати напрями розвитку з урахуванням технологічних інновацій, запитів сучасних користувачів, адаптуватися до змін і підвищити конкурентоспроможність.

Список бібліографічних посилань

1. Трансформаційні процеси у суспільній та соціокультурній сферах України : монографія / О. М. Анісімова, Л. А. Ковальська, Г. П. Лукаш, О. В. Прігунов, О. С. Щербіна, Т. М. Яворська ; відпов. за вип. Т. М. Яворська. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. 185 с. URL: <http://surl.li/racdn>. (дата звернення: 02.01.2024).
2. Стратегічне управління процесно-орієнтованою бібліотекою. URL: <http://surl.li/oxsea> (дата звернення: 02.01.2024).
3. Бруй О. Стратегічне управління в українських бібліотеках: результати опитування. *Вісник Книжкової палати*. 2017. № 3. С. 37—41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2017_3_7 (дата звернення: 02.01.2024).
4. Бруй О. М. Збалансована система показників у стратегічному управлінні бібліотекою : дис. канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03. Національна академія наук України ; Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Київ, 2018. 283 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/28644/1/Bruj_diss.pdf (дата звернення: 03.01.2024).
5. Стратегічний менеджмент. Частина 1. Теоретичні засади формування системи стратегічного управління в організації : навч. посіб. у структур.-логіч. схемах / Г. І. Забродська, Л. Д. Забродська, Т. С. Пічугіна, А. П. Грінько. Харків : ХДУХТ, 2017. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/11595/1/P_STRATENICHNYU%20MENEDZHMENT_2017_1.pdf (дата звернення: 02.01.2024).
6. Рубан А. Формування та використання інформаційних ресурсів у бібліотеках України: огляд видань 2010—2014 років. *Вісник Книжкової палати*. 2016. № 1. С. 26—33. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/77241178.pdf> (дата звернення: 03.01.2024).
7. Швиданенко Г. О., Ревуцька Н. В. Формування бізнес-моделі підприємства : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2013. 423, [1] с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197268606.pdf> (дата звернення: 03.01.2024).
8. Матриця BCG: зручний метод для простого аналізу потенціалу товарів та послуг компанії. URL: <http://surl.li/nluwu> (дата звернення: 04.01.2024).
9. Аналіз діяльності методичного об'єднання бібліотек ЗВО м. Вінниці за 2022 рік / упоряд. Я. С. Бондарчук, М. І. Мельник ; відп. за вип. Н. М. Кравчук ; метод. об'єднання бібліотек ЗВО м. Вінниці, Наукова бібліотека ВНМУ ім. М. І. Пирогова. Вінниця, 2023. 39 с. URL: <http://library.vnmu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/Analiz-MO-2022-red.-2-1.pdf> (дата звернення: 03.01.2024).

10. Бібліотечна Україна в цифрах (2020—2021 pp.). URL: <http://surl.li/oxtr> (дата звернення: 04.01.2024).
11. Багатофакторна портфельна матриця "Мак-Кінсі" "привабливість-конкурентоспроможність". URL: <https://buklib.net/books/25022/> (дата звернення: 05.01.2024).
12. Анісімова О. М. Інформаційна підтримка стратегічного управління. *Інформація та соціум* : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2023. С.103—105.
13. Яворська Т. М. Бібліотеки на етапі розвитку інформаційного суспільства. *Інформація та соціум* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2019. С. 37—39.

Olga Anisimova,

Doctor of Economics, Professor,

Head of the Department of Management Information Systems,

Vasyl' Stus Donetsk National University

Tetiana Yavorska,

PhD of Pedagogical Sciences,

Associate Professor of the Department of Management Information Systems,

Vasyl' Stus Donetsk National University

Strategic management of libraries

The article considers strategic management as an important area of management activity that enables the library to function in a volatile environment and achieve its goals. The proposed model demonstrates strategic library management as a guided continuous cyclical business process that is implemented in the context of the library's strategic idea, relies on human potential as the basis, focuses library activities on the needs of users, flexibly responds to environmental challenges, and makes timely changes that allow the library to achieve its goals and be successful.

Attention is focused on the expediency of using marketing tools to analyse and evaluate the effectiveness of library information resources management, as well as to analyse the main indicators of library activity and develop a certain strategy for their development. In particular, the proposed BCG matrix is a useful tool for strategic management in library activities, as it helps to identify competitive advantages and develop a development strategy for the institution.

The conclusions suggest steps to improve the key performance indicators of libraries by developing or improving the existing development strategy. Strategic management will help to improve the activities of library institutions, enhance their image, allowing them to respond effectively to changing conditions and achieve their strategic goals.

Keywords: library; strategy; strategic management; performance indicators; information resources; model; marketing tools; BCG matrix; McKinsey matrix

References

1. Anisimova O. M., Kovalska L. A., Lukash G. P., Prigunov O. V., Sherbina O. S. & Yavorska T. M. (2021). *Transformacijni procesi u suspilnij ta sociokulturnij sferah Ukraini* : monografiya. Vinnicya: DonNU imeni Vasilya Stusa. Available at: <http://surl.li/racdn> [Accessed 02.01.2024].
2. *Strategichne upravlinnya procesno-orijentovanoyu bibliotekoyu* (n. d.). Available at: <http://surl.li/oxsea> [Accessed 02.01.2024].
3. Bruj O. (2017). Strategichne upravlinnya v ukrajynskih bibliotekah: rezultati opituvannya. *Visnik Knizhkovoyi plati*, 3, pp. 37—41. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2017_3_7 [Accessed 02.01.2024].
4. Bruj O. M. (2018). *Zbalansovana sistema pokaznikov u strategichnomu upravlinni bibliotekoyu*. PhD. Nacionalna akademiya nauk Ukraini ; Nacionalna biblioteka Ukraini imeni V. I. Vernadskogo. Kyiv. Available at: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/28644/1/Brui_diss.pdf [Accessed 03.01.2024].
5. Zabrodska G. I., Zabrodska L. D., Pichugina T. S. & Grinko A. P. (2017). *Strategichnij menedzhment. Chastina 1. Teoretichni zasadi formuvannya sistemi strategichnogo upravlinnya v organizaciyi : navch. posib. u strukt.-logich. shemah*. Harkiv: HDUHT. Available at: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/11595/1/P_STRATEGICHNIYY%20MENEDZHMENT_2017_1.pdf [Accessed 02.01.2024].
6. Ruban A. Formuvannya ta vikoristannya informacijnih resursiv u bibliotekah Ukraini: oglyad vidan 2010—2014 rokiv. (2016). *Visnik Knizhkovoyi palati*, 1, pp. 26—33. Available at: <https://core.ac.uk/download/pdf/77241178.pdf> [Accessed 03.01.2024].
7. Shvidanenko G. O. & Revucka N. V. (2013). *Formuvannya biznes-modeli pidpriyemstva : navch. posib*. Kyiv: KNEU. Available at: <https://core.ac.uk/download/pdf/197268606.pdf> [Accessed 03.01.2024].
8. *Matricya BCG: zruchnij metod dlya prostogo analizu potencialu tovariv ta poslug kompaniyi*. (n. d.). Available at: <http://surl.li/nluwu> [Accessed 04.01.2024].
9. Bondarchuk Ya. S. & Melnik M. I. [uporyad.]. *Analiz diyalnosti metodichnogo ob'yednannya bibliotek ZVO m. Vinnici za 2022 rik*. (2023). Vinnicya. Available at: <http://library.vnmu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/Analiz-MO-2022-red.-2-1.pdf> [Accessed 01.01.2024].
10. *Bibliotekna Ukrainy v cifrah (2020—2021 rr.)*. (2023). Available at: <http://surl.li/oxtr> [Accessed 04.01.2024].
11. *Bagatofaktorna portfelna matricya "Mak-Kinsi" "privablist — konkurentospromozhnist"*. (n. d.). Available at: <https://buklib.net/books/25022/> [Accessed 05.01.2024].
12. Anisimova O. M. (2023). *Informacijna pidtrimka strategichnogo upravlinnya. Informaciya ta socium* : materialy VII Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Vinnicya: DonNU imeni Vasilya Stusa, pp. 103—105.
13. Yavorska T. M. (2019). *Biblioteki na etapi rozvitku informacijnogo suspilstva. Informaciya ta socium* : materialy IV Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Vinnicya: DonNU imeni Vasilya Stusa, pp. 37—39.

Надійшла до редакції 4 березня 2024 року

УДК 015:061.1](477):[050:94(477.8-89)"1939/1941"]](045)

DOI: 10.36273/2076-9555.2024.3(332).46-52

*Лариса Дояр,**кандидатка історичних наук, доцентка,**завідувачка Державного архіву друку**Книжкової палати України,**e-mail: arkhiv@ukrbook.net**ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0789-2462>***Територіальні прирощення України
на початку Другої світової війни****в журнальній періодиці УРСР (1939—1941)***(за матеріалами журналів "Червоний хрест" та "Вільна Буковина")**

У редакційному вступі до жовтнево-листопадового номера за 1939 р. було подано загальну оцінку вересневих подій. Журнал писав, що Червона армія "простягнула руку допомоги трудящим Західної України і Західної Білорусії, зламала і скинула з їх шиї ненависне панське ярмо. По землі, що стогнала протягом віків, разом з гуркотом червоних танків і літаків пронеслася пісня волі. Стертий був з лиця землі штучний рубіж, що кривавою раною з'яв на живому тілі..." [18, с. 5]. У тексті передовиці також йшлося про те, що Червона армія на своєму шляху зустріла опір: "Оскаженілі недобитки презрених польської шляхти, жалюгідні залишки пихатої і бундючної польської армії з люттю приречених нападали на радянські війська... У цих боях ми понесли жертви. Були вбиті, були поранені" [18, с. 5].

Факт відчутних жертв осінньої військової кампанії СРСР проти Польщі 1939 р. похідно засвідчує у своїй статті секретар Городницького райкому Червоного Хреста Г. Грабовський (містечко Городниця Житомирської області до вересня 1939 р. стояло на радянсько-польському кордоні. — *Л. Д.*) [19, с. 15]. Автор, зокрема, зазначав, що місцевим сандружинцям довелося працювати і вдень і вночі: на аеродромі, вказуючи місця посадки для санітарних літаків, адже важкопоранених слід було доправляти у великі міста; у військовому шпиталі, де потрібно було доглядати за пораненими; у місцевій поліклініці [19, с. 15]. Як повідомляв С. Гордєєв у статті "Зустріч", червоноармійців поранених восени 1939 р. на Українському фронті, залізницею везли аж до Києва [15, с. 17].

Отже, перетин РСЧА польського кордону, що стався 17 вересня 1939 р., виходячи з контенту республіканського журналу "Червоний хрест", мав усі ознаки повномасштабної війни, навіть більше — після офіційного проголошення возз'єднання західноукраїнських земель з УРСР у регіоні розпочалася партизанська війна поляків проти "совєтів".

Сталінська політика з приєднання західних територій, розпочата у вересні 1939 р., тривала й у червні 1940 р. Саме тоді Червона армія, перетнувши кордон із Румунією, увійшла на буковинські землі та звільнила тамтешніх українців від визисків з боку румунської влади. Єдиним етнічним українським регіоном, куди напередодні гітлерівського вторгнення в СРСР не встигла завітати радянська влада з визвольною місією, було Закарпаття. Перебуваючи у складі Чехословаччини, після Мюнхенського дерибану своєї метрополії, регіон здобув автономію, а 15 березня 1939 р. проголосив державу "Карпатська Україна" на чолі з президентом А. Волошиним. Наступного дня в Закарпаття, зі згоди союзника Німеччини, увійшли угорські війська. Тож закарпатські українці після невдалої спроби створити власну державу опинилися під окупацією нацистської Угорщини, а до складу Великої України потрапили лише у червні 1945 р., коли Німеччина підписала Акт капітуляції у Другій світовій війні. Сусідня ж із Закарпаттям Буковина в серпні 1940 р. увійшла до складу УРСР.

Дуже швидко край, населений гуцулами, зазнав політичних, соціально-економічних і культурних змін. Як і Галичина, про яку йшлося вище, Буковина почала адаптуватися до стандартів нового життя: відбулася націоналізація землі,

* Закінчення. Початок див.: Вісник Книжкової палати. 2024. № 2. С. 45—48.

банків, заводів, було розпочато індустріалізацію та колективізацію селянських господарств, здійснено українізацію освітніх закладів і запроваджено безоплатну медицину. Водночас Буковина потрапила в орбіту всіх притаманних тоталітарному режимові Сталіна злочинів.

Своєрідним рупором культурних змін став літературно-художній журнал "Вільна Буковина". 72-сторінковий альманах, що виходив великим форматом і коштував 3 крб 50 коп., редагували й видавали у Чернівцях працівники місцевої друкарні.

Попри політичну назву, журнал був націлений на культурну тематику з виразним етнографічним спрямуванням. Альманах підтримував діячів української культури, друкував твори відомих митців та авторів-початківців. До складу редколегії входила знана письменниця О. Кобилянська, яка, без перебільшення, стала головним діамантом української літератури на Буковині. Власне, саме з цим пов'язаний короткий вік видання, адже побачило світ лише два номери: перший — у листопаді 1940 р., другий — у травні 1941 р. І якщо припинення друку в роки війни сталося з об'єктивних причин, то у повоєнний час, вочевидь, було пов'язано зі смертю Ольги Юліанівни у березні 1942 р.

Отже, альманах "Вільна Буковина" став не тільки раритетним виданням вітчизняного україномовного друку, а й вагомим фрагментом історичної пам'яті про талановиту письменницю часів українського модерну.

Слід зазначити, що О. Кобилянська була щирою прихильницею радянської влади — перетин румунського кордону РСЧА письменниця буквально сакралізувала, навівши безліч переконливих аргументів. У редакційному вступі до першого номера альманаху йшлося: "П'ятниця...

Хто з буковинців тепер не знає, що означає п'ятниця! Де про цю п'ятницю незабутню не чути! Той, хто землю дістав, про п'ятницю згадує. То й хто з тюрми вийшов від сигурши вивраний, знає про п'ятницю... В селі так і кажуть: "Тяжко жилося до п'ятниці, а в п'ятницю..." [20, с. 5]. У п'ятницю, 28 червня 1940 р., користуючись метафорою редколегії журналу, "над Буковиною сходило сонце", люди не спали, бо знали, що "ось-ось з-за Дністра рушать червоні полки і волю на знаменах принесуть". Відтоді, "кожен прожитий день був до історії записаний": у Чернівцях пожвавився рух — безробітні роботу мають і поспішають вулицями міста, між селянами розподілили поміщицьку землю, у школах, вперше в історії буковинського народу, залунала рідна мова, до університету "прийшло село, боязко поріг мармуровий переступивши" [20, с. 5]. У серпні 1940 р. О. Кобилянська зазначала: "Альманах "Вільна Буковина" — це перша ластівочка звільненої Буковини, що прилетіла, щоб щебетати нам про радість та життя людини, що не знає гніту. Вона прилетіла в той час, коли всі трудящі святкують XXIII роковини Жовтневої революції..." [21, с. 6].

Позитивним наслідком діяльності нової влади також було названо вихід першого номеру "Вільної Буковини": літературне об'єднання, згуртоване навколо обласної газети "Радянська Буковина", поклато старт у справі "виявлення і виховання літературних і, взагалі, мистецьких сил Радянської Буковини" [20, с. 5]. Після обов'язкових для тих часів славословень на честь "батька народів" Сталіна та фотозображення Червоної площі у Чернівцях під час жовтневих свят, журнал умістив велику кількість прозових і поетичних творів тогочасної української молоді. Цікаво, що нові творчі сили, як-от М. Зо зля (с. Руський-Банилів), В. Товстюк (с. Ростоки), М. Кулик (с. Кліводин), С. Костецька (с. Виженки), О. Павлюк (с. Довгополе), П. Лазар (м. Чернівці) (вірш П. Лазара "Заклик" переклав з єврейської мови відомий український поет М. Терещенко) друкувалися разом із відомими авторами: М. Рильським, який тостував за "нашу Бесарабію" [22, с. 10], А. Малишком, що у казковому сні блукав там, "де журився Федькович, де скитався Франко", "співав коломийки на полтавський мотив" із чабанами галицьких полонин та "із гуцулами щиро танцював уночі" [23, с. 10].

Окрасою листопадового номера за 1940 р. стали кольорові портрети О. Кобилянської та Ю. Федьковича, чорно-білі репродукції картин

"Буковинська селянка" та "Буковинські хлоп'ята" (художник С. Шехтер). У травневому числі журналу за 1941 р. опубліковано фотоетюди "Весна на Гуцульщині", "Дівчина з Карпат" (художник А. Злаціна), малюнки буковинських майстрів пензля П. Видинівського ("Святкування Першотравня на Буковині в минулі роки") та Д. Богушанської ("Буковинка").

У листопадовому номері "Вільної Буковини" за 1940 р. йшлося про святкування 55-ї річниці літературної діяльності О. Кобилянської [24, с. 35]. Поетичну посвяту письменниці підготувала поетеса М. Пригара [25, с. 36]. У травневому часописі за 1941 р. було розміщено поему В. Петльованого "Початок пісні", перший розділ якої також присвячено О. Кобилянській [26, с. 78]. До журналу помістили й твори письменниці, зокрема оповідання "Банк рустикальний", у якому йшлося про астрономічний борг родичів, що дістався у спадок подружжю Петра, Докійки та їхніх чотирьох малолітніх дітей; меморат (нарис із правдивого

життя) "Зійшов з розуму", що оповідав про битву "москалів з австріяками" під час Першої світової війни (10—11 червня 1915 р.); нарис "На полях", що змальовував безпросвітне життя буковинської селянської родини, з якої знущалися і пани, відправивши їхнього сина до армії, і пропінатор Беньямін, котрий за безцінь викупив красенів-волів, пообіцявши посприяти "з поверненням сина". У другому числі часопису було надруковано ліричну повість О. Кобилянської "З юних літ Марії". Слід зазначити, що майданчиком для першого оприлюднення цього твору став саме журнал "Вільна Буковина". Окрім того, до травневого номера журналу за 1941 р. увійшов уривок із драми за однойменною повістю письменниці "У неділю рано зілля копала".

Поряд з ім'ям О. Кобилянської буковинці ставили ім'я іншої землячки, видатної письменниці Є. Ярошинської [27, с. 103—105]. Як і Кобилянська, вона ненавиділа дрібнобуржуазний світ, а в жанровому сенсі мала різні таланти — писала і поезію, і прозу, і публіцистику, і дитячі казки [27, с. 103]. На сторінках "Вільної Буковини" дослідниця І. Шкаровська проаналізувала ескіз Є. Ярошинської "Адресатка померла", новелу "В лісі" та повість "Перекінчики" [27, с. 103—105].

Зусиллями дослідника Е. Панчука журнал "Вільна Буковина" нагадав землякам про їхнього видатного письменника І. Воробкевича [28, с. 49]. На шпальтах альманаху надруковано його поезії "Буковино дорога!" та "Наш світ великий...". Дослідження про І. Воробкевича оприлюднив і О. Крицевий [29, с. 99—102]. Е. Панчуку також належать розвідки, присвячені Ю. Федьковичу [30, с. 63—66], І. Франку [31, с. 93—98], Лесі Українці та О. Кобилянській [32, с. 113—116].

Історико-етнографічний контент журналу репрезентовано стародавніми народними піснями

Буковини ("Сів горобчик, зажурився", "Буковино, ти зелена", "Я черетом качки гнала", "Журо ж моя, жуρο!", "Ой, кувала зозулечка", "На широкій полонинці овечки бав'єні", "Сонце гріє, вітер віє, там дівчина р о ж сіє" та ін.) [33, с. 87—90] і розвідкою О. Морозова, присвяченою старовинному буковинському фольклору [34, с. 129—130].

На сторінках альманаху було надруковано народні пісні про Л. Кобилицю — очільника селянського повстання на Буковині (1844), неписьменного, але обраного народом депутата австрійського парламенту після європейської "Весни народів" (революції 1848 р.), який, не знаючи німецької мови, разом з усіма голосував за скасування кріпацтва в Галичині та Буковині [35, с. 59]. Член редколегії часопису Ю. Гордійчук розмістив оповідання "Лукине, легію наш!..", присвячене народному месникові та борцю за права буковинських селян [36, с. 60—62]. Поетичну "Повість про Лукину Кобилицю" Г. Брежньова було уміщено у травневому номері за 1941 р. [37, с. 37—41]. На сторінках альманаху побачив світ поетичний твір П. Тичини "Федькович у повстанця Кобилиці", у якому автор переповідав легенду про втечу малолітнього О.-Ю. Федьковича до загону народних месників на чолі з Л. Кобилицею [38, с. 30—31]. Десятилітній хлопчик не міг змиритися з насиллям, що вчиняв його батько, який служив у австрійській поліції.

Виразним історичним контентом позначено поезії П. Дорошка. У вірші "Буковина" автор змальовував, як його край спустошували авари, а згодом татари, турки, поляки [39, с. 19]. У баладі "Смерть Довбуша" поет створив героїчний образ одного з лідерів опришківського руху О. Довбуша і у формі легенди розповів про його загибель від рук зрадника (за схожих обставин загинув і подільський герой У. Кармалюк. — Л. Д.) [40, с. 26]. Умираючи, Олекса просив товаришів порубати його "на дрібний мак", щоб не дати панам змоги вчинити наругу над тілом [40, с. 26]. Пам'яті О. Довбуша присвятила поетичний твір і М. Пригара [41, с. 21]. Легенду про дивовижне воскресіння та повернення керівника опришківського руху до рідного села, "стрункого, як смерека і міцного, як дуб", у переповіданні старого гуцула умістив у своїх "Буковинських новелах" відповідальний редактор "Вільної Буковини" О. Носенко [42, с. 48—49].

Особливої цінності альманаху надавав письменницький епістолярій. Зокрема, під рубрикою "Публікується вперше" у "Вільній Буковині" побачив світ лист М. Коцюбинського до О. Коби-

лянської, написаний у Чернігові й датований 12 жовтня (за старим стилем) 1902 р. [43, с. 43]. Письменник надав високу оцінку повісті "Земля" та прохав надрукувати твір "Битва" в альманасі до пам'яті П. Куліша. М. Коцюбинський також просив дозволу на редагування твору, який в окремих місцях був писаний "незрозумілою мовою", себто буковинським діалектом, щоб зробити можливою його популяризацію "на усій Україні" [43, с. 43]. У другому номері часопису було надруковано лист Олени Пчілки до О. Кобилянської, написаний у Гадячі 16 жовтня 1913 р. — проникливий до сліз, адже мати нещодавно поховала дочку Лесю. Крім того, текст листа констатував "духовну спорідненість Ольги Кобилянської і Лесі Українки" [44, с. 117—118]. У цій рубриці також оприлюднено листа Ю. Федьковича до прогресивного німецького письменника Е.-Р. Нойбауера [45, с. 67].

У журналі "Вільна Буковина" було започатковано друк справжніх архівних матеріалів, як-от "Донесення Заставнянського повітового начальника Руфа від 19 вересня 1864 року", автор якого доповідав про дивну поведінку "спенсіонованого поручника Федина з Путилова" (йшлося про офіцера австрійської армії, українського письменника Ю. Федьковича, народженого у буковинському містечку Путилові. — Л. Д.) [46, с. 67—68]. Чиновник повідомляв, що Федин розмовляв мужицькою "руською" мовою, у вільний час носив гуцульський одяг і проводив дозвілля з простим народом [46, с. 67—68]. У відповідь на донесення Руф отримав кілька повідомлень, у яких йшлося про те, що Ю. Федькович помічений у "невідповідній для цісарсько-королівського офіцера поведінці", що він дивакуватий, бо носить мужицький одяг і святкує "різні національні свята та церковні урочистості, яких між гуцулами дуже багато" [46, с. 68]. Представники австрійської влади на Буковині писали, що "поручника Городинського з Федьковичів" нерідко помічали "між сільським народом у корчмі" [46, с. 68].

Отже, журнал "Вільна Буковина" вирізняється доволі цікавим контентом для сучасного дослідника міжвоєнної історії, етнографії, української культури, книговидавництва та періодичного друку в Україні. Часопис вважаємо раритетним, оскільки він мав обмежену кількість номерів і став першим літературно-мистецьким альманасом порадянщеної Буковини.

Висновки. Підсумовуючи результати дослідження, слід наголосити, що вітчизняна жур-

нальна періодика 1939—1941 рр. доволі швидко реагувала на тогочасні міжнародні та внутрішні події. Опрацьовані авторкою публікації часописів "Червоний хрест" і "Вільна Буковина" зафіксували найактуальніші на той момент факти перетину міждержавних кордонів із Польщею та Румунією,

збройних сутичок із регулярними частинами польської армії, втрат РСЧА живої сили тощо. Радянська періодика намагалася романтизувати військові події, використовуючи найкращі письменницькі та поетичні кадри, ідеалізуючи поточні зміни та оспівуючи славетне минуле України.

Список бібліографічних посилань

1. Дейвіс Н. Європа: Історія / [пер. з англ. П. Таращук]. Київ : Основи, 2001. 1463 с.
2. Куронь Я. Поляки та українці: важкий діалог. Київ : Дух і Літера, 2012. 264 с.
3. Сергійчук В. Український здвиг: Закерзоння. 1939—1947. Вид. 2-е, допов. Київ : Сергійчук М. І., 2011. 840 с.
4. Макар Ю., Горний М., Макар В., Салюк А. Від депортації до депортації. Суспільно-політичне життя холмсько-підляських українців (1915—1947). Дослідження. Спогади. Документи. Том 1. Дослідження. Чернівці : Букрек, 2011. 880 с.
5. Черкес М. Д. Закерзоння: історико-меморіальний нарис. Спогади. Львів : Край, 2006. 192 с.
6. Леонідов С. Варварський злочин "цивілізованих" панів. *Червоний хрест*. 1939. № 2. С. 13.
7. Демченко М. Нарівні з чоловіками. *Червоний хрест*. 1939. № 9. С. 2—3.
8. Сливінська О. Я — воїн Червоної Армії. *Червоний хрест*. 1939. № 9. С. 4.
9. Оповідання поранених героїв. *Червоний хрест*. 1939. № 9. С. 5—6.
10. Леонов Л. Донори на фронті. *Червоний хрест*. 1939. № 10—11. С. 18.
11. Пишуть воїни-визволителі. *Червоний хрест*. 1939. № 10—11. С. 19—20.
12. Дервісьє Л. Наші вірні помічники. *Червоний хрест*. 1939. № 10—11. С. 8—9.
13. Оточені любов'ю. *Червоний хрест*. 1939. № 10—11. С. 12—13.
14. Бондар Н. Десять днів у госпіталі. *Червоний хрест*. 1939. № 10—11. С. 14.
15. Гордєєв С. Зустріч. *Червоний хрест*. 1939. № 10—11. С. 17.
16. Розов Л. Слідом за червоними полками. *Червоний хрест*. 1939. № 10—11. С. 11.
17. Сосюра В. Сестра. *Червоний хрест*. 1939. № 10—11. С. 7.
18. Редакційна передовиця. *Червоний хрест*. 1939. № 10—11. С. 5.
19. Грабовський Г. У колишньому прикордонному містечку. *Червоний хрест*. 1939. № 10—11. С. 15.
20. Над Буковиною сонце сходить. *Вільна Буковина*. 1940. Листопад. С. 5.
21. Альманах "Вільна Україна"... Лист О. Кобилянської, 3 серпня 1940, Чернівці. *Вільна Буковина*. 1940. Листопад. С. 6.
22. Рильський М. Гостям. *Вільна Буковина*. 1940. Листопад. С. 10.
23. Рильський М. Гостям. *Вільна Буковина*. 1940. Листопад. С. 10.
24. Гірська орлиця. *Вільна Буковина*. 1940. Листопад. С. 35.
25. Пригара М. Ользі Кобилянській. *Вільна Буковина*. 1940. Листопад. С. 36.
26. Петльований В. Початок пісні. *Вільна Буковина*. 1941. Травень. С. 78—80.
27. Шкаровська І. Є. І. Ярошинська. *Вільна Буковина*. 1941. Травень. С. 103—105.
28. Панчук Е. Ізидор Воробкевич (коротка згадка). *Вільна Буковина*. 1940. Листопад. С. 49.
29. Крицевий О. Ізидор Воробкевич. *Вільна Буковина*. 1941. Травень. С. 99—102.
30. Панчук Е. Нове про буковинського солов'я. *Вільна Буковина*. 1940. Листопад. С. 63—66.
31. Панчук Е. Іван Франко і Буковина. *Вільна Буковина*. 1941. Травень. С. 93—98.
32. Панчук Е. Леся Українка і Ольга Кобилянська. *Вільна Буковина*. 1941. Травень. С. 113—116.
33. Старі народні пісні. *Вільна Буковина*. 1941. Травень. С. 87—90.
34. Морозов О. З старого буковинського фольклору. *Вільна Буковина*. 1941. Травень. С. 129—130.
35. З пісні про Лукіяна Кобилицю. *Вільна Буковина*. 1940. Листопад. С. 59.
36. Гордійчук Ю. Лукине, легію наш!.. *Вільна Буковина*. 1940. Листопад. С. 60—62.
37. Брежньов Г. Повість про Лукину Кобилицю. *Вільна Буковина*. 1941. Травень. С. 37—41.
38. Тичина П. Федькович у повстанця Кобилиці. *Вільна Буковина*. 1940. Листопад. С. 30—31.
39. Дорошко П. Буковина. *Вільна Буковина*. 1940. Листопад. С. 19.
40. Дорошко П. Смерть Довбуша. *Вільна Буковина*. 1940. Листопад. С. 26.

41. Пригара М. Довбушева гора. *Вільна Буковина*. 1941. Травень. С. 21.
42. Носенко О. Буковинські новели. *Вільна Буковина*. 1941. Травень. С. 44—49.
43. Лист М. Коцюбинського до О. Кобилянської, 12.X.1902, Чернігів. *Вільна Буковина*. 1940. Листопад. С. 43.
44. Лист Олени Пчілки до Ольги Кобилянської, 16.X.1913, Гадяч. *Вільна Буковина*. 1941. Травень. С. 117—118.
45. Лист Федьковича до Нойбауера, 17 травня 1876 р., Путилів. *Вільна Буковина*. 1940. Листопад. С. 67.
46. Федькович і австрійські власті. *Вільна Буковина*. 1940. Листопад. С. 67—68.

Larysa Doiar,

PhD of Historical Sciences, Associate Professor,

Head of the State Printing Archive of the Book Chamber of Ukraine

***Territorial increase of Ukraine at the beginning
of World War II in the journal of the USSR (1939—1941)***

(based on the materials of the magazines "Red cross" and "Free Bukovina")

The presented article was prepared within the framework of the implementation of the annual plan of scientific work of the State Printing Archive of the Book Chamber of Ukraine: in the current year 2024, we are researching domestic prints of 1940, that is, the period of the Second World War and the post-war reconstruction of the Ukrainian SSR. Establishing the thematic and substantive priorities of the periodicals of the time, the author focused attention on such a defining aspect of national state-building as the territorial expansion of Soviet Ukraine at the initial stage of the Second World War. The article examines the problem of Western Ukrainian lands becoming part of the Ukrainian SSR, in particular, Eastern Galicia and Northern Bukovyna. The premise of the event was a bilateral conspiracy between Nazi Germany and the Soviet Union regarding the division of Europe into spheres of influence. The Soviet-German treaty of September 28, 1939 became a documentary post-factum confirmation of the event. A feature of the territorial changes of the Ukrainian SSR at that time was the inclusion of lands that, according to the Soviet-Polish treaty of August 16, 1945, Soviet Ukraine lost. We are talking about Nadsiany, Kholm region, Podlasie and Lemkiv region, which in 1939 entered the Ukrainian SSR, and in 1945 became part of the Polish People's Republic. The source base of the presented intelligence was made up of domestic periodicals, namely: the republican magazine "Red cross" for 1939 and the regional literary and artistic almanac "Vilna Bukovyna" for 1940—1941, which tell about the crossing by the Red Army of the Polish-Soviet and the Romanian-Soviet state borders and the events that resulted from it. The purpose of this investigation was to process the mentioned press releases by the method of content analysis.

Keywords: *historical research; periodicals of the Ukrainian SSR; territorial accretions of the Ukrainian SSR; republican magazine "Red cross"; literary and artistic almanac "Free Bukovyna"; content analysis*

References

1. Dejvis N. (2001). *Yevropa: Istoriya*. Kyiv: Osnovi.
2. Kuron Ya. (2012). *Polyaki ta ukrayinci: vazhkij dialog*. Kyiv: Duh i Litera.
3. Sergijchuk V. (2011). *Ukrayinskij zdvig: Zakerzonnya. 1939—1947*. Vid. 2-e, dopov. Kyiv: Sergijchuk M. I.
4. Makar Yu., Gornij M., Makar V. & Salyuk A. (2011). *Vid deportaciyi do deportaciyi. Suspilno-politichne zhittya holmsko-pidlyaskih ukrayinciv (1915—1947). Doslidzhennya. Spogadi. Dokumenti. Tom 1. Doslidzhennya*. Chernivci: Bukrek.
5. Cherkes M. D. (2006). *Zakerzonnya: istoriko-memorialnij naris. Spogadi*. Lviv: Kraj.
6. Leonidov S. (1939). Varvarkij zlochyn "civilizovanih" paniv. *Chervonij hrest*, 2, pp. 13.
7. Demchenko M. (1939). Narivni z cholovikami. *Chervonij hrest*, 9, pp. 2—3.
8. Slivinska O. (1939). Ya — voyin Chervonoyi Armiyi. *Chervonij hrest*, 9, p. 4.
9. Opovidannya poraneniheroyiv. (1939). *Chervonij hrest*, 9, pp. 5—6.
10. Leonov L. (1939). Donori na fronti. *Chervonij hrest*, 10—11, p. 18.
11. Pishut voyini-vizvoliteli. (1939). *Chervonij hrest*, 10—11, pp. 19—20.

12. Dervisye L. (1939). Nashi virni pomichniki. *Chervonij hrest*, 10—11, pp. 8—9.
13. Otocheni lyubov'yu. (1939). *Chervonij hrest*, 10—11, pp. 12—13.
14. Bondar N. (1939). Desyat dnev u hospitali. *Chervonij hrest*, 10—11, p. 14.
15. Gordyeyev S. (1939). Zustrich. *Chervonij hrest*, 10—11, p. 17.
16. Rozov L. (1939). Slidom za chervonimi polkami. *Chervonij hrest*, 10—11, p. 11.
17. Sosyura V. (1939). Sestra. *Chervonij hrest*, № 10—11, p. 7.
18. Redakcijnaja peredovicya. (1939). *Chervonij hrest*, 10—11, p. 5.
19. Grabovskij G. (1939). U kolishnomu prikordonnomu mistechku. *Chervonij hrest*, 10—11, p. 15.
20. Nad Bukovinoyu sonce shodit. (1940). *Vilna Bukovina*, listopad, p. 5.
21. Almanah "Vilna Ukrayina"... List O. Kobilyanskoyi, 3 serpnya 1940, Chernivci. (1940). *Vilna Bukovina*, listopad, p. 6.
22. Rilskij M. (1940). Gostyam. *Vilna Bukovina*, listopad, p. 10.
23. Rilskij M. (1940). Gostyam. *Vilna Bukovina*, listopad, p. 10.
24. Girska orlicya. (1940). *Vilna Bukovina*, listopad, p. 35.
25. Prigara M. (1940). Olzi Kobilyanskij. *Vilna Bukovina*, listopad, p. 36.
26. Petlovaniy V. (1941). Pochatok pisni. *Vilna Bukovina*, traven, pp. 78—80.
27. Shkarovska I. (1941). Ye. I. Yaroshinska. *Vilna Bukovina*, traven, pp. 103—105.
28. Panchuk E. (1940). Izidor Vorobkevich (korotka zhadka). *Vilna Bukovina*, listopad, p. 49.
29. Kricevij O. (1941). Izidor Vorobkevich. *Vilna Bukovina*, traven, pp. 99—102.
30. Panchuk E. (1940). Nove pro bukovinskogo soloviya. *Vilna Bukovina*, listopad, pp. 63—66.
31. Panchuk E. (1941). Ivan Franko i Bukovina. *Vilna Bukovina*, traven, pp. 93—98.
32. Panchuk E. (1941). Lesya Ukrayinka i Olga Kobilyanska. *Vilna Bukovina*, traven, pp. 113—116.
33. Stari narodni pisni. (1941). *Vilna Bukovina*, traven, pp. 87—90.
34. Morozov O. (1941). Z starogo bukovinskogo folkloru. *Vilna Bukovina*, traven, pp. 129—130.
35. Z pisni pro Lukiyana Kobilicyu. (1940). *Vilna Bukovina*, listopad, p. 59.
36. Gordijchuk Yu. (1940). Lukine, leginyu nash!.. *Vilna Bukovina*, listopad, pp. 60—62.
37. Brezhnov G. (1941). Povist pro Lukina Kobilicyu. *Vilna Bukovina*, traven, pp. 37—41.
38. Tichina P. (1940). Fedkovich u povstancya Kobilici. *Vilna Bukovina*, listopad, pp. 30—31.
39. Doroshko P. (1940). Bukovina. *Vilna Bukovina*, listopad, p. 19.
40. Doroshko P. (1940). Smert Dovbusha. *Vilna Bukovina*, listopad, p. 26.
41. Prigara M. (1941). Dovbusheva gora. *Vilna Bukovina*, traven, p. 21.
42. Nosenko O. (1941). Bukovinski noveli. *Vilna Bukovina*, traven, pp. 44—49.
43. List M. (1940). Kocyubinskogo do O. Kobilyanskoyi, 12.X.1902, Chernigiv. *Vilna Bukovina*, listopad, p. 43.
44. List Oleni Pchilki do Olgi Kobilyanskoyi, 16.X.1913, Gadyach. (1941). *Vilna Bukovina*, traven, pp. 117—118.
45. List Fedkovicha do Nojbauera, 17 travnya 1876 r., Putiliv. (1940). *Vilna Bukovina*, listopad, p. 67.
46. Fedkovich i avstrijski vlasti. (1940). *Vilna Bukovina*, listopad, pp. 67—68.

Надійшла до редакції 15 лютого 2024 року

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 21783-11683ПР від 31.12.2015.

Формат 60x84¹/₈. Ум. друк. арк. 6,05. Тираж 63 пр. Зам. 20.

Журнал надруковано на обладнанні Книжкової палати України

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1954 від 24.09.2004.

До уваги читачів: електронний варіант журналу "Вісник Книжкової палати" ISSN 2076-9555 (онлайн-версія) розміщено на сайті Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в розділі "Наукова періодика України":

http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VKP/index.html
